

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

RESNICA
BREZ
PATOSA

Sobota, 1. septembra 1962
Štev. 34, leto XX

V OKVIRU

V našem gospodarstvu se zadnje čase kaže zelo zaskrb-ljujoč pojav. Zaloge potrošne-ga blaga v nekaterih panogah gospodarstva občutno narašča-jo. Ker je plasma na tuje tr-žišče za te vrste proizvodov še omejen, se pred nekatere pro-izvajalce postavlja vprašanje: ali zmanjšati proizvodnjo ali poiskati najbolj učinkovite ukrepe, da bi lahko svoje pro-izvode prodali.

Na vrata trka potreba po analizi tržišča, potreba po štu-diju potrošnikovega okusa. Če-prav je res, da je osebnost po-trošnja v svojih okvirih ome-

drugačno podoba: v letu 1959 je bilo prodanih 32.645, v na-slednjem letu 30.431 in v mi-nulem letu 35.141 radijskih sprejemnikov. Zanimivo pa je, da je bilo v tem razdobju pro-danih največ radijskih spre-jemnikov boljše kvalitete in transistorjev. To pomeni, da lahko nov proizvod, ki je za-nimiv za potrošnika, spremeni strukturo njegove osebne po-trošnje.

Kot smo že uvodoma pove-dali, ima potrošnja prebival-stva omejen obseg. Kdor od-proizvajalcev se bo uspel vključiti v potrošnjo, se pravi,

Analiza potrošnje

jena, odvisna od kupne moči prebivalstva, ki je preko dolo-čene stopnje ni mogoče preko-račiti, je hkrati tudi res, da ta potrošnja ni stalna, ampak se z razvojem spreminja. Vsak po-trošnik pa prilagaja potroš-njo svojim najnujnejšim po-trebam in materialnim sposob-nostim. Struktura potrošnje v zadnjem času kaže, da se zmanjšujejo osnovni življenjski stroški in da porašča po-trošnja industrijskih proizvo-dov. Industrijska potrošnja pa ni nekaj stalnega, nekaj, kar je globoko zasidrano v psihi prebivalca, ampak se spremin-ja tudi z različnimi vplivi. Tako na primer moda, zgledi pri drugih včasih ustvarijo za po-samezne proizvode pravo kon-junkturo. Samo dva ilustra-tivna primera: nylon plašči, transistorji.

Tako je bilo na primer splošno mnenje, da se je v zadnjih nekaj letih bistveno ustavila potrošnja radijskih sprejemnikov. Statistični po-datki pa razkrivajo povsem

kdor bo prodal svoj proizvod, ta bo moral vsak dan bolj ra-čunati z naraščajočo proizvo-dnjo, z večjimi možnostmi in seveda s čedalje bolj prefi-njenim okusom kupca. Proiz-vodi, ki so šli še lansko leto dobro v denar, letos ne gredo več. Okus se je spremenil, s povečano proizvodnjo se je vsaj rahlo povečala izbira in tisti, ki se ni prilagodil ali ki ni spremljal želja potrošnikov, se je znašel v težkem položaju zaradi neprodanih zalog.

Čeprav so nekatera podjet-ja zaradi tega v težkem polo-žaju, še zmerom ne opazimo zavestnih naporov, da bi z različnimi anketami, študijami sproti proučevali želje in za-hteve kupcev. Nadaljnji indu-strijski razvoj bo objektivno deloval v tej smeri. Težave bo-do pač v tem, da bodo zaradi ležernosti prikrajšani potrošni-ki in da bo ta šola marsikatero podjetje spravila v hude te-žave.

BOJAN SAMARIN

POGLOBITEV SODELOVANJA MED PODJETJI

RAZMIŠLJANJA O AKTUALNIH TEMAH

Dinamičen gospodarski razvoj in zelo ugodna konjunktura v minulih letih nista terjala na šte-vilnih področjih našega gospodarskega življenja podrobnejših razprav, proučevanja perspektiv in znanstvenega obravnavanja nekaterih problemov, ki so se tudi sicer v tedanji praksi samo bežno po-javili. To velja še posebej za področje organiza-cije in poslovanja podjetij, saj so se s temi pro-blemi ukvarjale le nekatere specializirane strokov-ne institucije, izven zaprtih strokovnih krogov pa je bila obravnavna le-teh razmeroma skromna. Še manj pa smo se vse do letos v problematiki orga-nizacije in poslovanja podjetij lotevali proučevanja raznih oblik, perspektiv in teženj pri sodelovanju in povezovanju podjetij. In vendar bi lahko že bežna analiza skoraj povsem zaključenega razvoja na tem področju že tedaj opozorila, da smo zašli v položaj, ki bi tudi v pogojih nadaljevanja ugodne konjunktore skoraj povsem onemogočil razvoj na-šega gospodarstva v sodobno, ceneno in visoko produktivno proizvodnjo.

Letos pa so se razmere na tem področju bistveno spre-menile. Kooperacija, specializacija, poslovno sodelovanje, poslovno združevanje, integracija in kon-centracija podjetij so teme, o katerih dnevno razpravljamo na vseh ravneh — od podjetij do zveze. Čeprav so sicer te raz-prave ponekod dobile značaj kampanjske in šablonske akci-je, kaže vendarle ugotoviti, da smo se vendarle začeli dokaj resno zavedati, da povzroče v sodobnem gospodarstvu težnje po avtarkičnem poslovanju in razvoju posameznika ter od drugih v glavnem izoliranega podjetja bistveno zmanjšanje di-namike razvoja ne samo za

takšno podjetje, ampak tudi za gospodarstvo kot celoto. Nada-ljevanje takšne prakse bi nam-reč privedlo v resno stagnacijo vsega gospodarstva.

Pot do takšnih ugotovitev se-veda vodi preko nekaterih res-nih gospodarskih problemov in težav, ki opozarjajo, da izklju-čno materialne možnosti — so-dobna oprema, neprekinjena oskrba s surovinami in materia-lom itd. — še zdaleč niso dovolj za moderno in visoko produktivno proizvodnjo. Materialnim po-gojem se namreč nujno pridru-žujejo še številni drugi elementi, katerih neposredni vpliv na ekonomičnost in rentabilnost proizvodnje je mnogokrat zelo

težko izraziti s preprostimi me-todami in pokazitelji, a vendar pomenijo bistvene pogoje, brez katerih sploh ne moremo priča-kovati ustreznih rezultatov od vloženih materialnih sredstev. Zdravi proizvodni odnosi znotraj kolektiva, dobro delovanje orga-nov upravljanja, ustrezen kader, stimulatивно nagrajevanje, so-dobne zamisli o organizaciji pro-izvodnje, poslovanja, upravlja-nja ter vodenja, jasna stališča o perspektivah razvoja itd. šele dejansko aktivirajo vložena sredstva in zagotove družbi ter kolektivu reprodukcijo v priča-kovanem obsegu.

O teh vprašanjih moramo seveda razmišljati že tedaj, ko se poraja zamisel o novi invest-iciji, saj je treba gradnjo objek-ta povsem vskladiti z vsemi ele-menti, ki bodo lahko pozneje vplivali na rentabilnost poslo-vanja. Vsekakor pa je mnogo prepozno, če začnemo iskati od-govor na vsa ta vprašanja šele tedaj, ko nas bodisi domači, bo-disi tuji trg z vso svojo neiz-prosnostjo pouči o tem, da naša proizvodnja ne ustreza prav za-radi tega, ker smo zanemarili vpliv teh in podobnih elemen-tov na uspešnost poslovanja. Vsi ukrepi in vse reakcije, do kate-rih pridemo šele na osnovi trž-nih izkušenj, namreč nosijo pe-čat hitre, živčne in premalo pre-udarjene akcije, ki razen tega tudi objektivno ne more več preprečiti slabših gospodarskih rezultatov kot posledico povsem enostranskega investiranja in skrbi izključno le za zagotovi-tev sodobne opreme, modernega proizvodnega procesa, primernih licenc in zadostnih količin ustre-znega materiala.

Vse to velja tudi za v uvodu nakazano problematiko o sode-lovanju med podjetji. V števil-nih strokah in skupinah podje-tij je namreč edina možnost za ekonomično in rentabilno pro-izvodnjo v najtesnejšem sode-lovanju z drugimi sorodnimi pod-jetji, saj se v nasprotnem pri-meru že sedaj mnogokrat lahko prepričamo, da ni samo dvom-ljiv nadaljnji razvoj, temveč celo obstoj takih podjetij. V dose-danem obdobju industrializaci-je ni nihče posvečal pozornosti tem vprašanjem. Gradili smo hi-tro, pogosto premalo premišljeno in vsklajeno, včasih celo osnov-na tehnična vprašanja graditve niso bila rešena, še manj pa so se investitorji, projektanti, izva-jalci in tisti, ki so zagotovili sredstva, spuščali v reševanje na videz »drobne« problematike — kako bo objekt posloval po dograditvi. Razen socialno-poli-

tičnih in lokalističnih vplivov o konkretni investiciji, ki so po-nekod porajali tudi tehnološko in ekonomsko dokaj primitivne rešitve, je na odločitve o grad-nji številnih novih objektov vplivala tudi kronično nezadovol-jena potrošnja na vseh področ-jih. Bojazni, da ne bi bilo mo-goče prodati izdelkov, sploh ni bilo, pač pa je zato skoraj vse investitorje skrbelo, ali bo mo-goče pravočasno nabaviti po-trebni material in polizdelke. Temu se je pridružila še obrt-na miselnost — zanesi se samo nase — tako, da se skoraj ne smemo čuditi splošnemu poja-vu, da smo v posameznih stro-kah gradili številne enake ali podobne objekte v različnih krajih države. Za tak razvoj pa je značilno, da so zdaj zmoglj-i-vosti teh objektov za sedanje pojme razmeroma majhne za osnovno proizvodnjo in da ob tem združujemo hkrati tudi šte-vilne pomožne in dopolnilne obrate z dokaj visokimi zmoglj-i-vostmi, ki pa še zdaleč niso pol-no izkoriščene in so tako v hudo breme osnovni proizvodnji.

Poudariti pa je treba, da ve-likost obrata sama po sebi niti ni posebno bistvena za ekono-mičnost in rentabilnost proizvo-dnje. V majhnih podjetjih so nekatera opravila in službe si-cer res bistveno dražje kot v ve-likih kombinatih, zlasti če pre-računamo na enoto proizvoda, vendar pa lahko pri dobri orga-nizaciji in pravilni proizvodni usmeritvi tudi majhno podjetje odločujoče sodeluje v gospodar-skem življenju, saj ni nikjer re-čeno, da lahko uspešno poslu-jejo samo podjetja gigantskih zmogljivosti. Vendar pa nas praksa uči, da so prav majhna podjetja navadno leglo ozke obrtniške miselnosti, ki noče in noče razumeti sodobnejših to-kov v našem gospodarstvu. Za-radi tega tudi majhna podjetja kljub vse težjim pogojem še vedno vztrajajo pri svojem, raz-meroma širokem proizvodnem programu, ki je v bistvu skoraj povsem enak s programi števil-nih sorodnih podjetij. Namesto specializirane proizvodnje v ve-likih serijah, ki bi zagotavljala obstoj in rentabilno poslovanje vsem proizvajalcem v stroki, iz-gubljajo majhna podjetja kar po vrsti realne perspektive in slej ko prej zaidejo v likvidacijo ali pa se pridružijo k večjim pod-jetjem. In vendar taka rešitev, ki je za kolektive navadno pre-cej boleča, še zdaleč ne bi bila nujna, če bi si ta podjetja pra-vočasno — najbolje še pred do-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SAMO S POGOJNIMI UGOTOVITVAMI NE BOMO UREDILI IZVOZA

CILJ: ENAKOVREDNOST DOMAČEGA IN TUJEGA TRŽIŠČA

Gospodarska zbornica Novo mesto je zadnje dni avgusta sklicala posvet o izvozu. Analiza izvoza v prvih sedmih mesecih letos po podjetjih in panogah in temeljitja razprava, sta opozorila na mnoge pomanjkljivosti v orga-nizaciji izvoza v podjetjih.

Številni podatki iz priprav-ljalne analize niso ravno bleste-či, vendar razveseljivi, saj kaže-jo, da so izvoz v prvih sedmih mesecih letos precej približali predvidevanjem, še posebej pa velja omeniti primerjavo z lan-skim letom, saj je v tem času za 74% večji.

Iz novomeškega okraja bi morali letos izvoziti za okoli 3 milijone 800 tisoč dolarjev blaga. Do konca julija letos so od tega realizirali nekaj več kot 47%, vendar sklenjene pogodbe dajo upati, da bodo do konca leta plan izvoza celo presegli za 2,3 odstotka. Približno 76% izvoza je usmerjenega na območje s konvertibilno valuto, ostalo pa v območje klirinške valute (pred-vsem države vzhodnega bloka). Pri dosedanem izvozu sta bili kar z 80% udeleženi lesna in lesno predelovalna industrija, s približno 8% kovinska in tek-stilna, ostane pa zavzema izvoz kremenčevega peska in kvarci-ta. Po dosedanjih pogodbah la-hko sklepamo, da bo lesna indu-strija presegla svoje obveznosti do konca leta za okoli 11%. Tu bo udeležen predvsem Novoles, dalje Tovarna papirja Djuro Salaj Videm-Krško, Tovarna pohištva Brežice in Kopitarna Sevnica.

Kaže pa, da se podjetja pri uvozu še vse preveč usmerjajo na trg s konvertibilnimi valuta-

mi, čeprav je njihova bilanca na klirinškem območju ugodnejša in bi tudi tam lahko kupovali marsikaj, kar potrebujejo.

V razpravi na posvetu so predstavniki gospodarskih or-ganizacij govorili predvsem o vzrokih, ki otežujejo hitrejšo večanje izvoza. Pokazalo se je, da so mnoge težave subjektivne-ga izvora, nekatere pa je pripisati še vedno precej togim po-stopkom pri uvozu opreme za rekonstrukcijo, predvsem tedaj, ko gre za rekonstrukcijo, ki bi izboljšala pogoje za udeležbo na inozemskem tržišču. Seveda je precej težav za to pripisati okor-nosti samih podjetij pri iskanju investicijskih sredstev, pa tudi neelastičnosti izvoznih organiza-cij, na katere so vezana pri iz-vozu manjša podjetja, ki ne mo-rejo samostojno nastopati na zu-nanjem tržišču.

Razprave o izvozu običajno povezujejo z razpravljanjem o rekonstrukcijah podjetij, ker menijo, bo le tako moč izvoz še povečati. Vendar kaže, da so programi v nekaterih podjetjih preveč dolgoročni in zato pre-dragi, na drugi strani pa se sre-čujemo, kot že omenjeno, še s preveliko okornostjo pri iskanju sredstev za uresničitev teh in-vesticijskih programov. Tako je Tovarna pohištva v Brežicah na primer v programu predvidela rekonstrukcijo, zdaj pa razprav-ljajo že o dveh ali celo treh le-tih. V Lesno predelovalni indu-striji Zora v Črnomlju imajo že dve leti v zaboju nov garter, ki bi za še enkrat povečal bruto proizvod — in za polovico izvoz. Vendar ga ne morejo montirati, ker jim manjka nekaj milijonov

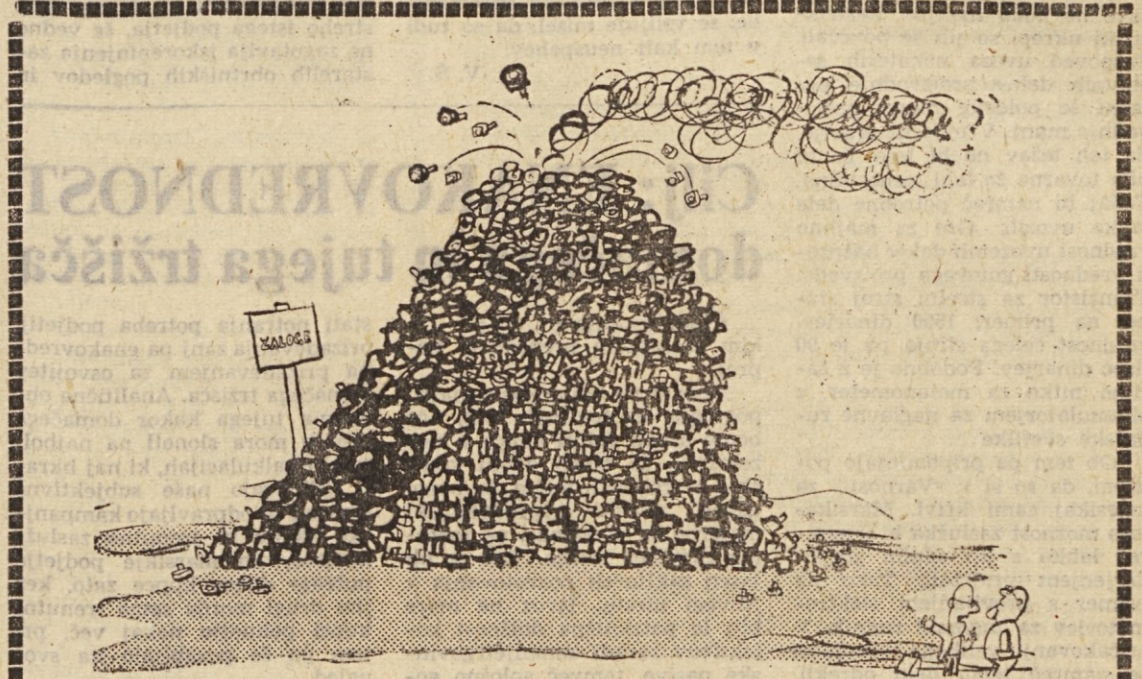
dinarjev za soudeležbo pri in-vesticijskem posojilu. Teh nekaj milijonov v komunih ne morejo najti. Podoben primer je v Les-no predelovalni industriji Metli-ka, ki bo letos izvozila 75% pro-izvodnje, vendar prav tako ne morejo zbrati sredstev za soude-ležbo, čeprav je ta obrat letos povečal bruto proizvod za še en-krat. Morda bi se dalo marsikaj urediti tudi z dobro voljo komu-nalne banke, ki bi lahko, če že ne more oskrbeti sredstev, vsaj svetovala podjetjem, kako zade-ve urediti. Po drugi strani pa so na posvetu opozorili, da ima go-spodarska banka za rekonstruk-cije podjetij, ki izvažajo, na raz-polago sredstva, vendar po njih ni povpraševanja.

Ko so razpravljali o tem, za-kaj ni napredka pri izvozu v tekstilni industriji, so predstavi-niki te panoge opozorili, da apa-raturne naprave ne zagotavljajo zadostne kvalitete, ker so zasta-rele. Novoteks Novo mesto pa ima že vse leto v tovarni, ven-dar v zaboju, del sodobnih uvo-ženih naprav, medtem ko drugi del strojev čaka na takojšnjo odpremo v Italijo, vendar kljub neštetim urgancam, prošnjam in osebnim stikom, zaradi birokrat-skih naziranj organov za uvoz, ne morejo dobiti respektivnega dovoljenja za ta drugi del stro-jev.

Nekatere izmed naštetih sla-bosti bi brez dvoma lažje odpra-vili, če bi se podjetja manj za-pirala vase in pogostejše zahte-vala posredovanje in pomoč pri raznih organih. Zanimiv je tudi primer Mizarske zadruge Sevnica, kjer predstavlja 30% vred-nosti pohištva okovje, ki ga

nabavljajo preko raznih posred-nikov, medtem ko bi bil nepo-sredni uvoz tega okovja iz Itali-je za polovico cenejši. Tako se-daj zaradi visokih cen okovja in marmornih oblog ter težav pri nakupu tega prodajajo na zu-nanji trg nedodelano pohištvo, inozemski kupec pa ga opremi z oblogami in okovjem ter viso-

(Nadaljevanje na 2. str.)

V XXI. stoletju

— Po mojem to sploh ni ognjenik, ampak kakšna pozabljena tovarna, kjer se nikakor ne morejo odločiti, da bi preusmerili svojo proizvodnjo.

Karikatura: MILAN MAVER

POGLOBITEV SODELOVANJA MED PODJETJI

RAZMIŠLJANJA O AKTUALNIH TEMAH

(Nadaljevanje s 1. str.)

končno odločitvi o graditvi ali rekonstrukciji osnovnih proizvodnih zmogljivosti — skušala zagotoviti najbolj primerno proizvodno usmeritev in ustrezno organizacijo poslovanja. S tem bi tudi takšna podjetja postala zaradi specializiranosti proizvodnje nepogrešljiv člen v sodobno organizirani proizvodnji določene stroke, ki temelji na tesni kooperaciji, specializaciji podjetij.

Tako kot pri številnih drugih gospodarskih vprašanjih, smo tudi pri poglabitvi sodelovanja med podjetji prav sedaj na prelomnici v našem gospodarskem razvoju. Kar je bilo primerno za prejšnji gospodarski sistem,

bo težko našlo ustrezno mesto v novih pogojih, pa čeprav se zdalec nismo storili vsega, kar bi najnovejši pozitivni razvoj priložilo v največji možni meri. Prav zato moremo še vedno ugotavljati, da v vrsti gospodarskih panog še vedno ni pravega razumevanja za oblikovanje in poglabitev vseh možnih oblik poslovnega sodelovanja med podjetji. Takšno nerazumevanje pa ni v bistvu nič drugega kot dokaz, da v našem gospodarstvu del vodilnih kadrov še vedno nima poslušarja za najnovejšo težnjo v našem gospodarskem razvoju. Vsakršno odlašanje sprememb v dosedajni praksi na tem področju pa bo lahko že v bližnji perspektivi spričo dokaj

močnih integracijskih teženj drugih podjetij postalo zelo nevarno zanje same, saj posamezna podjetja ne bodo mogla premagati vseh posledic svoje napačne proizvodne in poslovne usmeritve.

Pogoji za najbolj tesno in tudi ekonomsko najbolj uspešno poslovno sodelovanje se porajajo — kot je bilo že ugotovljeno — že ob ustvarjanju in realizaciji investicijskih zamisli. Kar gospodarska organizacija tedaj zamudi, kasneje le z velikimi težavami in visokimi stroški nadomesti. Ker na splošno v nobeni stroki niso bili ustvarjeni potrebni pogoji za sodelovanje že v fazi investiranja, je razumljivo, da si globlje sodelovanje v proizvodnem procesu tako težka utira pot v naše gospodarsko življenje. Pri tem gre seveda za razne oblike sodelovanja na področju proizvodnje; za kooperacijo, specializacijo, inženiring itd., kjer smo še tako rekoč na začetku. Vse dosedanje oblike sodelovanja so bile z redkimi izjemami usmerjene predvsem v fazo blagovnega prometa, v sodelovanje pri oskrbi s surovinami ali pri prodaji samostojno izdelanega blaga. Redke oblike sodelovanja v proizvodnji pa so bile predvsem sredstvo za realizacijo potrebne stopnje sodelovanja pri prodaji. Čeprav ne kaže preveč podcenjevati sodelovanja v fazi blagovnega prometa, pa je vendarle treba ugotoviti, da je takšno sodelovanje nastalo predvsem kot posledica bojazni pred konkurenco, zaradi česar se tudi ne smemo čuditi, da so vezi med podjetji pri takem sodelovanju tako rahle, da le-to preneha že ob vsaki nekoliko občutnejši spremembi v poslovnem življenju. Materialna osnova takšnega sodelovanja je razmeroma skromna, večina udeležencev takšne poslovne skupnosti pa je vselej z eno nogo na lastnih poteh, ki pa največkrat vodijo povsem v nasprotno smer, kot je bilo dogovorjeno, ko so sklepali o sodelovanju z drugimi podjetji.

V zadnjem času pa smo pričeli še drugačnemu pojavu na tem področju. Gre za dokaj močne težnje po združevanju, stapljanju v podjetju v nove, večje in močnejše organizacije. Znano je, da so pobudo za tako združevanje v številnih primerih dali oblastveni organi in da morajo ponekod tudi z raznimi neekonomskimi sredstvi vplivati na kolektive, da se odločijo za združitev. Če zanemarimo nekatere problematične primere takšnega združevanja, ko gre za priključitev podjetja z izgubo h kolektivu, ki je dobro gospodaril, in se omejimo samo na združevanje dveh ali več rentabilnih organizacij, lahko ugotovimo, da gre dostikrat pri takem združevanju samo za uresničitev ciljev, ki bi jih v bistvu lahko dosegli tudi z dovolj tesnim sodelovanjem dveh, in sicer samostojnih organizacij. Ker pa do takšnega sodelovanja ni prišlo v pogojih popolne samostojnosti, je bilo treba podjetja združiti, sredstva koncentrirati in tako ustvariti osnovo za proizvodno sodelovanje. Čeprav doslej takšnim podjetjem mnogokrat res ni bilo mogoče drugače zagotoviti perspektivnega razvoja, pa se vendarle vsiljuje vprašanje, ali je takšna pot tudi v prihodnje edino sredstvo, s katerim naj bi reševali pereče probleme razvoja naše proizvodnje. Vprašanje je pomembno zlasti zato, ker nekatere praktične izkušnje kažejo, da zgolj podvojitve zmogljivosti, pa čeprav pod streho istega podjetja, še vedno ne zagotavlja izkoreninjenja zastarelih obrtniških pogledov in

zamisli o razvoju združenega podjetja, sama združitev pa razen tega načena še celo vrsto drugih, v bistvu zelo zapletenih vprašanj.

Cilj, h kateremu moramo težiti, je torej integracija naše proizvodnje v vsebinskem, ne pa zgolj pravno-organizacijskem smislu. Z drugimi besedami povedano: sedanji razvoj neizprosno terja odpravo dosedanjih zastarelih metod proizvodnje in namesto tega oblikovanje tesnih vezi medsebojnega sodelovanja med podjetji tako v fazi proizvodnje kot v fazi planiranja vsklajenega razvoja proizvodnje. Sodelovanje v fazi prometa že izdelanega blaga pa bi moralo biti samo logično nadaljevanje sodelovanja v proizvodnji. Poglabljeno sodelovanje med podjetji na področju proizvodnje bi bilo mogoče uresničiti že brez večjih dodatnih investicijskih naložb in to predvsem z večjim posluhom posameznih kolektivov za naloge, ki jih morajo izpolniti v pogojih sodobne industrijske proizvodnje. Družbeni organi na vseh ravneh pa bi se morali pri svojih ukrepih pospeševanja in usmerjanja gospodarstva posluževati predvsem ekonomskih sredstev, s katerimi bi lahko bistveno prispevali k hitrejšemu razvoju sodelovanja med podjetji. Namesto pritiska za mehanično spajanje podjetij bi bilo treba z investicijskimi sredstvi, deviznimi in dinarskimi krediti itd., podpirati predvsem tisto proizvodnjo, ki dosega najboljše ekonomske rezultate, kar pa je dejansko nemogoče brez tesnega in trajnega sodelovanja v proizvodnji in vsklajenega razvoja proizvodnje v perspektivi. Takšno sodelovanje podjetij tudi edino lahko zagotovi v pogojih že razmeroma velike in dokaj zapletene proizvodnje ter poslovanja dinamičen razvoj posameznih podjetij — s tem pa tudi celotnega gospodarstva — ter ekonomsko in družbeno najugodnejše rezultate ne samo v sedanji fazi, ampak tudi v nekoliko daljši perspektivi.

• SVILANIT KAMNIK:

REZULTATI boljše organizacije dela

Ni dolgo tega, ko je celotni dohodek v kamniškem Svilanitu znašal 600 milijonov dinarjev, letos pa so to vsoto presegli že v prvi polovici leta. Eno milijardo in 220 milijonov so planirali za letos ali za 37% več kot lani. Do konca meseca julija je delovni kolektiv Svilanita dosegel že 58% planiranega dohodka za letošnje leto, kar pomeni za 42% več kot lani v istem času. Fizični obseg proizvodnje pa so v istem času povečali za 58%, torej za več kot polovico.

Morda se zdi to težko verjetno. Vendar so podatki točni. Kolektiv Svilanita hoče letos doseči in preseči eno milijardo dohodka in kot kaže, bo ta tristočlanski kolektiv slavil svoj uspeh že sredi oktobra.

In kaj je pomagalo kolektivu Svilanita do takih rezultatov? Že lani so na sindikalnem občnem zboru največ govorili o boljši organizaciji dela, temeljitejšem izkoriščanju delovnega časa in proizvodnih sredstev. Takrat je bilo pogosto slišati: Zakaj ne bi v obratu Šmarce uvedli tretje izmene? Stroji bi lahko dajali od sebe tretjino več kot dajejo sedaj! Delavski svet podjetja je tem predlogom prislusnil in kmalu sklenil v Šmarci uvesti tretjo izmeno. Hkrati pa je v tkalnici na Perovem steklo nekaj novih avtomatskih statev. Že prvi mesec so se pokazali rezultati, ki so potrdili pravilno odločitev delovnega kolektiva. Celotni dohodek na enega zaposlenega pa je v prvem polletju porastel za 20,6% nasproti lanskemu v tem obdobju. Se ena primerjava: v lanskem prvem polletju je na enega zaposlenega odpadlo 1395 m² izdelkov, v letošnjem polletju pa že 1902 m² tkanin, kar je za 36% več kot lani.

In še: Svilanit se je letos pridružil kamniškim izvoznikom kot peti kolektiv te komune. V začetku sicer v bolj skromnem obsegu, vendar sedaj sklenjena pogodba z angleškim kupcem za 120.000 tekočih metrov surovega platna in dogovor za prodajo 156.000 komadov frotirja na Švedskem že kaže na možnost plasmaja Svilanitovih izdelkov, zlasti frotirja, na inozemsko tržišče. Kolektiv je zato sklenil letošnjo jesen v sodelovanju z ostalimi izvozniki tekstila temeljito proučiti možnosti na tržiščih v skandinavskih deželah.

Seveda pa ob vseh teh ohrabrujočih rezultatih tudi v Svilanitu niso brez proizvodnih težav. V zadnjem času jim je precej preglatje povzročilo pomanjkanje kemikalij, ki jih uvažajo. Zaradi pomanjkanja lepila je moralo čakati za okrog 15 milijonov nedokončanih izdelkov. Hkrati s prizadevanjem za cenejšo in kvalitetnejšo proizvodnjo pa kolektiv Svilanita letos vlaga znatna sredstva v izgradnjo nove tkalnice. Čeprav gradnja ne napreduje tako kot bi morala, vendar upajo, da bo zgrajba še to jesen pod streho in da bodo lahko montirali stroje, ki so jih že kupili. To bo v Svilanitu prvi oddelek, kjer bo tehnološki postopek v celoti zasnovan na principih moderne avtomatizirane tekstilne proizvodnje.

F. S.

TOVARNA, KI JE PONUJENA GOSPODARSKIM
ORGANIZACIJAM

ODLOČITEV po zamujenih priložnostih

»Varnost« v Zagorju je tovarna, ki je ponujena z vsemi svojimi zmogljivostmi in osebjem gospodarski organizaciji, ki bi jo bila pripravljena »posvojiti«.

To ponudbo je sprejela v proučevanje že mariborska »Hidromontaža«. Ni izključeno, da se bo oglasil tudi kdo drug — na primer tovarna »Rade Končar«.

To je namreč trenutno edini izhod. Preostala je samo še možnost preusmeritve proizvodnje. Vendar le-ta zahteva precej časa in veliko sredstev. Denar podjetja pa je zamrznjen v velikih zalogah, ki jih tržišče zlepa ne bo zmožno sprejeti.

Ponuja se tudi misel, da bi pomagala komunna s premostitvenimi sredstvi. Toda komunna se otepa z dolgovi, ki so nastali s prekomernimi negospodarskimi investicijami. Kolikor ji je uspelo združiti sredstva, jih je porabila za ta namen.

Problem pa bi bil rešen, če bi »Varnost« prejela takojšnja večja, serijska naročila, zlasti iz tujine. Toda izvoz, na katerega lahko le upajo, da si groisisti kopičijo zaloge. To so spoznali šele letos, ko ni bilo več nobenih pomembnejših kupecv.

V podjetju so lani poslovali z velikim optimizmom. Vso proizvodnjo so prodali gustom. Sami tržišča niso proučevali in tako niso vedeli, da si groisisti kopičijo zaloge. To so spoznali šele letos, ko ni bilo več nobenih pomembnejših kupecv.

Tako so propadli vsi veliki načrti. Planirali so namreč prehod v čisto elektroindustrijo. Odločili so se za odkup licence od neke belgijske družbe. Na tej osnovi so za letos povečali plan proizvodnje za 30 odstotkov. Toda ta plan so v letošnjem polletju izpolnili samo s 27%. Pokazalo se je, da pogodba za odkup licence ni bila dobra, ker je bilo plačilo licence vračunano v dobavah proizvodov, ki naj bi jih usvojili. Teh proizvodov je na zalogi za okrog 40 milijonov dinarjev. Se za 50 milijonov dinarjev je bil drugi zalag.

Ker belgijsko podjetje ni v celoti izpolnjevalo določil pogodbe, je bila odpoved pogodbe od strani tovarne vsekakor umestna. Temu je sledil popravek plana proizvodnje. Kljub popravku pa je plan izpolnjen v polletju še vedno le s 43 odstotki.

Toda v drugem polletju težave ne bodo manjše. Restriksijski ukrepi so jih še povečali. Prepoved uvoza nekaterih sestavnih delov proizvodnje pomeni še poldrug mesec proizvodnje manj. V tovarni pravijo, da teh težav ne bi bilo, če bi bila tovarna že lani samostojna. Tedaj bi namreč potrebne dele lahko uvozili. Gre za majhno vrednost uvoženih delov nasproti vrednosti gotovega proizvoda. Tranzistor za strelni stroj stane, na primer, 1500 dinarjev, vrednost celega stroja pa je 90 tisoč dinarjev. Podobno je z žarilno nitko za metanometer, z akumulatorjem za naglavne rudarske svetilke...

Ob tem pa pripominjajo ugotovitve, da so si v »Varnosti« za marsikaj sami krivi. Marsikatero možnost zaslужka bi si namreč lahko s previdnim gospodarjenjem pridržali. Tako na primer s previjanjem elektromotorjev za zagorski rudnik. V pričakovanju velikega razvoja so se namreč temu delu odrekli. Prav tako je bilo mogoče usvo-

jiti proizvodnjo rudarskih čelad. Naglavna svetilka spada namreč na čelado. Letos je inšpekcija prepovedala čelade, ki jih je dobavljala »Jugoplastika«. Če bi »Varnost« bila sposobna takoj izkoristiti to priložnost, bi imela takojšnje naročilo za okrog 6000 čelad. Vsaka čelada stane okrog 3000 dinarjev...

Marsikaj bi se dalo storiti tudi z zagotovitvijo stalnega sodelovanja. Kooperacija, kolikor je imajo, temelji le na občasnih dogovorih. Razumljivo je, potem, da so se podjetja vezala na stalnejše kooperante. Tako se torej odraža pomanjkljiv smisel za industrijsko proizvodnjo kljub temu, da je strokovnjakov dovolj. Montažna skupina je, na primer, tako dobra, da se je mariborska Hidromontaža odločila zanjo, ko je potrebovala pomoč. Tudi sicer je v delovnem kolektivu malo nekvalificiranih. Zaposlujejo namreč tiste, ki končajo industrijsko šolo. Zaposlenih pa je tudi precej delavcev z dolgoletno prakso — čeprav se povprečna starost zaposlenih suče okrog 24 let.

Pomemben činitelj dobrega gospodarjenja so proizvajalci. Delovni kolektiv te tovarne tvorijo bivši remontni delavci. Njihovo delo je bilo prej individualno. Njihova neodvisnost od rudnika je bila popolna. Razumljivo je, da se še zdaj niso prilagodili potrebam in zahtevam industrijske, serijske proizvodnje.

Ni torej čudno, da so se v Zagorju odločili, da ponudijo stroje, prostore, delavce in strokovnjake, ki so sposobni dobro delati, tistemu, ki jim je sposoben zagotoviti delo.

Spričo dejstva, da so razmeram v podjetju botrovali tudi večkratne kadrovske spremembe, se vsiljuje misel, da so tudi v tem kali neuspehov.

V. S.

Cilj: ENAKOVREDNOST domačega in tujega tržišča

(Nadaljevanje s 1. str.)
kim zaslужkom preprodaja naprej.

Vendar na teh dokaj majavih pogojnih ugotovitvah, češ, »če bomo uspeli dobiti kupca v inozemstvu, če bomo dobili sredstva za rekonstrukcijo, če bomo uspeli uvoziti reprodukcijski material in podobno, ne moremo razvijati izvoza. Tak je bil jasen zaključek posvetovanja v Novem mestu. Izvoz ne more biti le patriotična dolžnost kolektivov zaradi zunanjetrgovinske pasive, temveč splošno gospodarska naloga, ki mora po-

stati notranja potreba podjetij, prizadevanja zanj pa enakovredno prizadevanjem za osvojitvev domačega tržišča. Analitična obdelava tujega kakor domačega tržišča mora sloneti na najbolj točnih kalkulacijah, ki naj hkrati odkrivajo naše subjektivne slabosti in odpravljajo kampanjske akcije in trenutno zaslужkarstvo, ko marsikje podjetja pušajo dobre kupce zato, ker jim drugi morda samo trenutni kupci ponudijo nekaj več, pri tem pa še pozabljajo na svoj ugled.

DAVORIN ČES

GOSPODARJENJE V KAMNIŠKI OBČINI V PRVEM POLLETJU

Pospešeno večanje proizvodnje v zadnjih dveh mesecih

Še nikoli doslej niso delovni kolektivi kamniških podjetij tako tekoče in podrobno spremljali svojih proizvodnih rezultatov kot letos. Večina delavskih svetov je te dni obravnavala polletne rezultate gospodarjenja, nekateri kolektivi pa že proučujejo podatke o proizvodnji v mesecu juliju. Kot kaže, je imelo tako ažurno spremljanje proizvodnih rezultatov zelo pozitiven vpliv na gospodarjenje v podjetjih. O tem pričajo tudi podatki o hitrejšem naraščanju proizvodnje v zadnjih dveh mesecih prvega polletja. Medtem ko je celotno gospodarstvo kamniške občine v prvih štirih mesecih izpolnilo letni plan celotnega dohodka z 29% ali povprečno mesečno 7,2% letnega plana, je mesečna dinamika doseganja plana celotnega dohodka v maju in juniju porasla na 9,2 odstotka letnega plana. Toda kljub povečani dinamiki ni v celoti uspelo izpolniti vrzeli, ki je nastala v prvih štirih mesecih. Polletni plan celotnega dohodka so izpolnili z 46,1% ali z 18,5% več kot lani v istem času.

Od vseh gospodarskih panog je polletna predvidevanja izpolnilo le gradništvo (z 55,7%), dočim je industrija dosegla 47,5 odstotka celotnega dohodka, predvidenega za letošnje leto, kar predstavlja za 12,6% večji družbeni bruto proizvod kot v lanskem prvem polletju.

Razveseljeva je ugotovitev, da so se kolektivom, ki so izpolnili štirimesečni plan proizvodnje (Stol, Svilanit, Živilska industrija, Rudnik kaolina) ob koncu polletja pridružili še kolektivi Tovarne usnja, Svita in in Kaleita. Torej od enajstih industrijskih kolektivov je svoja polletna predvidevanja izpolnilo sedem kolektivov.

Objektivne težave so zlasti v kolektivu podjetja Kamnik in kolektivu »Titana« onemogočila izpolnitev planirane proizvodnje. Vendar pa prav sedanja prizadevanja za delno preusmeritev

proizvodnje in izpopolnitev tehnološkega postopka v podjetju Kamnik ter skrb za izboljšanje notranje organizacije v Titanu zagotavljajo, da bosta v prihodnjih mesecih tudi ta dva kolektiva, ki ustvarjata skupaj skoraj polovico celotnega dohodka kamniške industrije, izpolnila zadane naloge. Polletni rezultati opozarjajo tudi kolektiva tovarne kovanega orožja in Modelita, ki bosta morala resneje razmisliti o svojem bodočem razvoju.

Ce je bilo v minulih letih v kamniških podjetjih moč zaslediti stalno znatno naraščanje števila zaposlenih, nam pa podatki za letošnje prvo polletje povedo, da se je zaposlovanje v industriji ustalilo, saj je število zaposlenih ostalo približno na lanski ravni.

Kako pa je z osebnimi dohodki zaposlenih v industrijskih kolektivih? Ti so nasproti lanskim v prvem polletju porasli za 10,2%. Lani so povprečni mesečni osebni dohodki na zaposlenega znašali 24.826 din, letos pa 27.370 din. Zanimiva je tudi ugotovitev, da so nesrazmerja med produktivnostjo in osebnimi dohodki povsem izginila. Čeprav ne povsem jasno, vendar vsaj približno sliko o tem nam da primerjava med povečanjem celotnega dohodka na zaposlenega in povečanjem povprečnega osebnega dohodka na zaposlenega v lanskem in letošnjem prvem polletju.

V Stolu so letos dosegli 22,9 odstotka večji celotni dohodek na zaposlenega, osebne dohodke so povečali za 20,1%; v Tovarni usnja je celotni dohodek na zaposlenega večji za 27,6%, osebni dohodki pa za 23,5%; v Kaolinu celotni dohodek za 5,5%, osebni dohodki pa za 3,3%; v Titanu so letos dosegli na zaposlenega za 3% večji celotni dohodek, osebni dohodki pa so za 3,6% manjši od lanskih, itd.

Pomembno postavko v gospodarstvu kamniške občine predstavlja izvoz. Letos nameravajo kamniški kolektivi izvoziti

za okrog 630 milijonov deviznih dinarjev svojih izdelkov. V prvem polletju so kljub objektivnim težavam, med katerimi so najbolj pogoste težave okrog nabave surovin in reprodukcijskega materiala iz uvoza, dosegli 42% predvidene vrednosti izvoženih izdelkov za letos. Najmočnejši izvoznik v občini, kolektiv Stola, ki bo sam izvozil polovico vrednosti, planirane za letošnje leto v kamniških kolektivih, je polletna izvozna predvidevanja presegel za 1,2%. Ta rezultat zagotavlja kolektivu Stola, da bo letos dosegel predvideni milijon dolarjev izvoza.

Podjetje Kamnik je svoje izvozne naloge izpolnilo s 40,8%, Titan z 26,7%, Tovarna usnja pa s 37%. Zlasti Tovarna usnja in Titan imata vrsto možnosti in pogojev, da v prihodnjih mesecih pospešita prodajo svojih izdelkov na tuja tržišča. Zares bi bila velika škoda, če Tovarna usnja zaradi objektivnih težav, o katerih smo že pisali, ne bi uspela izpolniti svojih izvoznih nalog, zlasti zaradi tega, ker je kolektivu uspelo prodreti na izredno perspektivno tržišče v ZDA.

F. S.

DELAJSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942.
List izdaja republiški svet
ZS za Slovenijo. Glavni in
odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter
Dornik, Sonja Gasperšič, Mi-
lan Maver, Janez Volja. Teh-
nični urednik Janez Suster

Naslov uredništva in uprave:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2.
Poštni predal 313-VI, telefon
uredništva: 53-722 in 30-673
— račun pri Narodni banki v
Ljubljani št. 42. 600-11/363
— Posamezna številka stane
20 din — Naročnina je: četrt-
letna 250, polletna 500 in letna
1000 din — List izkida CŽP
— Ljudska pravica — Poština
— plačana v gotovini

»Neskončni trak« od Sarajeva do Skopja

Sest podjetij za proizvodnjo transportnih vozil iz treh republik se je v začetku letošnjega leta združilo v »ekonomsko federacijo« in tako se zdaj proizvoda avtobusov, kamionov in drugih motornih vozil z nadštitonsko nosilnostjo z oznako ITV (Industrija transportnih vozil) začne v Sarajevu in Priboju, konča pa v Skopju, Zemunu in Pančevu.

Delo so si člani sporazumno razdelili, in sicer tako, da omogoča čimvečjo specializacijo v proizvodnji. Famos iz Sarajeva proizvaja motorje za vse člane združenja, FAP iz Priboja na Limu jih oskrbuje s šasijami in celotnim spodnjim mehanizmom, proizvaja razne vrste kamionov, Utva iz Pančeva se je lotila proizvodnje in montaže gornjih strojnih naprav za vozila, ki služijo gradbeništvu, komunalnim in gozdarskim podjetjem. Ikarus iz Zemuna izdeluje karoserije in opravlja finalna dela na avtobusih za mestni promet. Jedanaesti oktombri iz Skopja, kakor doslej, dograjuje avtobuse za

medmestni in turistični promet, vgrajuje svoje karoserije in druge dele, šesti član združenja, beograjsko podjetje Kompressor, pa je zadolžen, da organizira in vzdržuje servisno službo za vsa vozila z oznako ITV.

SKUPNE IN SAMOSTOJNE FUNKCIJE

Z združenjem nastali odnosi vodijo k višji obliki integracije, kakor jo dopušča običajna kooperacija.

Podjetja so prenesla na federacijo določene funkcije s področja planiranja, projektiranja, nabave reprodukcijskega materiala, realizacije proizvodnje in izboljšanja proizvodnega procesa.

Vendar to ne pomeni, da so se odrekla samostojnosti. Dejansko gre za delno integracijo, prvič zato, ker združena podjetja veliko svojih funkcij še naprej samostojno opravljajo, in drugič, ker ta integracija zajema samo proizvodnjo in prodajo transportnih vozil, vse

drugo pa podjetja samostojno izdelujejo in prodajajo.

Oblikovanje cen je vsekakor ena bistvenih postavk, na katerih temelji ta integracija. Po izjavi, ki nam jo je dal vršilec dolžnosti direktorja v podjetju 11 oktombri Stepan Eftimski, je to vprašanje dobro rešeno. Vsako podjetje sestavlja fakture za opravljeno delo in jih s potrebno dokumentacijo pošlje direktorju združenja. Z drugimi besedami: vsako podjetje samostojno določa polno lastno ceno za opravljeno delo, združenje pa oblikuje cene finalnih proizvodov tako, da sešteje cene vseh proizvajalcev, ki so sodelovali pri produkciji vozila. Če je cena previsoka za domače ali tuje tržišče, jo združenje zniža in prodaja vozila po ceni, na katero kupci pristanejo. Znižanje bremeni vse kooperante skladno z njihovim sodelovanjem pri proizvodnji oziroma skladno z njihovim deležem v prvotno določenih vrednostih proizvodov. Podobno delijo tudi eventualni izredni čisti dohodek. Tega denarja si

združenje ne sme zadržati za skupne sklade, kajti takšnih fondov po predpisih ne sme formirati.

ZDRUŽENJE NI RAVNODUŠNO DO STROŠKOV

Ceprav proizvodne stroške vsakemu članu prizna brez kakršnihkoli korektur in jih takšne tudi vključuje v prodajno ceno proizvodov, to ne pomeni, da je združenje ravnodušno do proizvodnih stroškov. Upravni odbor lahko samoiniciativno ali pa na zahtevo kateregakoli kooperanta ukaže, da ta ali oni član zniža svoje proizvodne stroške in jih vskladi s stroški drugih. Pri tem se ravna še po cenah v proizvodno razvitih državah, zlasti v tistih, s katerimi se naši producenti motornih vozil srečujejo na tujem.

Združenje je organiziralo solidno konjunkturno službo, preko katere se vsi člani seznanjajo z doslej neznanimi pojavi in gibanji na domačem in tujem trgu. V skladu s temi informacijami organi združenja opazujejo in analizirajo potrebe kupcev in svoje člane proizvodno orientirajo.

Proizvajalci se preko svojega združenja vedno bolj neposredno povezujejo z domačimi in inozemskimi kupci in ta posel zadovoljiveje opravljajo kakor do zdaj. Skupni nakup reprodukcijskega materiala in skupna prodaja prinašata velike materialne prihranke. Podjetja poleg drugega dobijo tudi tako imenovani količinski rabat, ki znaša včasih 10 % redne cene, ker njihovo združenje neposredno sklepa pogodbe za precej velike količine posameznih vrst reprodukcijskega materiala.

Po osemesečnih izkušnjah, razumljivo, ni mogoče temeljito in točno oceniti prednosti in pomanjkljivosti te oblike integracije. Očitno obstaja še vrsta nerešenih vprašanj v odnosih med člani in v funkciji samega združenja. Prve izkušnje so vendarle ohrabrujoče.

Eden izmed iniciatorjev te integracije, kolektiv v podjetju 11. oktombri, nima razloga, kakor trdijo njegovi predstavniki, da ne bi bil zadovoljen s položajem in s perspektivami, ki mu jih odpira ta združenje. Prepričan je, da so istega mnenja tudi drugi člani združenja.

J. PEŠIĆ

OB ROBU POROČIL IN ZAPISNIKOV

NEZRELOST

»Pri nas smo že pred meseci ustanovili ekonomske enote in jim prepustili nekatere pravice in dolžnosti. Izkazalo pa se je, da ekonomske enote niso bile sposobne v tako kratkem času prebaviti vseh pristojnosti, ki so jih dobile, ker se niso dorasle zahtevam novega časa in zato smo morali nekoliko zožiti njihov delokrog in vzeti nekaj pravic in dolžnosti nazaj. Skenili smo, da bomo v bodoče postopoma prenašali pristojnosti na nižje samoupravne organe.«

(Iz poročila predsednika delavskega sveta)

Za kaj je šlo?

Najprej so v podjetju sodili, da pri njih še niso dozoreli pogoji za tako imenovano decentralizacijo delavskega samoupravljanja in našli so kup izgovorov, večinoma iz trte izvitih. Ko pa je proces decentralizacije — se pravi, približevanje upravljanja proizvajalcu — zajel skoro vsa podjetja in ko so jih na višjih forumih pograjal zaradi njihove črnogledosti, so rekli:

»Če je že tako, pa naj bo.«

Mesec dni kasneje so ustanovili ekonomske enote in jim »dali« posvetovalne pravice.

»Napredovati moramo postopoma,« so govorili.

Ekonomske enote naj bi povsem samostojno odločale samo o sklepanju in odpovedovanju delovnega razmerja ter o vprašanjih s področja delovne discipline.

Tako bodo, so menili, preizkusili njihovo zrelost.

Pa se je zgodilo, da je komisija za sprejem in odpoved delovnega razmerja v neki ekonomski enoti sprejela na delo mladeniča, sorodnika vodje ekonomske enote, odklonila pa mladeniča, ki se v ničemer ni razlikoval od sprejetega, samo glede sorodstva.

Druga komisija je odpustila dobrega delavca, ki se je zameril mojstru, sprejela pa nekega fičfirca, za katerega ne vedo, kam bi ga dali, ker za nobeno delo ni pripravljen prijeti.

Uprava in delavski svet sta »analizirala situacijo« in ugotovila, da je zrelost ekonomskih enot »na tako nizki ravni«, da je treba »ponovno aktivirati centralno komisijo za sklepanje in odpoved delovnih razmerij.«

Tako so tudi storili.

Če pa bi se zamislili nad vzroki takšnih nepravilnosti, tega gotovo ne bi storili.

Ker je bila zanje decentralizacija zgolj administrativno-tehnični ukrep, ne pa niz korenitih sprememb v vsebini upravljanja, ki naj temelje na kar najbolj spodbudnih načelih delitve dohodka, so način delitve le majčkeno popravili, vse drugo pa je ostalo, kakor je bilo. Tisti majhni popravki — ukinili so premijski pravilnik in zvišali prejemke za nočno delo — pa še zdaleč niso zagotovili skupne skrbi v ekonomski enoti za večjo proizvodnjo, manjše proizvodne stroške, boljše gospodarjenje.

Če bi hkrati s tem, ko so ekonomske enote same začele sprejemati in odpuščati delavce, tudi začele čimbolj samostojno oblikovati in deliti dohodek, potem bi vsi njihovi člani temeljito premislili, koga potrebujejo in koga ne. Nihče jih ne bi mogel prisiliti, naj sprejmejo na delo človeka, za katerega vedo, da mu delo ne diši in nihče jim ne bi mogel ukazati, naj odpustijo dobrega delavca.

Vzroke za prej omenjene slabosti je torej treba iskati v nestimulativnem načinu delitve dohodka v ekonomskih enotah, v pomanjkanju pristojnosti ekonomskih enot, ne pa v nekakšni njihovi »nedozorelosti«, zaradi katere so »nekaj pravic in dolžnosti vzeli nazaj.«

Takšni ukrepi povzročajo le nejeverje v naša prizadevanja, da bi z boljšim, delavcem kar najbolj lastnim upravljanjem, dvignili proizvodnjo in izboljšali gospodarjenje.

ZVONJENJE PO TOČI

»V prvem polletju letošnjega leta so v tem podjetju proizvedli za 22 % manj kot lani v istem času, proizvodni stroški so se povečali za 20 %, osebni dohodki pa za 42 %. Občinski ljudski odbor je po temeljiti analizi takšnega stanja razrešil direktorja, ki je imel tudi slab odnos do delavcev.«

(Iz poročila našega dopisnika)

Če bi bila tale vest kot bela vrana, ne bi pisal teh vrstic. Pa ni. Dostikrat beremo in slišimo, da so tu ali tam zavozili podjetje in potem razrešili starega direktorja ter imenovali novega. Nekaj tednov se držijo za glavo in tarnajo, kako je sploh moglo priti do takšne polomije, iščejo krivce, potem pa marsikje spet zaživijo po starem.

Nekaj let je tega, ko so se v tem podjetju znašli pred podobnimi težavami. Proizvodnja je šepala in odnosi so bili slabi.

Pa so odstavili starega direktorja in imenovali novega. Ničesar drugega niso storili. Niso se poglobili v način upravljanja in pretehtali, kje so vzroki, da so se napake kopičile in da nihče ni opozoril nanje, dokler ni prišlo skoraj do katastrofe. Niso razmislili, kako urediti notranje odnose, da direktor ne bi bil alfa in omega v podjetju ali, kot pravimo, bog in batina, da se ne bi moral vtikati v sleherno malenkost, pač pa bi skrbel predvsem za organizacijo proizvodnje, nakupa in prodaje.

Prišel je nov direktor, razmere v podjetju pa so ostale takšne, kot so bile. In kot kaže, se nad njim vse do nedavnega niso hudovali, saj so za manj dela dobivali boljše plačilo.

Zato se je zgodovina, ponovila. Pa se bo še ponavljala, če se bodo tudi tokrat zadovoljili samo z zamenjavo direktorja in če ne bodo zagotovili večje neposredne skrbi in odgovornosti vseh zaposlenih za proizvodnjo in za gospodarjenje, za tak način ugotavljanja gospodarskih rezultatov, da bodo lahko sproti odpravljali slabosti, ne pa še le čez leto in dan, in za takšne notranje odnose, da bo sleherni poznal razen svojih pravic tudi dolžnosti in da bo vedel, da le za boljše delo dobi lahko boljše plačilo.

Zdaj je sicer toča že mimo, če pa že zvonomo po toči, potem naj se oglašajo veliki zvonovi.

J. V.

Razstavljalo bo 37 držav s štirih kontinentov

Devet dni pred začetkom mednarodnega jesenskega zagrebškega velesejma je sejmsko mesto na desnem bregu Save podobno čebelnjaku, v katerem več kot 5000 razstavljavcev iz 37 držav in s štirih kontinentov ureja svoj »življenjski prostor«.

Razstavni prostori — okoli 140.000 kvadratnih metrov (brez razstavišč pred paviljoni) še zdaleč ne more zadovoljiti želja domačih proizvajalcev, da bi čimbolj učinkovito prikazali svoje proizvodne uspehe. Tudi inozemski razstavljavci niso mogli dobiti toliko prostora, kot so želeli. Italija, na primer, pravkar dokončuje zelo lepo urejeno razstavo na 4000 kvadratnih metrih zaprtega in na več kot 2000 metrih odprtega prostora, in vendar ji je zmanjkalo prostora...

VEČ KOT 4000 TUJIH RAZSTAVLJAVCEV

Očitno se je zagrebški velesejem že zelo afirmiral v svetovnem merilu, saj bo letos razstavljalo več kot 4000 tujih firm. Prvič se bo s svojimi izdelki pojavilo v razstavnih prostorih osem afriških držav in Libanon iz Azije. Na ogled bodo izdelki Etiopije, Gane, Gvineje, Nigerije, Malija, Liberije, Sudana in Toga. Na več kot 52.000 kvadratnih metrih razstavnega prostora pa bodo razstavljeni izdelki iz 20 evropskih držav (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češkoslovaška, Danska, Francija, Vzhodna Nemčija, Zahodna Nemčija, Grčija, Italija, Madžarska, Holandija, Poljska, Romunija, Sovjetska zveza, Španija, Švedska, Švica, Velika Britanija, Luksemburg in Jugoslavija), iz Afrike pa bosta poleg omenjenih držav, ki se prvič pojavljajo na zagrebškem velesejmu, razstavljali še Združena arabska republika in Tunis, ki ju že poznamo iz prejšnjih let, štiri iz Azije (Indija, Japonska, Izrael in Libanon) in tri iz Amerike (Brazilija, Kanada in Združene države).

DOBER PREGLED NAD GOSPODARSKO INTEGRACIJO

Jugoslovansko gospodarstvo bo na letošnjem velesejmu zastopalo okoli 1100 industrijskih in trgovinskih podjetij ter 64 uvoznih-izvoznih organizacij. Njihovi paviljoni bodo zavzemali 87.000 kvadratnih metrov razstavnega prostora. Kakor običajno, bodo tudi letos nudili dober pregled nad dosežki in proizvodnimi možnostmi skoraj vsega jugoslovanskega gospodarstva. Posebno vidno mesto bodo zavzele strojogradnja, črna metalurgija, elektroindustrija, lesna in prehranska industrija ter tekstilna industrija. Svoj intenzivni razvoj bodo med drugim dokazovale tudi z razstavljanjem vrste novih izdelkov, ki se bodo prvič pojavili na tržišču kot »Made in Yugoslavia«. Za letošnji velesejem je značilno tudi to, da bodo nekatere industrijske veje nastopale skupno, kakor na primer Združenje jugoslovanskih železarn, Industrija motornih vozil, nekatera poslovna združenja; obiskovalci bodo vsaka-

koj dobili dober pregled nad možnostnimi gospodarske integracije.

SAMO ŠTIRI SPECIALIZIRANE RAZSTAVE

Od tradicionalnih specializiranih sejmskih razstav bodo letos ostale samo štiri: mednarodna razstava motorjev in motornih vozil, teden kože in obutve, komercialna razstava jugoslovanskega turizma in mednarodna stalna razstava publikacij. (Zagrebški velesejem ima zelo bogato tradicijo v prirejanju mednarodnih razstav motorjev in motornih vozil. Od 1924. leta do 1940. leta je bilo v Zagrebu 17 razstav avtomobilov).

TESNI STIKI MED JUGOSLOVANSKIMI IN TUJIMI PROIZVAJALCI
Razstavljavci iz tujine pričakujejo ne samo veliko zana-

nje za ogled sejmskih vzorcev, temveč v prvi vrsti možnosti za sklepanje poslovnih aranžmajev. Zaradi tega je storjeno vse, da dobe tuji udeleženci velesejma kar najboljšo in najbolj bogato dokumentacijo o perspektivah za plasiranje njihovih izdelkov na našem tržišču. Med sejmom pa bodo v klubu poslovnih ljudi organizirani številni sestanki in kontakti naših in tujih proizvajalcev, kakor tudi stik med samimi tujimi proizvajalci.

Veliko zanimanje za velesejem kažejo tudi nekateri gospodarski organi. Investicijska banka, Zvezna gospodarska zbornica, Direkcija za surovine itd. bodo imele na sejmišču svoje biroje.

Na kratko rečeno, vsi pričakujejo, da jim bo letošnji »lov na zanimivosti«, pripomogel k bogati poslovni bilanci.

IZKUŠNJE IZ SOSEDNIH REPUBLIK

SEVOJNJIŠKA UGANKA

Podjetje z najmodernejšimi stroji in z iskanimi proizvodi ne dosega plana — številne razprave so brezuspešne.

Dolgo so si v Valjarni bakra v Sevojnu pripovedovali anekdoto o tem, kako so delavci ponoči prepeljali pokvarjeni stroj v Kragujevac in ga zjutraj vrnili na njegovo mesto, da naslednja izmena ne bi čakala in izgubljala dragocenega delovnega časa.

Baje se je to zgodilo pred tremi leti, kmalu potem, ko so uvedli nagrajevanje po delu. Nekdo je obudil spomin na ta dogodek pred kratkim, ko so ugotavljali na skupnem sestanku, da zdaj tudi po več dni čakajo na popravilo strojev.

VSİ IŠČEJO VZROKE

Mar potem delitev osebnih dohodkov ni dovolj stimulativna?

Težko je docela pritrditi. Nagrajevanje po enoti proizvoda je še celo izpopolnjeno. Resda ni mogoče reči, da nihče ničesar ne napravi za drugega, vendar...

Kje so potem razlogi? Ko so uvedli nagrajevanje po delu, so delavci tudi z majhnim trudom veliko zaslužili, zdaj so zaslužki dosegli gornjo mejo, čez katero ni mogoče in stanje se je obrnilo. Pošteno si morajo zavistati rokave, da se jim prejemki za malenkost povečajo. Osebnih dohodki so letos manjši kakor lani. Verjetno tudi ta zavest zmanjšuje delovni polet. Vsaj tako je trdil eden izmed vodilnih ljudi v tovarni.

Pravijo, da letos ni bilo sestanka na občini in v okrajnem ljudskem odboru, kjer ne bi vsaj mimogrede opazili valjarne, češ kako je mogoče, da ta gospodarska organizacija z najmodernejšimi stroji in konjunkturnimi proizvodi ne daje družbi toliko, kolikor ta od nje upravičeno pričakuje.

V prvih mesecih niso imeli zadosti surovin, livarna je ozko grlo, vse to da je res, toda zdaj je drugače: surovine je na pretek in tržišče je zagotovljeno.

Samoupravni organi in družbeno-politične organizacije so se dolge ure ubadali z vprašanjem kako bi proizvodnjo spravili na pravi tir in rešili uganko o zmanjšanem delovnem poletu.

Videti je, da se vsi strinjajo glede premajhne spodbudnosti v delitvi osebnih dohodkov. Nihče tudi ne dvomi, da v delovni organizaciji nekaj škripa in da je disciplina upadla. Toda kakšne mere naj bi podvezli, da bi bile učinkovite in da bi se razmere čimprej popravile?

Valjarna je za 7 % pod planom, kar resno opozarja, da je skrajni čas za ukrepanje. Upravni odbor je se dni sklenil, da se posvetuje še z vodilnimi ljudmi iz proizvodnje.

SESTANEK BREZ ZAKLJUČKA

Predelavci, obratovodje in mojstri so odkrito in brez ovinkarjenja povedali:

— Delavci se ne pustijo premestiti na drugo delovno mesto, češ da niso zanj kategorizirani. Če komu ukažeš, naj gre k drugemu stroju, kadar njegov stoji, naletiš na odpor.

— Govori se, da je livarna ozko grlo. Toda livarna ima zdaj na zalogi več kot dva tisoč ton polproizvodov. Materila je dovolj v obdelavi, samo v skladišču ga je premalo.

— Spet se nismo držali izvoznega načrta. Namesto da bi v juliju proizvedli za domači trg samo 390 ton izdelkov, smo jih napravili 600 ton. Na škodo izvoza.

— Zmogljivosti niso enakovredno izkoriščene. Pri uporabi strojev premalo upoštevamo tehnične predpise. Enota proiz-

voda ni dovolj uspešna gonilna sila. Treba je uvesti delovne normative, četudi bi bili sprva nepopolni. V dveh letih bi jih postopoma že popravili.

Razen tega so vodilni ljudje iz proizvodnje povedali, da se na splošno prepočasno popravljajo razne okvare in da je treba večkrat čakati na nadomestne dele. Kadar so delavci polno zaposleni, so tudi disciplinirani. Razen tega pa niso čisto prepričani, da so njihovi strokovnjaki osebno odgovorni za red v proizvodnji.

— Strokovnjaki so skoncentrirani v prvi izmeni, druga in tretja sta pa prepuščeni sami sebi. Če se pokvari stroj, čakamo na DOZ, da bi nam povrnil škodo, ki jo je povzročila okvara, ne mislimo pa, koliko se nam zaradi čakanja zmanjšata proizvodnja in dohodek. Razen tega se nam malo maščujejo posojila, ki smo jih dali številnim delavcem za gradnjo lastnih hišic. V tovarno prihajajo utrujeni.

Organizatorji proizvodnje so samozadovoljni. Vezani so samo na proizvodno povprečje pri osebnih dohodkih, upad pa jih veliki ne prizadene. Realizacija se jih ne tiče. V novem pravilniku je ta napaka deloma popravljena.

Rečeno je bilo še tole:

»Nobenega opravila ni za slabo proizvodnjo. Priznam, da organizacija dela ni v redu. Če smo direktorji tega krivi, naj nam to kdo odkrito pove. V obratih se ne čuti, da imajo vodstvo.«

Besed je bilo veliko. In vendar tudi na tem sestanku niso ugotovili pravih vzrokov zmanjšane proizvodnje in zato tudi niso našli pravega odgovora na vprašanje: kaj proizvodnja ni večja?

M. KRSTANIĆ

»GOSPON«

Z limuzino se je pripeljal na državno posestvo in pregovarjal obirače hmelja, naj gredo z njim.

»Niste zadovoljni s hrano? Jaz pri mizi ne delam razlike med seboj in obirači. Dobro boste jedli. In vožnjo za domov vam plačam.«

Gospon je lepo zalit, obirači so mu verjeli, da dobro je. Vožnja v Čakovce in v Hrvaško Zagorje stane skoraj tisočak. Za učenka, ki pojde letos v zadnji razred osemletke, za dvanajstletnega fantiča in za gimnazijko, ki se bo prihodnjo jesen vpisala na višjo pedagoško šolo, je tisočak velik denar... In še v limuzini se bodo peljali! Se nikdar se niso tako gosposko vozili.

Zapustili so Žovnek in se pridružili gosponovim obiračem. Čez dvajset jih je najel, samih Zagorcev in Čakovcev.

»Jemo kakti pujske!« so rekli novincem obirači, »gospon merijo hmelj s kupčkom, za pol merice se ga vsa-kiš vsuje po tleh. Samo smeji se, če jim rečemo, naj pazijo.«

Otroci niso verjeli. Gospon je bil videti dober in prijazen. Ko so prvi dan dobili za zajtrk skoraj popolnoma grenko belo kavo, so mislili, da jo je kuharica pozabila sladkati, opoldne so zaman čakali, da jim po zelenjavni juhi (kakti za pujske) prinesejo še kaj, ko so jim zvečer postavili na mizo skledo fižolove solate, so se tolažili, da med hmeljarji, kot je on...

Jedilnik pa se je ponavljal iz dneva v dan.

Gospon se je smehljajal in zatrjeval:

»Slovenci smo skromni. Isto jeste kot moja družina.«

Smehljajoče se maske ni snel niti takrat, ko so mu otroci očitali, da meri hmelj s kupčkom in ne do roba, kakor jim je rekel na Žovneku.

»To sem vam rekel? Dajte no, noben hmeljar tako ne meri. Ne verjamem vam, da na Žovneku tako delajo. Devet meric jim je priznal na dan, vsaj za pet jih je opeharil.«

Ob koncu tedna je polovica obiračev skupaj z otroki, ki jih je pripeljal v limuzini z Žovneka, zahtevala plačilo in denar za vožnjo.

Gospon je vil roke, se dušal, da ga ni boljšega človeka med hmeljarji, kot je on...

Nihče mu ni več verjel.

Obiračem je odšel zaslužek, za vožnjo domov pa jim ni dal.

»Ste ponoreli?« je rekel, »nikdar nisem plačeval vožnje, to ni navada.«

Trideset obiračev pa je iz njegovih ust slišalo to obljubo. Obljuba je bila samo vaba. Zelo posrečena vaba, na katero je ujel vse zagorske obirače hmelja.

Zagorci so se odpeljali domov z nelepimi spomini na Slovence, gospon pa je svojo izgubo hitro prebolel.

Z limuzino in lažnimi obljubami se je znova odpeljal na državno posestvo...

ČRNI OŠTIRJI

Vedno več jih je, teh črnih oštirjev. V svojih konspirativnih točilnicah točijo doma pridelana in predelana vina.

Za te svoje mahinacije najčesteje uporabljajo šmarnico. Svojo in tujo, ko »svoje« zmanjka.

Za to imajo tehtne razloge. Ni ga gostinskega podjetja, ki bi se zalagalo z njo, stran je je škoda zlit, ker se med zemljani najdejo tudi takšni, ki bi pili milnico, če bi dala vsaj malo po vinu in če ne bi bila predraga.

Črnim oštirjem pa je šmarnica še iz psiholoških razlogov pri srcu. Pivce tako zmeša, da pozabijo med drugim tudi to, kje so jo pili in s kom. Črni oštirji so torej varni pred čuvarki reda in zakonitosti.

Tretja, zelo pomembna stran šmarnice pa je, da jo dobe zelo poceni in da jim s primernim dodatkom (n. pr. v razmerju 1:1) vrže vsaj toliko kot javnim gostilnam trikrat dražja žlahtna vina.

Zato se mreža črnih oštirjev zelo širi. Veliko bolj kakor na primer mreža kulturnih, zdravstvenih in pedagoških institucij. S svojo modro proizvodno, nabavno in prodajno politiko so ti Galilejci začeli resno ogrožati mrežo »pravih« oštirjev, ki je zaradi visokih cen izgubila skoraj vse simpatizirerje.

Mogoče bi jih lahko pomagala zopet pridobiti občina z znižanjem svojih — taks.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Katia Klobučarić, Mirko Mikolaj, Anica Novak, Mali Miholjevec pri Čakovcu in Jurij Strenčar, Celje, Lava 19

MARIOLA KOBAL

2. Murska Sobota — MARIOLA KOBAL

Prekmurski vrelec

Iz vrline je namesto nafte pritekla čudežna vroča voda — V enem letu ozdravljenih na stotine hudih revmatikov — Zdravilni učinek ali avtosugestija? — Romanja brez roženčencev — Kaj bo, ko se shladi?

Veličasten naftni stolp, ki osamelo kipi v nebo sedem kilometrov severno od Murske Sobotice, je spomenik poraza in morja tudi — zmage. »Berek«, močvirnata zemlja, ki jo ob deževju preplavlja mastna, smrdljiva voda, je iskalce nafte razočaral. Dvakrat so zarili svoje svedre vanjo, drugi tisoč sedem sto metrov globoko, toda iz ranjene zemlje ni pritekla dragocena pogonska tekočina, temveč voda. Vročna voda, v kateri se je živo srebro ustavilo šele pri 60 stopinjah celzija.

V »Nafti« so jo analizirali: sedemnajst mineralnih soli je v njej, največ pa železa, žvepla in joda. Nafta je tako malo, da so po drugem vrtnanju obupali in odnesli svedre drugam.

Ostala pa sta črpalni stolp in vrelec vroče vode.

Že med prvim in drugim vrtnanjem so domačini raznesli glas, da je voda zdravilna. V kotanjo pod stolpom so si hodili namakati revmatične noge. Po dveh treh kopelih so pojenjale bolečine v sklepih in kosteh. Kotanja je postala človeško mravljišče. Kogar je mučil revmatizem v kolkih ali višje, si je v škafih in kanglah nosil vodo domov.

»Moja mati ni mogla semkaj,« pripoveduje kmečki fant, ki je pred dobrim mesecem, ko so kopališče uradno odprli, prevzel vlogo blagajnika, »še po hiši se je komaj premikala, pa sem ji prinesel nekaj kangel vode. Hodi kot dvajsetletna punca, prej ji pa injekcije in kopeli niso pomagale.«

Moravski kovač, ki je pred leti odložil klavir zaradi revmatizma in je z oteklimi rokami in nogami preklinjal sebe in svet, je po devetih kopelih podkoval dva para konj. »Ide kak husar,« ga je hvalil njegov stanovski tovariš iz Predanovcev in se potipal po desnem kolenu in kolku v strahu, da se bo spet oglasila skeleča bolečina, ki jo je v moravškem kopališču preginal v dveh dneh. »Tri tedne sem hodil k dohtarju, dajal mi je zdravila in injekcije, trganja pa ni bilo konec. Vprašal sem ga, če bi se odpravil v Moravce, pa je samo skomignil z rameni. »Te sam nejr prav ne pet ne šest« in sem sedel na kolo. Poginjal sem ga samo z levo nogo, bognečaj, da bi se z desno dotaknil pedala, zdaj pa, glejte, stojim na obeh. In hodim po obeh.«

Vendar še prihaja v Moravce. Zdravilno kuro si je sam določil. Prvi dan si je kopališče ogledal, drugi dan se je kopal dopoldne in popoldne. Ko sva se tretjega dne popoldne spoznala, mu je pot v debelih curkih lil po obrazu. Pred pol ure je prišel iz kadi. Bil je podoben mokremu melancanu. Zari-pel, z vozli nabreklih žil na senceh. Iz ust mu je zaudarjalo po alkoholu. »Prmejšuš,« je rekel, »liter sem ga eksal. Jezik se mi je sušil od žeje.« Liter mrzlega vina po vroči kopeli! Za naslednji dan si je določil tri kopeli. In kdo ve koliko litrov vina...

In potem se je odpeljal z razgreti nogami na kolesu domov. Kakor na stotine drugih. Posebno ob nedeljah, ko ne pelje skozi Moravce noben avtobus.

NE ZDRAVILIŠČE, AMPAK KOPALIŠČE

V odprtem bazenu, meri največ trideset kvadratnih metrov, čeme kopalci kakor kapeljni v usihajočem potoku. Na enem koncu jim sega voda do pasu, na drugem največ do prsi. Še kadar jih je malo, je težko plavati. Počepajo, vstajajo, si zlivajo prgišča vode na prsi in ramena, dokler jim godi. Le kak otrok brca z vsemi štirimi okoli sebe. Za zabavo, ne za zdravje. Nihče nikogar ne vpraša, kakšna bolezen ga tare. Nikogar ne skrbi, ali bo srce preneslo vročo mineralno vodo. Glavno, da plačajo vstopnino. Kajti na vseh kažiputih piše: kopališče, ne zdravilišče.

V Moravce sem se peljala z žensko, ki so ji pred tremi leti operirali tuberkulozni kolk. Nisi protezo. Noga jo še vedno boli. Kasneje sem jo zagledala v bazenu. Zraven otroka, ki se je oklepal napihnjene polivinilne račke.

Več sto kopalcev se vsak dan zvrsti v bazenu s tri sto litri vode, ki jo menjajo samo enkrat na dan. Potem, ko kopališče zaprejo.

KAKOR FRANKENSTEINI

Kopalci iz bazena se ne preoblaščijo. Po petkrat pa tudi po desetkrat se pridejo »samo malo oddahniti«, potem zlezajo nazaj v vodo. Med oddihanjem se zavijajo v odevje, če jih imajo, drugače pa ogrenej suknjiče in jopice in si potno glavo zavarujejo s kapo ali ruto. Spodnji konec telesa, v tankih mokrih kopalkah, ki so druge dni sestavni del intimnega perila, je izpostavljen soncu ali mrazu.

To nikogar ne moti, niti ne skrbi. Dobre volje posedajo na provizoričnih ležalnikih, s kurjimi bedri in baloni vina v rokah. Mrzlega vina, voda zlakoti še neješe. In žeja, žeja...

Med prekmursko narečje se vpletata madžarska in nemška govornica. Iz obmejnih avstrijskih in madžarskih vasi prihaja v Moravce vedno več ljudi.

EN SAM ČLOVEK ZA VSE

Uprava kopališča je blagajnik. Odposlana pošta sicer nosi žig vaške skupnosti, toda ta ima svoje pisarno v vasi. Kak kilometer daleč. Za vse informacije in urgence se moraš obrniti na blagajnika, ki razpolaga z mizo

v stajastem podaljšku kabin in z veliko sprevodniško torbo za vstopnino.

Ko pobere vstopnino — po sto dinarjev — pri tako imenovani blagajni, mora k bazenu, da se kdo brezplačno ne vtiho-tapi noter. Za samovoljne nočne kopalice ne odgovarja. Bazen obdaja samo meter visoka žična ograja, ki bi jo preplezal vsak otrok.

Nočno kopanje je poseben čar zlasti za tiste, ki ga imajo pod kapo. Priložnosti za popivanje je v kopališču dovolj. Starinski bife (tipa à la kozolec) je založen z bogato izbiro maliganskih pijač, ohlajenih na ledu. Ob nedeljah prireajo še ples. Do enih ponoči godejo neutrudni muzikanti. In točaji do enih ponoči prinašajo pijačo.

Prejšnjo soboto je blagajnik opolnoči izvel nekega pijan-

ca iz bazena. Sreča, da je bil tam. Kopalec je nekaj časa brodil po vroči vodi, ki je komaj pritekla iz vrline, potem mu je postalo slabo...

SANCTA SIMPLICITAS

Gostinci izvlečejo iz zlate jam, kolikor se da. Tudi po štiri sto tisoč dinarjev kasira bife na dan, kljub zmernim cenam in kljub balonom in velikim cekarjem, ki jih prinašajo s seboj romarji brez roženčencev.

Oblastveni predstavniki pa stojijo ob strani: »Za vsakega« In prav tako zdravstveni delavci.

Dve leti že vre vroča voda iz zemlje, pa še ni uradno analizirana. Gre za zdravilni vrelec ali za prekmurski Lurd? Kaj pa,

če je voda celo škodljiva? Neki ljubljanski univerzitetni profesor, ki si je ogledal »Naftino« analizo, je neslužbeno izjavil: »Po sestavinah menim, da ni nevarna, koristi pa toliko, kolikor je topla.«

Naj mu verjamemo? Naj stotere ozdravitve pripišemo avtosugestiji revmatikov?

Baje so Švedi, ki so se pred nedavnimi mudili v Vodicah, odpeljali nekaj vode, da jo bodo dali preiskati svojim najuglednejšim kemičnim institutom. Niso se mogli načuditi naši brezbriznosti.

TURISTI NE PADAJO Z NEBA

V Murski Soboti se mi restavriratorji cerkvenih fresk, ljubljanski znanci, navdušeno pripovedovali o Picassu 600 let pred Picassom in o njegovem humorju. Edinstvene freske na Slovenskem, so rekli.

Pomembna kulturnozgodovinska zanimivost, turiste bo privabila,« so pritrjevali pred menoj Sobočani, ki v mestu preganjajo kulturno in turistično mrtvilo.

Turisti ne padejo z neba.

Turistov ne zvabiijo samo moderno urejeni, standardni lokali. Picasso pred Picassom, to je že nekaj. Toda Murska Sobota ima veliko turističnih lokalo, ki so čez dan domala prazni. Restavracije, kavarne, še ljubka slaščičarna sameva.

Mogoče bi bil moravski vrelec več ko nekaj. Pot v Moravce vodi skozi Mursko Sobotu.

Za gradnjo zdravilišča ni denarja. Vsaj občina je do temena zadolžena. In okraj? Kdo ve.

Na raznih širših in ožjih sestankih pa je slišati: Razvijajmo turizem, vse pogoje imamo, samo izkoristiti jih ne znamo.

Cikajo te besede tudi na moravski topli vrelec?

IZROJENE ŽELJE

Moravčani so si predstavljali, da bo ob njihovem toplem vrelcu zraslo moderno zdravilišče. Zdaj imajo iz surovih desk zbito barako s sedmimi kabinami in majčken bazen, ki so ga sezidali iskalcji nafte.

Radenci so se vrelcu odrekli, češ da so vsa razpoložljiva investicijska sredstva porabili za nov letni bazen. Najbrž to ni bil edini zadržek. Čemu bi vlagali denar v tujo občino, dokler ga v lastni še potrebujejo?

Sami vaščani so zgradili kopališče, uredili pota. Toda ko pritisne prvi mraz, bo njihov trud zaman. Kopališče bo opuščajeno, ker se po kopanju nikjer ni mogoče hladiti brez strahu pred pljučnico in še hujšo revmo.

Bo pomlad prinesla razen lepega vremena lepše dni? Moravčani nameravajo dohodek od vstopnine porabiti za novo leseno barako z dvanajstimi do petnajstimi kabinami. In velik nov bazen. Razširjena revščina, bi rekla temu, če bi mi dovoljevalo spoštovanje do graditeljev. V murskosoboškem okraju pa bodo ponavljali: Imamo vse pogoje za razvoj turizma, le izkoristiti jih ne znamo. M. K.

RESNICA BREZ PATOSA

Kakšen paradoks! Spraševala sem jih o ekonomskih enotah, govorili so mi pa o MATRESU, o tekstilni tovarni v Dugi resi, o strojih in še enkrat o strojih, o zobozdravstvenem stolu in kolposkopu. Pa se nisem pogovarjala z gospodarskimi strokovnjaki, ne s tovarniškim zdravnikom, ampak z — delavci.

»Samorodnica ne da drugega ko šmarnico. Je tako?«
Prikimam čakaje, kaj se bo izcimilo iz te vinogradniške uverture.

»Mi moramo iz slabega bombaža delati dobro blago.«

(Lej jih, kakor bi se zmešali s kranjskimi gumarji, da bodo enako govorili...)

»Nismo zoper standarde, to nas sili, da bolj delamo, kolikor nas k temu ne žene konkurenca med tekstili, če bi jih le še za bombaž sestavili in jih dali tistim Matresovim nabavljajem. Vragi pokupijo, kar jim pride pod roke, vzeti pa morajo, če ni drugega.«

(Nekje sem to že slišala, Le kje? Morda v sindikatih...? Na magnetofonskem posnetku s posvetovanja tekstilcev?)

»Včasih moramo coprati, da blago ustreza standardom. S pincetami trgajo ženske asfalt z blaga. Veste, kot to pomeni? Čisto zgubo časa. Če bi sami lahko nakupovali bombaž, ne bi bilo tega. Standardov ni za surovine, povrhu pa se centraliziran nakup, potem se pa pojdi kakovost.«

Pogovor je stekel v bivši Tiskarini na drug tir, kot sem želela. Vendar, ali ne sodi tudi tole k gospodarjenju?

Stroji, stroji, stroji

Iščem potrdilo svojim pomislekom. Toda namesto tega zapišem v beležnico:

»Vsaj dvakrat na dan nam telefonirajo škarji, da je blago nopravo in da naj bolj pazimo pri tkanju. Saj mora biti, če nimamo oblog na mikalniki. Če je bombaž slab, ne napravijo gnezda kratkih vlaken. Včasih jih opazijo šele v tiskarini, potem se pa jezijo na nas. Blaga se ne da lepo potiskati, kontrolorji mu ne priznajo prve klase in zaslužek je manjši. Obloge je treba kupiti, to smo že ne vem kolikokrat rekli in dali v zapisnik.«

In belilni stroj moramo dobiti. Veliko stane, 12.000 DM, pa dopoveste komu, da ni denarja. Zabrusi vam, da bi lahko malo bolj premislili, ko so naročili stroje. Skromilni, čisto nov, že eno leto stoji v skladišču... V to se spotikajo, čeprav vedo, da bi že tekel, če bi bila nova belilnica zgrajena.

Težko čakamo na stroje. Tkalnica je avtomatizirana, pripravljalnica pa ne. Pri glavi smo začeli rekonstruirati tovarno. Tkalke upravljajo po 24 stavev, veste, koliko jih v Dugi resi? Po 52 vsaka. Na svoje oči sem videl. Ne moremo pa nikamor naprej, dokler ne bo še pripravljavica modernizirana.

... Pred nekaj dnevi mi je neki ljubljanski mesar rekel, da so ekonomske enote bič za delavce. Mogoče bi bilo bolje, če bi rekel bič delavcev, če že bič mora biti...

Preveliko zaupanje

Zadnja dva sestanka v Plemenitilnici II — bivšem Inteksu — sta bila zelo burna. S pravilnikom o delitvi osebnih dohodkov niso zadovoljni. Pa je čisto nov!

»Zanesli smo se na tiste, ki so sestavili osnutek, zdaj nas tepe, ker ga nismo dobro posledali. Osemindeset odstotkov blaga prve klase bi morali oddajati, to pa ni mogoče. Če nikoli ga ni bilo več kot 56 % in ga veliko več tudi ne bo, če ne bosta barva in reprodukcija materiala boljša. Če bi ta pravilnik obveljal, bi mi dobili 4 milijone manj za ose-

ne dohodke. Pri sto štiridesetih ljudeh se pa to krepko pozna. Morajo popraviti, drugače bomo pa bolj previdni pri takšnih rečeh.«

Sploh so pa v tej ekonomski enoti malo hudi na centralno vodstvo. Posebno barvarji. Ko so videli, da se da več zaslužiti, so začeli delati na treh žigreh. Čeprav je šlo nekaj fantov k vojakom, niso vzeli novih, ampak so si njihovo delo razdelili. Trije žigri na enega delavca, to pa ni več delo, ampak divjanje. Na preseganju norm se je moralo poznati. Zdaj jim je žal, ko je sklenjeno, da ne smejo več delati kot 20 % nad obračunsko postavko.

Križaj — škoda, da je samo eden

Rada bi se z njim pogovorila, pa ni imel časa. Še dve uri uri ne more od belilnega stroja, mi je sporočil po drugih.

Nič zato! Za plemenitilnico II, kjer je Križaj predsednik delavskega sveta, je vseeno vreden — milijone.

Odkar stoji tovarna, se je pri barvanju velvetona vsakokrat pokvarilo okoli 24 metrov blaga. Ta škart so imeli za nujno zlo. Križaju je pred dvema mesecema prišlo na misel, da bi škart lahko zmanjšali s tekači. Balam zdaj prišijejo kos druge tkanine, ki ga lahko večkrat uporabijo, in... pri vsaki partiji se pokvari samo 6 metrov velvetona. Pri 30.000 metrih, to je pri celotni proizvodnji, pomeni to večmilijonski prihranek.

Kaj je dobil za svojo racionalizacijo?

Ne vem. Nisem mogla zvedeti.

Najbrž nič. Pač pa bo na boljšem njegova ekonomska enota in celotno podjetje. Kdo ve, če je kaj drugega sploh hotel doseči?

Kdo si briše roke v blago?

Moč navade! Stare navade. Še zmeraj si kdo mimogrede obriše roke v surovo blago, ki čaka na tisk v plemenitilnici II.

Mojstrom je treba naročiti, naj bolj pazi, je sklenil delavski svet. Vsakogar je treba kaznovati, ki to počne. Drugega ne zasluži. Kdo ve kolikokrat so že na proizvodnih sestankih menili, da imajo ti-

skarji potem težave, pa gre nekaterim po enem ušesu notri, pri drugem pa ven, po drugi strani pa kimajo, da je treba škart zmanjšati vsaj še za 2 %...

In so naročili mojstrom.

Toda... navada je ostala. Na delavskem svetu so jo spet premlevali. Tokrat stvarneje. Vsak mojster ima po 50 do 60 ljudi, kako naj stoji še pri vozičkih s surovim blagom? Skladišče je treba urediti, toda kje in kako, če ni prostora? Plemenitilnica je stara, če dežuje, brizga voda med podnicami na blago in ga še ta maže.

»Malo manj bi mečkali pri gradnji...«

»Vsega ni mogoče naenkrat zgraditi...«

»Madona, nekaj je pa treba napraviti, da bodo ljudje bolj disciplinirani...«

»Ne pretiravaj, no, pomenimo se s političnim aktivom, kako bi izboljšali delovno organizacijo.«

Cuden predlog. Samoupravno vodstvo naj skliče politični aktiv? Pa so ga sprejeli. Nihče ni pomislil, da je nenačuden, ker je bil potreben.

Revolucija v kontroli

Vsaka ekonomska enota je imela do zdaj svoje kontrolorje. Blago so tudi ocenjevali. Včasih so malo preveč skozi prste pogledali in priznali na primer, da je blago prvostveno. V oplemenitilnici so se pa temu uprli, če ne v oplemenitilnici, je adjustirnica, kjer je končna kontrola blaga, ugotovila, da blago ni dobro skano in ga je »degradirala« v II ali III kategorijo. Kontrolorji gotovega blaga niso bili zainteresirani, da bi napake prikrili. Zaradi tega ne bi prvega nič več dobili. Kontrolorji po obratih pa so tudi sebi priznali večje prejemke, če so izdelke bolje ocenili... In še zamerili se niso svoji enoti.

Zdaj so nadzorno službo centralizirali. Da bi bila objektivnejša. Ravno nasprotno kot v »Savi«, kjer so jo zdaj decentralizirali. Eksperimenti! Nekaj bo že nastalo iz njih.

Tem se pa godi

Povečini tovarniški ljudje niso preveč zgovorni. Besede vlečeš iz njih kot zlatnike. Je predsednik ekonomske enote splašna uprava tudi takšen?

»Mi se ukvarjamo s splošnimi problemi,« je re-

Bo Tone Križaj zdajle spet kaj pametnega pogruntal?

kel. »Pri nas se ne da meriti dela.«

(Res ni mogoče? V Savi so pa knjigovodje in komercialisti vezali na delovni učinek. Knjigovodje zaslužek je odvisen od tega, koliko dela ima in od ažurnosti, komercialistov pa od kurantnosti blaga in realizacije...)

»Naši zaslužki so odvisni od uspeha proizvodnih enot.«

Delavec iz proizvodnje, ki je bil pri tem pogovoru zraven, je najbrž podobno sodil kot jaz, zakaj takoj je predsednika popravil:

»Za naše uslužbence to ne velja. Če pridno delajo, dobe posebne premije, lahko pa tudi penale.«

Kakšni so tisti splošni problemi, s katerimi se ukvarja

»splošna uprava«, nisem zvedela. Logično pa je, da se tičejo bolj drugih kot te ekonomske enote.

Za nos so jih potegnili

Bivši Inteks je še v času svoje samostojnosti odprl obratno ambulanto. Z zdravstvenim domom so se dogovorili, da bo hodil njihov zdravnik vsak dan za nekaj ur v tovarno. Pregledoval pa naj bi še delavce iz dveh sosednjih podjetij.

Pa ni bilo pravega reda. Zdravniki so se menjavali, večkrat tudi niso prišli ob dogovorjeni uri in delavci so izgubili preveč časa s čakanjem. V tovarni pa so mislili, da se bodo z lastno ambulanto ravno temu izognili.

Na zdravnike se niso jezili, saj ne morejo v eni sapi pregledati po petdeset bolnikov, in še dobro pregledati...

Sprijazniti se na niso mogli s čakanjem, ki je zmanjševalo storilnost. Razen tega: zdravstvenemu domu so kupili kolposkop, da bi njihove delavke imele prednost pri »ženskih« pregledih. Stel za zobno ambulanto so tudi plačali, ker jim je upravniki obljubil, da bo za njihove delavce. Te obljube so bile vse privilegirane, ki so ga doživeli inteksovc.

Ekonomske enote pa so toliko časa drezale v stvar, dokler niso ta mesec dobile svojega zdravnika. Zdaj so začeli govoriti, da je v ambulanti en sam stol, vsakemu bolniku pa da ni treba ležati »tisto mizo«... In da bolniki ne morejo čakati v vrstarnici na »dohtarja«...

Portir, ki je bil ob mojem prihodu v službi, pa je strašno službeno rekel:

»Saj ne čakajo — ri meni. Ne vidite, da so vrata vmes? Sploh se bo pa ambulanta preselila tjele v pisarne. Uslužbenci gre-

Ce bo »fejst«, naj le pride

V Tekstilindusu delajo vedel ženske. Bolezenski stalež je bil v vseh ekonomskih enotah precejšen. Plačevati so morale dodatni prispevek socialnemu zavarovanju. Seveda jim to ni šlo v račun. Pa so postavile na dnevni red vprašanje:

»Bi nastavili patronažne seestre? V Iskri se obnesejo. Vsaj zaradi bolnih otrok ali moža ne bo ostala nobena delavka doma. Če prave izberemo, bodo otroke »poglašjale« in še skuhale.«

Moški so se pošalili:

»Ce bodo fejst, naj kar pridejo.«

In zdaj prihajajo kar tri. Kosmatilka iz plemenitilnice II se je pohvalila:

»Znajo se zasukat. Mene je »popenedena«, kosilo je skuhala pa še pomila in pospravila je. Ne veste, kako sem se prej bal bolezn!

Problem, ki ga ni več

Skrb za delavce in obenem za večjo proizvodnjo pa se kaže še v nečem: uredili so konfekcijsko delavnico in v njej zaposlili vse, ki so pogosto boleli.

Ostankov imajo veliko — sami pravijo, da veliko preveč — in z njimi zalagajo šivalnico. Iz cenenih ostankov se da delati poceni oblačila, tako ja »jim kar dobro gre.«

Zdaj je ta obrat že samostojno podjetje.

Epilog

Vse to so mi povedali delavci iz tega novega tekstilnega kombinata. Mogoče so razna spoznanja zrasla na tujem zeljniku. Upam si pa trditi, da mi marsičesa niso povedali, kar bi potrevalo, da zdravo gledajo na stvari in da pametno mislijo. Nedvomno pa že gospodarijo.

MARIOLA KOBAL

Videti je, da kosmatilke in barvarji iz plemenitilnice II med delovnim odmorom ne pozabijo na povišane norme in plafon pri zaslužkih

• GORIŠKA:

Med trgovci ni razumevanja

Na Goriškem so precej dolgo razpravljali o reorganizaciji oziroma specializaciji trgovine, da bi bila kos zadovoljiti vedno večje zahteve potrošnikov ter hkrati tudi sama skrbeti za svoj nadaljnji razvoj. Okrajna trgovinska zbornica Nova Gorica je skupaj z oddelkom za gospodarstvo pri okrajnem ljudskem odboru svojčas pripravila tudi poseben načrt, po katerem naj bi se številna razdrobljenost podjetja združila v nekaj specializiranih organizacij, ne oziraje se na občinske meje. Z letnim prometom od 800 milijonov do milijarde dinarjev bi lahko take organizacije nabavljale blago neposredno pri proizvajalcih po nižjih cenah ter hkrati tudi skrbela za urejanje novih lokalov, kar je kritično zlasti na podeželju. Žal ni prišlo do realizacije načrta, ker so se temu uprla trgovska podjetja sama in pa občinski ljudski odbori. Zakaj?

Kaže, da so se vodilni uslužbeni številnih podjetij zbal za svoje položaje. Ljudski odbori pa so se zavzemali za reorganizacijo trgovine — toda le v okviru svojih meja, čeprav je več kot jasno, da taka specializacija v manjših občinah, kot so na primer na Goriškem, ne more rodi zaželenih sadov. Da je združevanje podjetij nujno, govori že to, da je v minulem letu ustvarilo vsako trgovsko podjetje povprečno le za tri milijone dinarjev skladov. Ker so letos omejene marže, bo ob koncu leta še slabše. Podjetja bodo zaslužila komaj za osebne dohodke. Razen tega s prometom nekaj sto milijonov dinarjev ne bodo mogla nabavljati večjih količin blaga, da bi ga tako dobila po nižjih cenah.

Potrebam prepotrebne reorganizacije trgovske mreže so za sedaj prisluhnili le v Novi Gorci. Združili so vrsto podjetij s tekstilom ter prehranbenimi artikli v dve močnejši organizaciji, ki bosta ustvarjali lahko po skoraj milijardo dinarjev prometa letno. Prav tako so združili dve grosistični podjetji. Rezultati v novogoriški občini so sicer še skromni, vendar opazni. Potrošniki jih čutijo pri nižjih cenah nekaterih vrst blaga. Nova podjetja pa so z združenimi sredstvi že nabavila nekaj potrebne materiala.

L. K.

• PLETILSTVO ZAGORJE:

Letos bolje kot lani

V ekonomski enoti »Pletilstvo« Tovarne konfekcije in pletenin »Sava« v Zagorju ob Savi so dosegli v prvih sedmih mesecih letos pomembne delovne uspehe. V prvih sedmih mesecih lani je znašala vrednost proizvodnje nekaj nad 30 milijonov din, letos pa že 46.660.000 din ob zmanjšanju števila zaposlenih za 3%.

Povprečni mesečni osebni dohodki delavk v ekonomski enoti »Pletilstvo« so lani znašali 11.500 din, letos pa že 15.000 din. Na zaposleno osebo je bilo lani ustvarjeno v prvih sedmih mesecih za 435.000 din proizvodnje, letos pa že 685.000 din. Omeniti je še treba, da so se letos v ekonomski enoti »Pletilstvo« Tovarne konfekcije in pletenin »Sava« mnogo izboljšali notranji odnosi, povečala se je produktivnost dela, prav tako pa je zdaj veliko večji odstotek tistih delavk, ki dosegajo predvidene norme.

• ISKRA • ŽUŽEMBERK:

Znanja ni nikoli dovolj

Obrat »Iskre« v Žužemberku, ki je pričel obratovati pred leti, je prvi industrijski obrat v Suhi krajini. Navzlic temu, da je zaposlil pretežno domačo delovno silo, ki je bila pred tem zaposlena v kmetijstvu in drugod, se člani tega kolektiva zelo zanimajo za delavsko samoupravljanje in nasploh za vse probleme svojega podjetja. Pred kratkim so s prispevki članov kolektiva uredili kuhinjo, v kateri pripravljajo tople malice.

V zadnjem času so — razumljivo — vse bolj pogoste tudi

razprave o povečevanju in povenitvi proizvodnje. V zvezi s tem so ugotovili, da je družbeno ekonomsko in tudi strokovno znanje članov kolektiva precej pomanjkljivo. Zato bodo pripravili več tečajev, na katerih naj bi delavci obogatili svoje znanje in pridobili kvač »kacije«.

• SLOVENSKE KONJICE:

Zadovoljiva letina hmelja

Tudi v konjiški občini so te dni pričeli z obiranjem hmelja. Strokovnjaki sodijo, da bo letošnja letina dala srednje dober pridelek, čeprav se je zavoljo slabega vremena dozorevanje in obiranje zakasnilo za nekaj dni. Med obiralci je tudi precej šolske mladine.

• RADOVLJICA:

Nova bencinska črpalka

Letos spomladi so v Radovljici ob cesti I. reda začeli graditi novo bencinsko črpalko, ki je te dni bila izročena namenu. Sodobno urejena črpalka bo razbremenila ostale črpalke v Kranju, na Bledu in Jesenicah. Potrošniki iz Radovljice in iz bližnjih krajev pa bodo gorivo in maziva lahko kupili v neposredni bližini. Črpalka pa bo koristna tudi za razvoj turizma v občini.

Sredstva za gradnjo sta prispevala občinski ljudski odbor Radovljica in podjetje »Petrol«, ki bo s črpalko tudi upravljalo. Glede na razvoj motorizacije je tudi predvideno, da bi čez čas tudi na nasprotni strani ceste postavili vse potrebne naprave, da bi se izognili prometnim nesrečam.

B. N.

Kočevje: novi bloki ob levem bregu Rinže so prvi objekti, zgrajeni po novem urbanističnem načrtu Kočevja

• ILIRSKA BISTRICA:

»Soča« se uveljavlja

Gostinsko podjetje »Soča« v Ilirski Bistrici je edino družbeno podjetje te stroke v občini. Ob polletju je kolektiv dosegel za 19,7% višjo realizacijo kot lani v istem času. Pred kratkim je odprl nove prostore kavarne »Turist«, za kar je porabil 23 milijonov dinarjev. S posebno skrbjo pa kolektiv tega podjetja obravnava pomanjkanje ležišč za prehodne goste. Samo v prvem polletju je v Ilirski Bistrici prenočilo več kot 5000 domačih in tujih gostov. Pri urejanju problema ležišč je gostincem precej pomagalo domače turistično oledševalno društvo, ki so ga ustanovili lani in ki zdaj šteje že 415 članov. Društvo je popisalo vse proste sobe pri zasebnikih, medtem ko je izdalo napotnic za te sobe prevzela »Soča«. Turistično društvo je hkrati poskrbelo za ureditev mesta in okolice.

J. K.

• KGP KOČEVJE:

Skrb za gozdarstvo

Kmetijsko gozdarsko poselstvo Kočevje upravlja z več kot 37.000 ha gozdnih površin. Od teh površin jih je 32.000 ha na območju kočevske občine, ostale površine pa so v drugih občinah. Pregled gospodarjenja, izkoriščanja in nege gozdov pove, da ta delovni kolektiv prek gozdnih uprav v Mozlju, Kočevju, Podpreski, Grčaricah, Stari cerkvi in Velikih Laščah vloga vse napore, da z gozdovi, ki so družbeno last, najbolj skrbno gospodariti. Razen tega posvečajo posebno skrb gradnji cest, ki jih pred leti sploh ni bilo.

Za gozdne delavce je bilo zgrajenih 55 gozdarskih in logarskih koč, ki nudijo prijetno bivanje delavcem.

Uvedba mehanizacije omogoča, da se povečuje storilnost. Leta 1960 so imeli na vseh gozdnih upravah le 2 motorni žagi, sedaj pa jih imajo že preko 70. Zaradi hitre mehanizacije, ki jo uvajajo v gozdarstvo, zaposlujejo manj delovne sile. Kar pa je najpomembnejše, je to, da se z uvedbo mehanizacije uvršča gozdni delavec v vrsto ostalih

industrijskih delavcev in da delo v gozdu ni več strogo težaško delo, temveč zahteva določeno znanje in sposobnost. Zato vsako leto priredijo več tečajev in seminarjev, na katerih si zaposleni pridobivajo potrebno znanje in kvalifikacije. Pred kratkim so še posebej priredili take tečaje tudi za člane ZB.

Podjetje »Sadje-zelenjava« je te dni odprlo na ljubljanskem živilskem trgu prvo samopostrežno trgovino s sadjem in zelenjavo. Prejšnje prodajalne zelenjave ob Ljubljanci so preuredili tako, da je na eni strani samopostrežni sistem, na drugi pa klasičen. V obnovljenem lokalu so postavili tudi bife, kjer točijo brezalkoholne pijače

• RADOVLJICA:

Razprave o socialnem in zdravstvenem varstvu

Pri podružnicah Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Radovljici in na Jesenicah potekajo dogovori in priprave o združitvi obeh podružnic v nov zavod s sedežem na Jesenicah. Novi zavod naj bi začel poslovati že z novim letom. Ekspozitura zavoda bo še vnaprej ostala v Radovljici, da bi ta ustanova še naprej ostala bolj blizu zavarovancem. Pač pa bo imela nekaj manjše pristojnosti in bo zaposlovala tudi manj uslužbencev.

Vzporedno z združitvijo obeh podružnic socialnega zavarovanja pa razpravljajo še o združitvah zdravstvene službe oziroma

občinskih zdravstvenih centrov na Jesenicah in v Radovljici. Predvidevajo, da bo sedež medobčinskega zdravstvenega centra na Jesenicah. Pri obeh ljudskih odborih so v teku razprave in priprave za združitve zdravstvenih centrov, rešilnih postaj in zdravstvenih domov. Pri razpravah o združitvi zdravstvenih domov je obveljalo mnenje, da bi zdravstvene domove oziroma ustanove na področju vsake komune zaenkrat združili za vsako komuno posebej. Pozneje pa bi razpravljali o morebitni združitvi zdravstvenih domov obeh komun. V radovljiški komuni so samoupravni organi zdravstvenih domov in OA Tovarne »Verig« Lesce načelno že dali pristank za združitve. Sedež združenega zdravstvenega doma bo na Bledu.

Vse zdravstvene ustanove bodo po združitvi delovale kot EE z določenimi pristojnostmi. Računajo, da se bo število uslužbenčev vsaj nekoliko zmanjšalo, da bodo z združitvijo znižali razne stroške in pocenili na splošno stroške zdravljenja. Z združitvijo zdravstvenih ustanov bodo odpadle še nekatere nevspečnosti, kot na primer pošiljanje računov iz ene v drugo zdravstveno ustanovo za razne zdravstvene storitve. Omogočeno bo boljše in uspešnejše sodelovanje med zdravniki glede kurativnega in preventivnega zdravljenja, kar bo vplivalo na znižanje staleža bolnikov in na izboljšanje zdravstvenega stanja prebivalstva nasploh. N. B.

• LITOSTROJ LJUBLJANA:

Petnajst let podjetja

Od 1. do 6. septembra bodo Titovi zavodi Litostroj v Ljubljani proslavljali petnajstletnico obstoja podjetja. Za te dni pripravljajo več kulturnih, športnih

• »KO-KO« SLOVENSKE KO-

NJICE:

Tečaji za nove delavce

Podjetje usnjene in tekstilne galanterije »Ko-ko« v Slovenskih Konjicah bo priredilo krajši tečaj za mlada dekleta, ki imajo veselje do priučitve v šivanju. Z ozirom na povečanje in razširitev proizvodnje bo podjetje potrebovalo več novih delavk, ki jih bo izbralo izmed najboljših tečajnic. Na tečaju bodo predavali mojstri, ki so že dlje časa zaposleni v tej stroki.

• BLEJ:

Sanacija jezera

Blejsko jezero sodi brez dvoma med najlepša jezera pri nas. Toda zadnja leta je voda, posebej v pomladnih mesecih, kadar »cvete«, kot pravijo strokovnjaki, motna, umazana in zato jezero ni tako privlačno za kopanje, čeprav je temperatura vode ugodna. Voda v Blejskem jezeru je posebno v globini več kot 10 m brez kisika in zato ni možno biološko življenje, kar katastrofalno vpliva na ribji zarod. Zato je seveda sanacija jezera nujna, če ga hočemo ohraniti. O tem se sicer razpravlja že precej časa. Možnih je namreč več variant za sanacijo, vendar so sedaj sprejeli varianto, po kateri bi del potoka Radovne po betonskih ceveh speljali v jezero. Po podatkih Uprave za vodno gospodarstvo LRS to ne bi slabo vplivalo na obratovanje hitrocentrale

Zelezarne Jesenice v Vintgarju; ker ima Radovna še nekatere pritoke nižje od nameravnega zajetja. Če pa bi nastal problem, na primer v sušnih mesecih, bi lahko dotok vode v jezero zaprli in jo pustili za potrebe centrale. To bo verjetno potrebno tudi zaradi tega, ker je Radovna precej hladna in jo bo zato treba včasih v času kopalne sezone zapreti. Prvotna predvidena vsota investicijskega programa za sanacijo Blejskega jezera, ki jo je izdala Uprava za vodno gospodarstvo v sodelovanju s Tehnološkim inštitutom LRS v letu 1959, je znašala 104 milijone dinarjev, vendar so jo zaradi nekaterih dopolnitev sedaj povečali na 229 milijonov dinarjev. Predvidevajo, da bo samo cevovod od Krnice do jezera veljal preko 159 milijonov, razvod vode v jezero samem 24 milijonov, ureditev iztoka 18 milijonov in drugi stroški 27 milijonov dinarjev.

Z manjšimi deli za sanacijo so začeli že lani, prav te dni pa so začeli z deli za polaganje cevovoda, s kopanjem terena, tako da predvidevajo, da bodo letos položili že precejšen del cevi.

N. B.

• NOVO MESTO:

Ker ni strojev za asfaltiranje...

Letos nadaljujejo rekonstrukcijo ceste čez Gorjance, katere prvi del so preuredili že lani. Zemeljska dela na odseku od Metlike do Trnovca in od Koroske vasi do Zajca, so že končali in bi pripravljeno cestišče lahko začeli obilaviti z asfaltno plastjo že pred tremi tedni, če bi imelo cestno podjetje Novo mesto, ki cesto preureja, potrebno mehanizacijo. Ker pa mora finišer, ki ga bo posodilo podjetje Slovenija ceste prej asfaltirati cesto v Vidnu Krškem in Sevnici, bo lahko začel delati na Gorjancih šele okoli 10. septembra. Če bo šlo vse po sreči, bo cesta asfaltirana do konca septembra. Upajmo, da ne bo nepredvidenih zaprek, predvsem vremenskih nepravil, kajti asfaltiranje zahteva suho vreme. Kljub temu pa je ta primer resen opomin cestnemu podjetju Novo mesto, da ne bo moglo več dolgo opravljati svojih nalog brez ustrezne mehanizacije oziroma da bo potrebna pač drugačna organizacija dela.

ceš

• ZAGORJE:

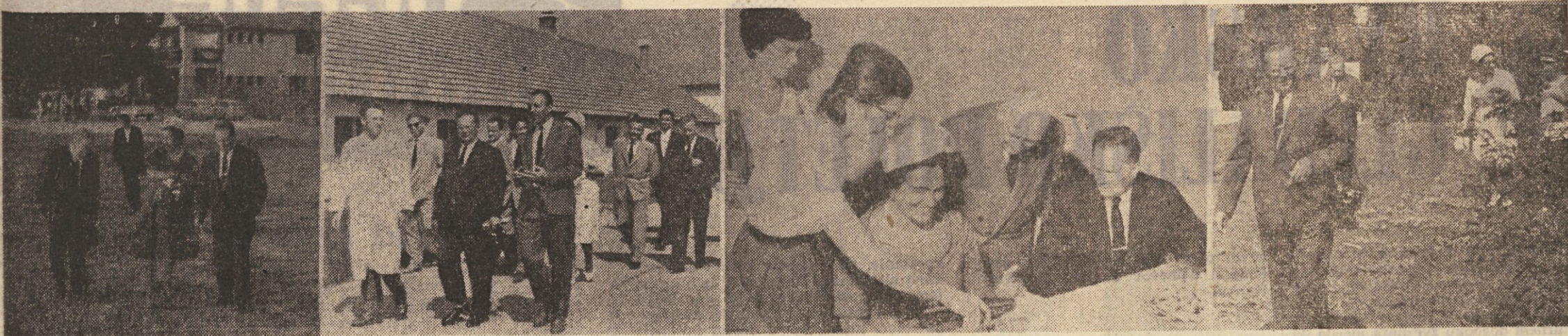
40.000 dinarjev za kvadratni meter stanovanjske površine

Zagorsko gradbeno podjetje predvideva, da bo letos ustvarilo za okoli 450 milijonov dinarjev gradbenih del. Kljub težavam zaradi restriktivskih ukrepov so v prvem polletju izpolnili 46,25 odstotka predvidene realizacije. Zasluga za to gre med drugim tudi temu, da imajo svoj projektivni biro in so tako na primer uspeli prevzeti gradnjo stanovanj v Sevnici po lastnih načrtih. Predvsem pa še velja omeniti, da gradijo stanovanja po zelo ugodni ceni. Tako velja zdaj čisti kvadratni meter stanovanjske površine z opremljenimi nišami, električnimi lesenici in vsemi zunanjimi priključki le okrog 40.000 dinarjev.

K.

Slabe ceste v Prekmurju so odvrnile marsikatero turist, da bi si ogledali ta lepi predel slovenske zemlje. Če se pelješ danes iz Maribora proti Murški Soboti, boš lahko ugotovil, da voziš po eni izmed najlepših cest v Sloveniji — asfalt je prekril prašno podlago. Z modernizacijo cestišč še nadaljujejo. Prav te dni finišerji polagajo asfalt na cesti Murška Soba—Rakičani

Na slikah z leve proti desni: tovariš Tito s soprogo Jovanko in tovarišem Miho Marinko na Polževem. — Med svojim potovanjem po Sloveniji je predsednik republike obiskal tudi farmo bekonov v Ihanu. — Veselo razpoloženje visokih gostov na VIII. mednarodnem vinskem sejmu v Ljubljani. — Z obiska predsednika Tita v Šempetru v Savinjski dolini, kjer si je ogledal tudi rimske izkopenine

● SEVNICA:

Rekorden pridelek hmelja

Kmetijska zadruga Sevnica bo pospravila letos izredno lep pridelek hmelja. Na hmeljišču v Loki so nabrali po 15 stotov na hektar, veliko lepši pridelek pa bi bil na hmeljiščih v Kompolju in na Boštjanu. Eden izmed nasadov na teh dveh parcelah bi dal namreč letos lahko, po oceni strokovnjakov, po 30 stotov zelenega zlata na hektar, vendar se je prepolni nasad žal v zadnjem avgustovskem neurju porušil. Pridelek je bilo treba kar najhitreje obrati, da ne bi bila škoda prevelika. Sevniki kolektivi so pokazali lepo razumevanje, saj je vsak poslal nekaj svojih proizvajalcev zadrugi v pomoč. Prav tako se je sevniki prošnji odzval garnizon JLA iz Novega mesta in že naslednji dan poslal v pomoč 200 vojakov. Tako so ob pomoči vseh teh

uspeši škodo občutno zmanjšali, saj so na porušenem nasadu še vedno nabrali kar po 22 stotov hmelja na hektar, kar je prav gotovo svojevrsten rekord.

● ČRNOMELJ:

Za sedaj kar gre

Odborniki zbora proizvajalcev občinskega ljudskega odbora Črnomelj so na zadnji seji razpravljali o problemih gospodarstva v prvem polletju letos. Po zbranih podatkih so ugotovili, da delovni kolektiv dobro uresničuje planirane naloge in da je le nekaj manjših odstopanj. Razpravljali so tudi o pravilnikih o delitvi čistega in osebne dohodka. Videti je, da so skoro vsi delovni kolektivi prilagodili in vskladili pravilnike o delitvi čistega in osebne dohodka, razen nekaj manjših gospodarskih organizacij, ki tega do roka niso storile.

V. D.

● TREBNJE:

Nova gozdna cesta Šentrupert-Dole

Sredi avgusta so začeli graditi novo cesto Šentrupert-Dole, ki bo dolga okoli 8,5 km in bo speljana večji del po dolini Bistrice. Nova cesta bo omogočila boljše izkoriščanje 300 ha kmetijskih površin in 800 ha gozda, kjer je bil zaradi slabih komunikacij doslej onemogočen posek. Zelo slaba gozdna pot, ki je povezovala le majhen predel tega gozdnega kompleksa je bila prevozna namreč samo v času zmrzali.

Pri gradnji te ceste je prišlo še posebej do izraza sodelovanje med podjetji in občinami. Gradnja bo veljala namreč 62 milijonov dinarjev, ki jih bodo prispevali: KZ Trebnje, KGP Brežice, Občinski gozdni sklad Trebnje in medobčinski gozdni sklad OLO Novo mesto; na območju ljubljanskega okraja pa bo cesto gradila KZ Kompolje-Dole. Izvajalec del je kmetijsko gozdarsko podjetje Brežice. Upajo, da bo nova prometna žila, ki bo povezovala tudi dvanajst vasi z ostalim območjem, zgrajena do julija 1964. Pri soudeležbi sredstev pa pogrešajo pomoč lesne industrije, še posebej zato, ker bo les, ki ga bodo po novi cesti odvažali iz gozdov, pomenil predvsem zanje dragoceno surovino.

M. J.

● METLIKA

Slabo gospodarjenje v mesarskem podjetju

Podjetje Klavnica in mesarija v Metliki so kritizirali že nekaj časa skoro na vsakem sestanku v občini. Zakaj?

V podjetju so namreč slabo gospodarili. To kažejo podatki za prvo polovico letošnjega leta. Čeprav so plan bruto prometa sicer dosegli z 51 %, pa so pri tem nesorazmerno veliko povečali materialne stroške. Precej jasno sliko o njihovem gospodarjenju dobimo tudi, če primerjamo rezultate letošnjega prvega polletja z lanskim. Tako so letos ustvarili za 6 % manjši promet, materialne stroške pa so povečali kar za 22 % in osebne dohodek za 42 %. S tem nizkim čistim dohodkom niso pokrili niti izplačanih plač in izkazujejo v prvem polletju precejšnjo izgubo. O razmerah v tem podjetju je razpravljali tudi občinski ljudski odbor in za sedaj sklenil razrešiti dosedanjega upravnika. Toda ali je res samo upravnik odgovoren za tako delo? Verjetno bodo potrebni še marsikateri ukrepi, saj imajo v podjetju menda samoupravljanje?

J. D.

● KEMIČNA KOČEVJE:

Dograditev tovarne

Kemična tovarna v Kočevju je v izgradnji že od leta 1954. Vse od tedaj naprej se ukvarjajo s študijem proizvodnje in proizvodnega postopka in delajo na polindustrijski način razne kemične izdelke, po katerih je precejšnje povpraševanje. Vse pa kaže, da bodo v najkrajšem času le dogradili to tovarno in da bo delovni kolektiv začel z redno proizvodnjo. Tako bo kemična tovarna v Kočevju postala ena najpomembnejših gospodarskih organizacij na tem območju.

V. D.

● METLIKA

Nizki osebni dohodki zaradi slabe produktivnosti

V metliški občini so že večkrat razpravljali o nizkih osebnih dohodkih. Čeprav so namreč v prvi polovici letos osebni dohodki porasli za 7 % v primeri z lanskim obdobjem (od povprečno 16.965 na povprečno 18.104 dinarjev), so še vedno precej

pod republiškimi povprečjem. Glavni vzroki temu so nizka produktivnost, slaba organizacija dela, pa tudi zastarela strojna oprema in drugo. Izračunali so, da je letos produktivnost na zaposlenega za 1 % večja. Ker je bila v prvem tromesečju za 1,6 % nižja kot prejšnje leto, je torej le opaziti napredek.

Če primerjamo osebne dohodke v nekaterih panogah gospodarstva, lahko ugotovimo, da so v juniju osebni dohodki v industriji za 7 % nižji kot so bili letos januarja, medtem ko so v kmetijstvu za celih 20 % večji.

J. D.

● TRBOVLJE:

2,2 milijarde dinarjev investicij

Letošnji družbeni plan trboveljske komune predvideva 2 milijardi 242 milijonov dinarjev za gospodarske investicije, kar je 53,6 % več kot lani.

Največ sredstev so namenili investicijam v Cementarni. Dve in pol milijarde dinarjev so namreč dali za nove stroje, s čimer bodo kar za dvakrat povečali dosedanje proizvodnje. Potrebovali pa bi še okoli 200 milijonov dinarjev za montiranje stare peči iz trboveljske to-

● RUDNIK KRMELJ:

Nič več krmeljskega premoga

Posebna komisija, ki je imela nalogo proučiti probleme proizvodnje in nadaljnega obstoja Rudnika Krmelj na Dolenjskem, je ugotovila, da ta rudnik nima gospodarske perspektive zaradi slabega premoga in zaradi težkega vnovčevanja premoga. Na podlagi teh ugotovitev so organi delavskega upravljanja skupno z upravnimi organi sklenili, da rudnik preneha z delom konec avgusta letos. Rudnik je zaposloval sedaj več kot 270 val več kot 270 oseb, ki se bodo morale sedaj zaposliti drugje.

Zenske se bodo lahko zaposlile v obratu Tovarne konfekcije Lisca iz Sevnice, ki je uredila obrat s pomočjo sevnške komune ob soudeležbi republiških sredstev in sredstev OLO Novo mesto v krmeljskem gradu. Z delom so pričeli 1. avgusta. Lisca je obrat opremila s stroji, sredstva za preureditev prostorov pa so prispevali omenjeni organi. Sedaj je zaposlenih v tem obratu 28 žensk, 5. septembra pa bodo začeli priučevati še skupino 24 žensk, ki se bodo po dveh mesecih priučevanja vključile v redno proizvodnjo kot druga izmena. Da bi olajšali priučevanje te skupine, bo sedanja prva izmena od 5. septembra pa do pričetka nove skupine delala popoldne, priučevali pa bodo dopoldne.

Rudarji in tisti, ki se želijo prekvalificirati, pa bodo lahko našli delo v obratu Metalne iz Maribora, ki ga tu že gradijo.

D. J.

Z. S.

TURISTIČNA ABECEDA

Pred dnevi sem odšel za tri dni po svetu. Jesenice, Slovensko Primorje, Istra in nazaj. Majhen svet, pa zadosti velik, da sem si nabral turističnih »cvetk«.

Mehanik, ki mi je na Bledu menjaval olje, ne sodi zraven. Prav vesel sem ga bil. Se filter za olje mi je menjal na fičkotu, kar običajno ne delajo pri bencinskih črpalkah. Pritisk v gumah, nalivanje bencina in pranje vetrobrana, vse je bilo na mah opravljeno. In nazadnje mi je še prijazno zaželel srečno pot.

Karambola, avtomobilskega mislim, res nisem doživel med potjo, bil sem pa nekajkrat turistično ujetjen. Ali pa vsaj nezadovoljen.

Tistega odštevanja stotakov v Portorožu si nisem gnal k srcu. Za parkiranje avtomobila sto dinarjev, prav mi je, zakaj pa nisem prišel z avtobusom, za sončnik sto dinarjev, pač nimam kondicije za sončno pripeko, tega sem tudi sam kriv. Tobogan bi pa lahko dvignili, da ne bi s tako ščemečimi občutki treščil v vodo. Odkočni konec se namaka, kakor da bi še toboganu škodila vročina. Sicer pa na vrhu tobogana piše: »Spuščate se na lastno odgovornost.«

Cesta iz Portoroža v Poreč je asfaltirana. Pred asfaltirnim odcepom od glavne ceste pa sta še dva odcepa z zelo slabo makadamsko cesto. Dobro, da sem se večkrat vozil tod. Lahko bi zavil že pri prvem ali drugem odcepu v stran in prirobantil ves prašen v Poreč. Verjetno pa se kakemu tujcu to zgodi. Na tablah namreč ne piše, da je toliko in toliko kilometrov dalje asfaltiran odcep.

Vratarica v nekem manjšem poreškem hotelu je tudi nekaj boljšega. Zelo na kratko me je odslavila, da imajo vse sobe zasedene, ko sem jo prosil za nasvet, kam naj se obrnem, je nekaj zamomljala, česar živa duša ne bi razumela. Očitno se ji ni ljubilo govoriti. V drugem hotelu nisem našel vratarke lože, preostal je samo še hotel Riviera. Na veliko začudenje pa je bil tamošnji vratar tako ljubezniv, da mi je svetoval, naj se obrnem na turistično društvo.

Sreča in smola hkrati. Turistično društvo namreč ordinira, kakor bi prodajalo čevlje ali pohištvo. Od 7 do 12 in od 17 do 19. Jaz pa sem bral ta orarj ob 14... Ja, če bi človek vedel, da bo ob 17 dobil sobo, bi počakal, toda soba niso čevlji, brez katerih lahko potrpši še en teden, s sobami v letoviških krajih je pa drugače. Pred nosom ti jo zasedejo. Zvečer se pa ne bi rad znašel brez strehe.

Po naravi nisem sebičen, privoščim tudi tistim, ki so zaposleni v turističnem društvu, kopanje in sončenje ali pa popoldansko spanje, samo tako naj se zvrstijo, da bo turistični urad res turistični urad.

VRATARSKA PANTOMIMA

V Pulju sem bil priča zanimivemu prizoru. Skupina angleških turistov je skušala dobiti več sob z različnim številom postelj. Portir in uslužbenec, ki mu je pomagal pri pogovoru, sta si z glavo, prsti, svinčnikom in ne vem še s čim pomagala, da so se sporazumeli.

Hotel pa ni majhen!

Dvigalo imajo pod ključem. Predstavljajte si, kako je (dobro vzgojeni) gost po tihem preklinjal, ko se je ob našem prihodu krivil iz četrtega nadstropja navzdol. Z velikim kovčkom v roki. Če je bil tujec, ni mogel odnesti dobrega vtisa o hotelu, kjer do gostov niso niti toliko prijazni, da bi jim odpeljali težko prtljago v prtiličje.

Ko že o tem govorim: rad bi vedel, čemu moraš plačati poleg hotelske sobe še postrežnino? Pri gostinskih uslugah je jasno. Plačati postrežbo. Toda v hotelih? Pod servisom razumem prenašanje prtljage, prevažanje z dvigalom, postrežbo v sobi in podobno. Vsega tega pa v naših hotelih, če se ne motim, nikjer ne delajo.

Tudi v Rivieri sem skušal priti na cisto, kako je s postrežnino. Dobil sem pa odgovor: »E, pa to je servis.«

Med potjo iz Pulja sem vsem tem turističnim cvetkam neprostovoljno dodal še eno. Pri znanem Limskem fjordu smo se hoteli odžejati. Čakamo pet minut, deset minut, četrto ure, toda razen psa, ki se je pomotoma priklatil v restavracijo, ni bilo nikogar k nam...

Je potreben komentar?

Se se bo treba učiti turistične abecede.

A. K.

Na Krekovem trgu v Ljubljani često prenočujejo gruče privatnih prodajalcev sadja in zelenjave kar na vrečah s sadjem in to v neposredni bližini smetišča. Morda bi bilo koristno, če bi tudi v ta skriti kotiček kdaj pogledali tržni sanitarni organi

● SGP »ZASAVJE«:

Zaostri izkoriščanje letnih dopustov

Na zadnji seji upravnega odbora SGP »Zasavje« v Trbovljah so analizirali dokumentacijo za spremembo pravilnikov o delitvi čistega dohodka, o revoralizaciji osnovnih sredstev ter izkoriščanju letnih dopustov. Ugotavljajo namreč, da nekateri zidarji izkoriščajo letne odidhe za dela pri privatnih graditeljih stanovanjskih hiš. Zato je nastal problem predvsem zaradi tega, ker je večina zidarjev želela izkoristiti letni dopust prav v glavni gradbeni sezoni. Razen tega pa nekateri zidarji tudi niso hoteli delati več, kot je njihova redna delovna obveznost in so raje delali pri privatnikih. Zato je upravni odbor sklenil, da bodo zaostri način dodeljevanja letnih dopustov ter ostreje kaznovali neupravičene izostanke. Zidarji bodo morali izkoristiti letni dopust v predsezoni ter v zimskem času.

-av

Na onkološkem oddelku ljubljanske bolnišnice so uvedli nov sistem postrežbe pacientov. Na servirnem vozčku pripeljejo v bolnišniške sobe več različnih jedi, tako da bolniki lahko sami izberejo jed.

HVARSKO GLEDALISKO POLETJE

Devetnajstega avgusta se je s predstavo Studentskega eksperimentalnega gledališča iz Zagreba končal na Hvaru II. festival gledaliških amaterjev.

Jugoslovanska javnost je bila o tem kulturnem dogodku zveznega merila, ki se je s svojimi petnajstimi prireditvami raztegnil na mesec vročih poletnih dni, zelo pomankljivo informirana, ugotavljajo prireditelji kakor tudi redki novinarji in kritiki, za katere seveda ta očitek ne velja (Vjesnik, Radio Zagreb, Novosadski dnevnik, Telegram). Očitek, da redakcije običajno najdejo veliko razumevanje za pošiljanje novinarjev na najrazličnejše festivale in poletne igre, a da so za hvarski festival pokazale pravo ignoranco, je morda res dokaj na mestu. »S tem objektivno zmanjšamo pomen važne manifestacije tistih, ki morda še niso profesionalci in tudi še edini želijo brez posebnih pogojev širiti to obliko kulture v najširših geografskih in človeških razmerjih, a prav oni tudi zgolj zato, ker so skromni in niso iz sveta primadon-skih krogov — ostanejo v tem svojem prizadevanju tudi resnično osamljeni,« piše v Telegramu Cedo Prica.

In res se zdi, da je mnogo več pravdarskega tiskarskega črnila prav v teh julijskih in avgustovskih festival-skih dneh bilo prelitega zaradi nekega drugega hvarskega kulturnega problema: to je problem okoli še vedno nerešenega spora, ali je letnica 1612, uklesana v kamnu na prečudovitem portalu starega hvarskega gledališča (kjer so med drugim tudi bile nekatere festivalske prireditve) resnična letnica nastanka te stare gledališke stavbe, enega najstarejših teaterskih poslopij ne samo na Balkanu in v Evropi, temveč tudi na svetu sploh? Dosedanji rezultat tega nerazumljivega in lahko bi rekli prestižnega spora? Letošnje praznovanje 350. obletnice tega pomembnega kulturnega dogodka je bilo odpevano. Toda v senci tega ne-

govih odgovorov poslužili tudi časnikarskih odmevov na letošnji Hvarski festival.

Hvarsko gledališko poletje je bilo tako rekoč rezime minule amaterske sezone. P. Cindrić poroča v Vjesniku, da je ob zaključku festivala član sekretariata upravnega odbora festivala tovariš Drago Ivanišević poudaril, »da je prav letošnji festival pokazal zavidljive uspehe gledališkega amaterizma«.

Toda v zadnjem času mnogo razpravljamo o tem, da naj bi sleherni festival imel res svojo jasno fiziognomijo. Ali jo Hvarski festival ima? Polemično razmišljanje Cede Prica v Telegramu o kompleksni problematiki našega gledališkega amaterizma in njegove manifestacije na Hvaru odpira vrsto nerešenih vprašanj, vprašanj, ki še vedno lebde v zraku brez pravega odgovora, vprašanj, pi so ostala brez odgovora med drugim tudi zato, piše Prica, ker jih je zanemarila naša publicistika. Vprašanj, ki smo jih tudi mi zastavili tovarišu Smonu in nam je pritrtil, da je organizacija II. festivala res navrgla nekaj tega, toda odgovore naj bi dal skupni posvet upravnega odbora festivala s Kulturno prosvetnim večerom Jugoslavije meseca oktobra.

In katera so ta vprašanja? Če ostane zgolj pri razmišljanju Cede Prica v Telegramu, bi jih skopo lahko formulirali takole: Prvo neformalno vprašanje — letošnji festival gledaliških amaterjev je otvoril s svojim koncertom ekademijski zbor beograjskih študentov »Branko Krstanović«, eden naših najpomembnejših vokalnih ansamblov. Za publiko je bil to lep kul-

vprašanje, po kakšnem ključu določiti deset ali petnajst najboljših. Zato bi se tam, kjer republiški in še lokalnejši ključji upoštevajo zgolj teritorialno udeležbo, morali temu odredi in upoštevati enotnejši kriterij — kvaliteto. Znano je, da smo v Sloveniji že pred časom spoznali nevarnost teritorialne udeležbe na revijah in festivalih in se tudi odrekli temu ključju v korist vrednejšega kriterija — kvalitete. A na letošnjem Hvarskem festivalu?

Prica ugotavlja, da ta mehanski ključ nosi v sebi odgovornost za prenekatere neuspele predstave poleg seveda izredno uspešnih. Marsikdo »je ostal doma«, ker ne bi bilo primerno, če bi bila ena stran bolj zastopana. A to je kompromis.

Novo odprto vprašanje je problem festivalskega repertoarja, ki bi moral biti jasno orientiran glede na specifično poslanstvo gledaliških amaterjev nasloj, kakor tudi glede na hvarsko publiko, piše Prica. (Tovariš Smon nam je povedal, da je število publike bilo letos pri istem številu predstav enkrat večje kot lani, da si je predstavno ogledalo tudi mnogo tujcev. Skratka, publiko je treba vedno bolj upoštevati.) Zato bi morali amaterjem svetovati uprizoritve zlasti starejše in novejše domače dramske literature, ki jih poklicna gledališča iz drugih razlogov danes zanemarijajo. Logično bi bilo, da tak festival ne bi otvarjal n. pr. vokalni ansambel, temveč gledališki ansambel z deli starih hvarskih pesnikov in dramatikov — Hektorovićem in Lucićem, ki bi čudovito zaživela v starih kamnitih terasah Hvara. In festival, ki je prav na Hvaru, bi moral imeti obeležje, ki ga ima v gledališki zgodovini Hvar in ki je povezano z najlepšimi stranmi naše renesančne literature. Zato, če bi dodali Dubrovčane, pa gledališki stil comedie dell arte, potem bi Hvarski festival res imel neko lastno fiziognomijo. Potem bi temu lahko dodali še najnovejše svetovne avtorje, toda tiste, ki jih amaterji objektivno in subjektivno lahko uspešno uprizore. Amaterjem ne bi smel živeti v senci poklicnih gledališč, hoditi bi moral svoja specifična pota, ki niso samo formalna, niti zgolj prosvetarska, temveč tudi gledališka in umetniška, piše Prica.

Letos so bile predstave seveda zopet na lepi odprti sceni, nekaj komornih predstav pa prvič tudi v starem hvarskem gledališču, nam pripoveduje tovariš Smon. Toda Prica, predvsem pa dopisnik Vjesnika P. Cindrić sta odprla še en problem. Ali je ambient starega Hvara dovolj izkoriščen za potrebe gledališko odskih spektaklov? Cindrić ugotavlja, da so neizkoriščene še številne prirodne scene in kot prvi tudi tovariš Smon, med njimi se celo lepše kot v samem Dubrovniku. To je problem, ki ga bodo morali rešiti domačini, ki so tudi letos bili zelo gostoljubni, materialno krepko podprli festival, saj se že zavedajo, kaj za njihov turizem pomeni. Tovariš Smon nam je povedal, da so festival pripravljali sprejeti tudi v Vrnjački banji — a škoda bi le bilo nekajletne hvarske tradicije, obmorskega ambianta, ki nudi amaterjem redko nagrado za trdo delo in ne na koncu — Hvara samega, ki v gledališki kulturni zgodovini nekaj pomeni.

Čeprav letos na festivalu ni bilo posebnih nagrad, sta poželi obe slovenski skupini odlično oceno publike kot strokovne kritike in sta se uvrstili med prvih pet najboljših. Dopisnik Vjesnika je o predstavi Mariborčanov med drugim pisal takole: ... Recital je predstavil pravo osvežitev v dose-danem nizu festivalskih prireditvah in upravičil upe, ki so jih glede na lamskoletni izredni uspeh recitala črn-ske poezije »Ivana Gorana Kovačiča« gojili mnogi do tovrstnih izvedb... Šest mladincev in mladink se je predstavilo v enournem nastopu kot reprezentativna ekipa velikih možnosti, ki jo odlikuje izredna disciplina, izenačenost, prefinjena čustvenost...

Obe slovenski predstavi sta imeli letos neprimerno več publike kot lani, čeprav n. pr. recital publika ni mogla jezikovno slediti. Zato ne razpolagamo z pisanimi poročili kritikov o predstavi Mežičanov na hvarski odprti sceni, ki pa so bile baje prav tako pohvalne. Toda mežički ansambel, ki se je zelo potrudil, je po pripovedovanju tovariša Smona prejel mnogo priznanja za izredno prizadevno našudirano Kleistovo delo, vrsto odličnih igralcev v tem ansamblu pa aplavz za svoje izredne uspele igralske kreacije. K uspehu obeh predstav lahko dodamo le še svoje voščilo.

S. G.

ocene informacije

Kronika nečlovečnosti

MEDICINA BREZ ČLOVEČNO- STI

»Popačenje prava, mišljanja in čustev je bilo dose-glo skrajno mero« in »pri-znati krivdo ne more pome-niti nič drugega kakor po-gledati resnici v oči; pri-znati, kar je bilo, brez ba-rantanja« Zamislil sem se ob teh stvarkih, ki jih je v uvodu »Medicine brez člo-večnosti« zapisal eden nje-nih avtorjev, heilderberški zdravnik dr. Mitscherlich. Danes, dvajset let potem, ko je druga svetovna vojna dosegla svoj strahotni vrh in je Hitlerjev Reich prišel dokončno drseti in propad, danes, ko ZDA in ZSSR, na moč zavzeto tekmujeta v atomskih poskusih in se v Zenevi izteka brez koristi bogve katera seja konferen-ce o splošni in popolni raz-orožitvi, danes, ko se ob berlinskem zidu vnamajo demonstracije in zahteva nemški gospodarski čudež svojo atomsko oborožitev, ko vzplamteva po vsem svetu spopadi, iz katerih bi zlahka nastal svetovni po-žar — danes, 1962. leta, je namreč branje knjige, ka-kršna je »Medicina brez človečnosti« podobno biblič-nemu Memento mori! Ta skrajno suha kronika o po-izkusih, ki so jih nacistični »zdravniki« delali na ujet-

nikih koncentracijskih ta-borišč, brez ene same besedice »pisateljskega zanosa«, nas pretrese do dna. Toliko je groze v izbranih odlom-kih z nürnbergskega procesa, toliko bestialnosti in zlobe v poizkusih s cepivom zo-per pegavico, v »eutanazij-skem načrtu«, v ideji o množični sterilizaciji ali zbiranju židovskih okostij za državno univerzo v Strassbourgu — da se mo-ramo vprašati: so taki zlo-činci še vredni imena člo-vek, pa čeprav z najmanjšo začetnico? — je smrt tista kazen, ki so jo zaslužili? — česa pravzaprav bodo zmō-žni duhovni potomci takih »zdravnikov«, če znova iz-bruhne svetovna katastro-fa?

Gradivo te grozljive kro-nike, ki jo je lepo poslo-venil Franjo Smerdu, sta zbrala heilderbeška zdrav-niki Mitscherlich in Miel-ke. Knjigo je izdala Can-karjeva založba in okusni opremi Jožeta Koprivca. — Se posebne pozornosti pa je vredna iskrena in človeško prizadeta Uvodna beseda dr. J. Milčinskega, ki raz-grinja pred bralcem naj-težje probleme zdravniške etike.

L. B.

Manj, kot smo pričakovali

Tako ali drugače je sle- iz Budimpešte (Križanke, herna prireditelj neznane 27. avgusta) pokazal pred-ansambla kupovanje »mač-ka v vreči«... in z madžar-skim folklornim ansamblom kaj zanimivih odbletkov ne gledavci (pa tudi prire-ditelji verjetno) niso imeli kapelo — sicer pa ne po-sebno srečne roke. Po virtuosnih nastopih naših domačih mojstrov ter odlič-ni ukrajinski »Verjovki« nas gostje iz dežele ognje-vitega čarada niso kaj pri-veda navdušili. Kljub dvem nagradam v Agrigentu je njihov nastop obdržal pri-okus nepretenciozne slika-nice za velike otroke, brez pravih prvinskih vezi z do-benimi očkami, še celo s mačo ljudsko ustvarjav-nostjo. Komaj kaj več kot kulturna zabava s folklor-nimi kulisami.

Tako je nastop plesavcev prežete soliste.

Ansambel BUDAPEST

Bourvilov igralski vzpon

Francosko- italijanski film TI SI MOJE ŽIVLJENJE

Filmska drama »Ti si moje življenje« je osebná, življenjska drama malega človeka, preprostega in do-brodušnega Noela, ki mu je vojna s svojimi nepre-videnimi dogodki prinesla veliko gorja in hkrati ve-liko neslutene sreče. Z nemško okupacijo Francije se izpreminja Noelovo, do-slej pestro življenje vake-ge klatače, v še pestrejšem življenju neznane, izbegle družine. Dogodki ga neho-te vržejo v povsem novo oko-lje, kjer prevzame dolžno-sti moza, očeta in skrbnika. Nove razmere, v katere se počasi vživlja in se jim pri-vaja, izoblikujejo Noela v povsem drugega človeka, ga dvigajo v njegovi člove-ški pomembnosti ter budi-jo v njem dolej neznana, a hkrati povsem prirodna človeška spoznanja in ču-stvovanja. V tragično vlogo »zadrsnega« moza in očeta se Noel vživlja z vsemi svo-jimi preprostimi in do kra-ja predanimi občutji, zato so spoznanja in preobrat, ki jih Noel doživlja ob za-

ključku vojne in zlasti ob vrnitvi pravega moza in očeta, zanj resnično pre-tresljivi in tragični.

Režiser Alex Joffe je imel srečno roko predvsem pri izbiri glavnega igralca, saj je za Noela izbral zna-nega francoskega interpre-ta Bourvila, ki je svojo na-logo mojstrsko rešil. Ob njem je vredno omeniti tu-di Michel Morgan, ki je igrala solidno, a vendar brez bistvenih umetniških ambicij. Kljub pozitivnim stranem pa je delu očitali, da je iz izrazito dramske zasnovne zadržilo na raven melodrame. Tega sta kriva scenarist in režiser, ki nista dala dogajanju več notra-njega impulza ter sta si prevečkrat pomagala z zu-nanjimi, dekorativnimi in čisto povsem nepotrebnimi elementi in prizori, ki so razblinjali notranjo nape-tost in doživljanje v ljudeh. Resnično doživlja samo Noel, vse okoli njega pa je v glavnem preveč površin-sko in blede, da bi gledalca resnično prizadelo.

IVA BOŽOVIČAR

Prizor iz »Ljubice« Senoa v izvedbi amaterskega gledališča iz Slavonske Požege

razrešenega spora hvarski gledališki amaterski festival vseeno ne bi smel ostati!

Mea culpa, lahko rečemo tudi slovenske redakcije. Po letošnji V. republiški reviji slovenskih gledaliških amaterjev, ki so jo novinarji v dostojnem številu spremljali, tudi slovenske redakcije na Hvar niso poslane svojih poročevalcev (toda, ali so dobile tudi običajno uradno povabilo prirediteljev). In tako se je zgodilo, da smo se pred dnevi ob povratku enega izmed članov upravnega odbora festivala, tovariša Janeza Smona, predsednika dramskega sosveta pri Zvezi Svobod, ki že štiri leta spremlja ta festival (letošnji je bil pravzaprav peti, na prvih treh Hvarskih festivalih smo sodelovali Slovenci kot gosti), novinarji kot prehiteli z ra-dovednimi vprašanji: in letošnji uspe-hi, repertoar, uprizoritveni rezultati, udeležba, publika, kritični pomenki? In, ali so zopet oživljala vprašanja kot, ali je Hvar primeren za takšno pri-re-ditev, ali je proporcionalni izbor na-stopajočih ansamblov iz posameznih republik primeren kriterij, ali naj bi ga zamenjal vrednejši kriterij kvalite-te, kakšna so pota, ki jih ubira jugo-slovanski gledališki amaterizem, kakš-na naj bo fiziognomija takega festivala — in ne nazadnje, kako so sprejeli kritika in publika naši dve predstavi (Mežičanov »Razbiti vrč« in Maribor-čanov »Atomski vek«)? A ker smo na ta vprašanja v Delu in Radiu od rado-vednejših novinarjev že slišali nekaj odgovorov tovariša Smona, se bomo mi pač z majhno zakasnitvijo a ven-darle dobro voljo, poleg nekaterih nje-

turni dogodek, toda naj ne zmanjšuje mnenja o visoki kvaliteti nastopajočih pomislek — zakaj zbor otvarja festival gledališčinov. Mar to pomeni, da se bo tudi festival približal s svojo fizi-ognomijo poletnim igram Dubrovnika ali Splita? Organizatorji to misel za-nikajo in zagovarjajo specifičen festi-val, ki naj iz leta v leto kaže razvoj jugoslovanskega gledališkega amaterizma, piše Prica. Tudi tovariš Smon nam je potrdil, da se je letos mnogo raz-pravljalo o tem, ali razširiti festival tudi na druge dejavnosti. Toda tej ide-ji večina ni naklonjena. Toda kdo jo je sprožil in letos celo deloma že vpe-ljal? Vprašanje lebdi v zraku.

Drugo vprašanje, ki ga je formuliral v Telegramu Prica in išče nanj od-govora, je, ali festival kot takšen ima resnično jugoslovanski značaj in resnično odraža obseg in kvaliteto jugo-slovanskega gledališkega amaterizma? In s tem v zvezi, ali ni nevaren meha-nični ključ, po katerem je določena proporcionalna udeležba posameznih republik in pokrajin? Tudi o tem smo se mi pogovarjali s tovarišem Smonom. Povedal nam je, da je bila do-kaj živahna razprava na kritičnih raz-govorih o kriterijih udeležbe na festi-valu, da prevladuje mnenje, naj bi odločala zlasti kvaliteta, čeprav bi ob tem vendarle morali paziti na določe-no integracijo, udeležbo vseh repub-lik in pokrajin. Toda Prica piše: »Ni dovolj tej integraciji dati samo for-malni okvir, morali bi tudi smiselno upravičiti te želje in namene.« Opo-zarja, da je danes v Jugoslaviji na sto-tine amaterskih skupin in torej je odprto

»NAGRADA«

V športu poznamo vse mo- goče nagrade. Od tistih naj- večjih, avtomobilov, denar- nih nagrad, raznih štipendij, pa do takih, ko ekipo ali po- sameznika — seveda za na- grado — pošljemo v inozem- stvo, da tudi tam pokaže, kaj pač zmore.

Tako so tudi kranjski na- miznoteniški igralci odšli za nagrado, ker so letos tako uspešno tekmovali — na go- stovanje v Zahodno Nemčijo.

Začetek dober — vse do- bro, je ugotovil vodja ekipe, ko se je ekipa vrnila. Pa le ni tako. Kup nepravilnosti in med njimi celo nekaj takih, ki jih posamezniki ne bodo kar tako pozabili. Ze prer- kanj in tihega sovraštva med samimi člani ekipe je bilo dovolj, a kljub vsemu je naj- večjo zmedo delal tehnični vodja ekipe, ki je, kjer se je

pač dalo — vpil: »Poslušaj, svinja, če ne boš takoj tiho, ti jo pramažem!« Na vse to so sledile še psovke, nad ka- terimi bi se prav gotovo upognil papir.

Končno so se člani ekipe vprašali, če ni morda tudi vse to vključeno med njihova nagrada, da o vtisu, ki ga je na gostitelje napravil tehnič- ni vodja, niti ne govorimo.

VODE SE BISTRIJO

Z roko na srcu in znaki kesanja v očeh so naši nogo- metni poslalniki 4. julija le- tos zaprisegli, da se bo z le- tošnjim XXVII. nogometnim prvenstvom pričela povsem nova zgodovina jugoslovan- skega nogometa.

»Slabosti preteklosti so končno obsojene in ne bodo se več ponovile« je svedčano izjavil generalni sekretar NZJ Slobodan Čosić in do- dal, da pri vsem tem ni govora o pretiravanju, pustem ver- balizmu ali očasnem ukre- pu, kot bi si to morda lahko predstavljali kak nepoučen opazovalec.

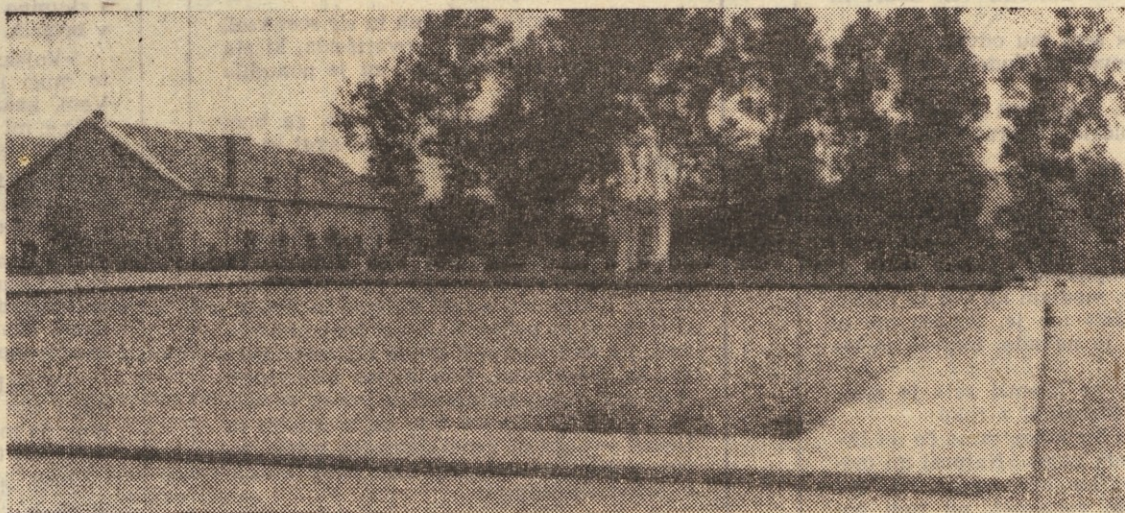
Toda... na vseplošno ra- zočaranje (ali zadovoljstvo) so se nedavno skaljene vode pričele kmalu distriti. Se ti- sti, najbolj nepoučeni opazo- valci povzdigujejo ob čitanju dnevnih časopisov svoje no- sove, kajti vedno silneje ve- je duh po naših preljubih starih nogometnih običajih, ki so tako mikavni, tako vabljivi...

Na zadnji izredni konfe- renci NZJ je bilo na primer sklenjeno, da slovenski dru- goligaši ne bodo »vogli zaslu- žiti več, kot 45 tisočakov na mesec.

In, da ne omenjamo drob- nih nagrad posameznim no- gometnim »zvezdam« (nekaj 100.000 dinarjev ali na pri- mer stanovanje) in, da na- mesto legalnih prejemkov kupujejo nekateri klubi na kredit v veleblagovnicah svojim izbrancem pohištvo ter druge tovrstne malenkos- ti.

In vse to po slabih dveh mesecih...!

Le kje so tiste izjave! In obljube!

PROBLEM BAZENA V ILIRSKI BISTRICI ŠE VEDNO NEREŠEN

BREZ GOSPODARJA

● Še vedno en sam plavalni bazen na 50.000 Slovencev...

● V Ilirski Bistrici so pred leti udarniško zgra- dili olimpijski plavalni bazen 50 × 25 m, ki je da- nes neuporaben in propada...

● Posledica močnega pritiska zbora volivcev je, da danes kljub prepovedi sanitarne inšpekcije stal- no doteka voda v bazen, vendar s tem vprašanje kopališča še vedno ni rešeno...

● Kdo bo bazen popravil in poleg njega posta- vil kabine in sanitarije, kdo ga bo ogradil, kdo ga bo čeval in zanj skrbel...?

● Zdi se, da nekaterim še vedno ni vroče, pa najsi bo živo srebro še tako visoko...

Sumljivo je škripalo in po- kalo pod mojimi nogami, ko sem previdno stopal — da ne bi še sam kaj pripomogel k škodi — po robu plavalnega bazena v Ilirski Bistrici.

Dan je bil lep, sončen in ven- dar je bil bazen prazen, čeprav se je okoli njega podilo nekaj desetletnih fantičev.

»Hej, nič v vodo?« sem jih pobaral prek bazena. »Saj je vendar toplo, ali ne?«

»Zunaj že, v vodi pa zebe!« so mi odgovorili.

Sklonil sem se in namakal roko v vodo precej sumljive barve, da bi se še sam prepričal, kako je z njenimi stopinjami.

Dečki so imeli prav. Bila je presneto mrzla.

Škoda. Objekt stoji sredi Ilir- ske Bistrice in šteje skorajda še med nove, pa že ni več za upo- rabo. Sicer pa, ne vem natanč- no, če je svojemu namenu sploh že kdaj služil — mislim tako, kot bi moral, ne tako kot danes.

Baje ni denarja za vzdrže- vanje. In vse kaže, da ga nekaj časa tudi še ne bo, kajti tre- nutno bazen še nima svojega go- spodarja. In ker ga nima, nima tudi svoje ograje, nima niti ene kabine, nima najpreprostejših slačilnic, nima sanitarij, nima ležalnih desk, nima človeka, ki bi pobiral vstopnino, skratka, razen nevlajive in mrzle ru- meno-zelene vode nima ničesar, kar naj bi še bilo v bližini ba- zena. In to lepega, olimpijske- ga bazena, 50 × 25 m z desetimi startnimi kamni!

No, in ob teh dejstvih je že malce bolj razumljivo, da se bazena v Ilirski Bistrici vsi, kar se da otepajo in da je še daleč od tega, da bi bil rentabilen.

»Bazen je bil zgrajen že leta 1954.« so nam povedali na občinskem ljudskem odboru v Ilirski Bistrici. »Vanj smo vlo- žili neštete udarniške ure, saj so bila vsa dela opravljena na bazi prostovoljnega dela. Seve- da, materialne stroške je nosila občina. Ko je bilo plavalnišče do- grajeno, smo postavili še lesene kabine, za ostalo pa ni bilo de- narja. Zasilne kabine so že po nekaj letih razpadle, tako da je ostal samo še bazen, ki pa po kvaliteti gradnje tudi ni mnogo prednjačil pred lesenimi kabi- nami. Lansko leto smo podrli ostanke kabin in od takrat da- lje je sanitarna inšpekcija pre- povedala uporabo plavalnišča. Ta- ko je bil do letošnjih prvih dni avgusta bazen suh, na njego- vem dnu pa so se kopičile smeti.«

To je kratka zgodovina roj- stva in prezgodnjega hiranja prepotrebne telesnokulturne- ga objekta v Ilirski Bistrici. Vse kaže, da so pristojni organi v tem kraju predolgo pozabljali, da imajo pravzaprav tudi tam- kajšnji ljudje slične, če že ne enake želje, kot jih imamo pač vsi v teh pasje vročih poletnih mesecih. Želja po osvežitvi in razvedrilu ob vodi je pri vseh 14.000 prebivalcih omenjene ob-

čine ostala samo želja. Škoda, da je med vso to maso ljudi preko 2000 šoloobveznih otrok, ki so tako rekoč prikrajšani za najlepše užitke svojih počitnic.

In tako bi bazen verjetno še danes služil zbiranju odpadkov, če se v Ilirski Bistrici ne bi na- šli ljudje, ki so uvideli, da gre kljub temu, da ni sredstev za popravilo bazena in izgradnjo sanitarnih naprav, vsa stvar že malo predaleč.

»Ker je bil pritisk ljudstva, da bi usposobili plavalnišče za kopanje le prevelik, smo morali prve dni avgusta na zahtevo zbora volivcev natočiti vodo v bazen,« so nam povedali na Občinskem sindikalnem svetu. »Seveda je rešitev samo začas- na.«

Mišljenje, da je s tem rešen problem bazena bo menda prej kot slej zmotno, kajti rešen je morda le na videz, v resnici pa ni. Ni najhujše dejstvo, da vsa stvar v nikakršnem pogledu ne zadošča predpisom sanitarne in- špekcije. Huje je to, da je voda v razpokanem bazenu tako hlad- na, da ne ustreza niti najbolj utrjeni mladeži v tem kraju. Voda s temperaturo približno 10 stopinj stalno doteka v bazen. In, ker drži bazen 3000 kubikov, iz bazena pa jih dnevno izteče skozi luknje in špranje razpoka- nega betona okoli 1200 oziroma skoraj polovico, potemtakem je razumljivo, da se voda sploh ne utegne toliko ogreti, da bi bilo v njej kopanje prijetno.

ŠE ENKRAT NA TEMO: BOJ ZA OSLOVO SENCO

Če bi se vse to zgodilo mor- da v Butalbah pred toliko in to- liko leti, bi se morda nasmehnil in prav gotovo bi dejali: »Ja, ja, Butalci pa so bili glave!«

Vendar, če se vse te nepra- vilnosti gode med nami in to v stoletju, ki ga pišemo s številko 20, tedaj nam končno mora biti jasno, da smo v svojih dejanjih nemalokrat podobni namišlje- nim Butalcem ali pa jih v svo- jeglavosti celo prekašamo.

Lep primer, ki potrjuje vse to, se je pričel odvijati pred le- tom, ko se je mladina večje vasi blizu Kranja — v Vogljah ze- dinila, da si bo s prostovoljnim delom zgradila športni stadion. V miniaturo seveda in predvsem za lastne potrebe. Sklep je bil enoten in vsa prizadevanja in vodenje akcije naj bi šlo preko društva Partizan, v katerem je vključena skoraj vsa mladina te vasi.

Vendar, težave so se pričele že pri izbiri lokacije za ta pre- potrebni športni objekt. Kmet, ki je bil lastnik manjšega dela zemlje ni hotel prodati tega zemljišča, za katerega je mladi- na menila, da bi bil na moč primeren za športno igrišče. Se- veda pa je kmet kljub temu dal

»Vsega tega se zavedamo in do prihodnje sezone bomo sku- šali problem odstraniti,« nam je pripovedoval tov. Rado Škrli, podpredsednik ObLO. »Ne sto- jimo pa samo pred vprašanjem, kako spet renovirati bazen, po- staviti kabine in sanitarije in kje dobiti za to sredstva, temveč nas daje tudi to, kdo bo potem vzdrževal kopališče. Nekateri vztrajajo na tem, da naj bi ba- zen prevzel »Partizan«, ki pa ra- zumljivo s svojimi skromnimi sredstvi, ki jih ima na razpola- go, ne bi mogel rešiti vprašanja. Trenutno spada bazen pod ko- munalne ustanove, in mislim, da je to edina pravilna in tudi končna rešitev,« je pripomnil tov. Škrli.

»Kaj pa sredstva za popravi- lo bazena? Koliko menite, da bi neobhodno potrebovali, da bi za- krpali stene bazena?«

»Torej, da bi zasilno popra- vili nastalo škodo, bi potrebo- vali približno pol milijona. Ven- dar bi tako popravilo pomenilo le izhod za silo. Če hočemo namreč, da bomo imeli bazen še vrsto let, moramo nujno ure- diti tudi kanalizacijo, na kate- ro so takrat, ko so bazen gra- dili, enostavno pozabili.«

»In kdaj bo bazen po vaše spet uporaben?«

»Upam, da prihodnje leto. Imamo namreč že izdelan na- črt za etapno izgradnjo vsega potrebnega. Če bo šlo vse po sreči, bomo pričeli z delom že na jesen!«

Torej sedaj se govori, da bo- do v jeseni na občini dokončno rešili obo osnovna problema: kje dobiti denar za usposobitev kopališča, in kje poiskati go- spodarja, ki bo potem skrbel za objekt. Ker pri vsej stvari ni ne vem kako velike izbire — kopališče je komunalna naprava, s sredstvi pa razpolagajo le go- spodarske organizacije — občani upajo, da se bodo na ObLO le zedinili, in da se bodo lahko že naslednje leto kopali in plaval i v svojem domačem bazenu.

In precej čudno bi bilo, če bi vsem tistim prizadevnim lju- dem v Ilirski Bistrici, ki so se pred leti brez sredstev lotili iz- gradnje tako zahtevnega objek- ta, in ga tudi postavili, danes zmanjkalo volje, ko pa je tako rekoč treba postaviti le še piko na i.

ANDREJ ULAGA

Vratar Olimpije Frič v akciji

Novo in pomlajeno moštvo Olimpije, ki je letos uspešno startalo v drugi zvezni ligi

gotovo rodilo bogat sad. Tako pa? Da, tu pa je bila stvar se- veda drugačna. Izgubljanje ča- sa, čeprav je kmet v svoji vnemi nabral precej podpisov in med njimi celo nekaj takih, katerih podpisniki so si še pred meseci prizadevali, da bi objekt čimprej stal. Nato je sledilo še burno besedičenje na konferenci SZDL in tako je vsa stvar končno le- zibila v pravo korito. Mladina je dobila lokacijo.

Vendar težav s tem še ni ko- nec. Zdaj so stopili v ospredje načrti. Tudi tu je bilo treba ča- kati nekaj mesecev, kajti šport- ni park je »zamotana« stvar in bi bila prav gotovo lahka vaja dijaku III. letnika Gradbene šo- le. Igrišče za odbojko in nogo- met ter jama za skakanje, to so objekti, ki bi (morda enkrat tu- di bodo) krasili omenjeno igri- šče.

Končno so bili nared tudi na- črti. Težave pa se še nadalju- jejo. Načrt je treba potrditi in vse to ni majhna stvar. Spet ne- kaj mesecev čakanja, kajti pro- snje predsednika Partizana s te- ga območja, so kot bob ob steno.

Če so dovoljenje že dobili, tega res ne vem. Vem pa, da te- zav s tem še ni konec, kajti

glavno se šele prične. Zdaj bo treba namreč dobiti denar, ki je bil obljubljen (seveda če niso obljube splahnele v tej vročini), pripraviti bo treba gradbeni ma- terial in končno, morda enkrat prihodnje leto — celo pričeti z delom. Resnim delom.

(Igrišče so imeli namen vsaj v glavnem končati še letos.) In ko bo končno opravljeno vse to; ko se bo našel denar in ko bo na voljo gradbeni material, te- daj bo končno treba vprašati, kdo vse je še pripravljen delati in pomagati, saj se je vsa vas v tej papirnati vojni razdelila na dva tabora.

In končno zastavimo si ob tem še eno vprašanje: Kje so vzroki, da včasih tako porogljivo rečemo — Ah, ta naša mla- dina. Saj nima nobene volje!

Vse manj je bo imela, če ji bomo pri njenem prizadevanju nudili take medvedje usluge. Od kod jo pa naj jemljejo in vzdr- žijo do konca, ko pa se vsaka stvar spremeni v problem, v za- preko pri delu. Pa kaj hočemo. Tudi Butalci so se imeli za sili- važne in pametne ljudi in zdi se, da je ta miselnost še danes kaj krepko zakoreninjena med nami. J. G.

MITAR MILOŠEVIĆ

GOZD ŽALUJE

GOZD ŽALUJE

19

»Zaradi tebe so žalostni vsi, dobri in slabi,« je rekel.
»Nisem kriv,« sem mu odvrnil.
»To moraš povedati ljudem.«
»Le kako?«
»Kakor veš in znaš, fant moj.«
Spet sva molčala. Takrat sem se domislil.

»Dedek, bi mi pomagal?« sem se obrnil k njemu.

»Bi, če me ne boš postavil na laž,« je počasi odgovoril.

Takrat je vstopila starka. Bila je v izbi, oblačila se je, medtem ko sva se midva pogovarjala. Objela me je, vendar me ni poljubila, kakor je navada, temveč je takoj zajokala.

»Molči, stara, ne kremži se!« je rekel stariček in srdito odmahnil z roko.

»Ded Žujo, ne bo težko, samo če mi hočeš pomagati,« sem začel. »Najprej mi moraš verjeti, da nisem kriv vsega, kar govoriš. Če mi ne verjameš, mi tudi pomagal ne boš.«

»Verjamem ti,« je odgovoril.

»Potem pojdi na četniški štab in tam povej, da sem se oglasil pri tebi in da si me spodil. Povej jim, da govorim, da nisem ubil Smilje in Dušana in da prisegam, da bom našel morilca. Brž ko bom izvedel, kdo ju je ubil, in ko bom prepričan o tem, bom prišel in skočil za vrat tistemu ničvrednežu, pa čeprav ga bodo varovali vsi jugoslovanski četniki. Samo to jim povej!«

»Če vedo, kdo ju je ubil, bodo razširili govorice, vendar ti bodo tam nastavili past.«

»To tudi hočem,« sem mu pokimal.

Dolgo je molčal ded Žujo, potem pa je počasi spregovoril:

GOZD ŽALUJE

21

Dekle je stopilo k nama. Borca s strojčkom je prosila, naj tudi njej skrajša lase, ker so bile druge partizanke ostrižene zelo na kratko. Zdaj sem jaz sedel malce ob strani in gledal, kako so dekletove dolge kite padle na pesek. Ne vem, kako to, vendar sem imel občutek, da je to krivica in da bi moral sočustvovati s tem vitkim in lepim dekletom, ki se po sili razmer poslavlja od najlepšega, kar ima. Ona pa je bila vesela. Očitno je razmišljala, da bo poleg tudi ona takšna, kot so druge borke.

Opazil sem, da se je večkrat ozrla k meni. Šel sem, pa se spet obrnil in sedel pod ožgano hruško. Zvil sem si cigareto. Čez nekaj minut sem jo ponovno zagledal. Prišla je in sedla v bližini, govorila pa ni. Kdaj pa kdaj me je pogledala naravnost v oči, da mi je postajalo neprijetno. Ker sem mislil, da bi ne bilo prav, če bi se spet presedel, sem jo vprašal rahlo osorno:

»Kaj me gledaš, dekle, ne rečeš pa nobene?«

Nesmehtila se je in zardela.

»Mislila sem, da so tu vsa dekleta tovarišice,« je rekla in vstala.

»Od kod si?« sem v zadregi le našel vprašanje.

»Poznam te,« je rekla namesto odgovora.

S torbo v roki je stopila k meni. Obšla me je misel na morebitni pomen njenih besed: Poznam te, ti si ubil Dušana in Smiljo, ubil si vsakogar, kdor ti je prečkal pot. — Na vratu sem čutil, kako mi počasi, vendar močno utripa srce. Zgrozil sem se ob misli, da to dekle, ki je skoraj še otrok, slabo misli o meni. To spoznanje je bolelo še bolj kot zavest, da me obsojajo mnogi drugi. Ko je bila tik pred menoj, me je spreletel drget: bila je podobna Smilji.

GOZD ŽALUJE

23

»Pogasi ogenj, da bi te vrag! Nemci so na cesti!« je zmerjal deseter, ko je tekel k meni.

Obrnil sem strojnico, v soju ognja in odblešku žarometov sem videl, kako je deseter široko razprl oči.

»Ne dotikaj se mojega ogenjčka, sicer bom streljal!« sem rekel in zares tudi mislil tako.

»Saj se ti je zmešalo!« je odvrnil deseter in se umaknil.

Mogoče se mi je res. Ne vem, kako je bilo potem, zavedel sem se v hiši na robu Gostuna.

»Tifus!« je rekla bolničarka.

Moje oči so iskale Jasno — ni je bilo. »Me bo že našla,« sem pomislil, ker nisem hotel vpraševati.

Naslednji dan me je konj odnesel v Bijelo polje.

Vprašal sem se, čigava je puška na mojem hrbtu in kje je moja strojnica, pa sem kmalu pozabil na vse.

»Kje je Jasna? Povejte Jasni, da sem bolan. Pokličite jo!« sem prosil in zahteval.

»Bomo, bomo, brez skrbi,« me je tolažila tovarišica, ki me je peljala v mestno bolnišnico.

Dobil sem čisto perilo, moje obleko pa so nekam odnesli. Orožje so mi postavili v kot. Postelja je bila mehka in udobna, čeprav je vse dišalo po karbolu. Že dve leti nisem ležal v pravi postelji. Zadovoljen bi bil, če bi prišla Jasna, toda nje ni bilo. Vsakogar sem vprašal po njej, vsi so mislili, da je to moje vprašanje ena izmed posledic tifusne mrzlice.

Potem so se začele sanje: hodil sem ob reki pod skalovjem, zdaj sem bil v globokem vrtincu, zdaj spet na gladini, vmes pa sem se čutil, kako lahek sem in kako di-

»Storil bom to, čeprav bodo rekli ljudje, da pljuvam na svoje dobro ime,« je rekel in dal ženi znamenje, naj primakne mizico za večerjo.

Zahvalil sem se, le kruh in sir sem vzel, da bi večerjal skupaj s tovarišema, ki sta me čakala v rebri. Starka mi je ponudila tudi golodo mleka.

»Vedre pusti gori pod skalo, ga bom že našla,« me je pospremila do vrat in mi želela srečno pot.

Minevali so dnevi, jaz pa sem čakal, da bi izvedel, kdo je ubil Smiljo in Dušana. Pastirica na položnem pobočju mi je povedala, da govorijo, da je Milun Jekić hodil po Komu ter našel Dušana in Smiljo. Ubil ju je in pobegnil. Začel sem raziskovati, pa sem ugotovil, da je bil Jekić tiste dni na Sinjajevini. Četniki me niso mogli preslepiti, ker niso natančno vedeli za dan in dnevni čas, ko sta bila ubita Smilja in Dušan — tega ni vedel natančno nihče razen morila in mene, ki sem našel Smiljo v zadnjih zdihljajih.

Četniki so zamen postavljali zasede v bližini Milunovega doma, tudi njemu so zamen dajali dvojno policijsko plačo in četverni obrok moke in sladkorja.

Poslal sem starega Žuja, naj po ovin-kih poišče pri Dušanovih in Smiljinih sorodnikih daleč naokoli, pa je bilo tudi to zaman. Becić je naročil, naj grem v odred in naj neham trmasto vztrajati pri brez-uspešni preiskavi.

»Nekoč bo prišlo vse to na dan. Maščeval si ju desetkratno, zdaj se umiri in pripravi na druge naloge,« mi je rekel.

Pa ni bilo miru zame. Laž se je pripila na moje ime, samo te laži sem se bal, drugega strahu in skrbi ni bilo več.

Tiste dni je Četrta proletarska brigada zavzela Kolašin. Becić mi je ukazal, naj se

GOZD ŽALUJE

20

s skupino borcev odpravim tja in ostanem v brigadi.

»Vojskuj se in skušaj pozabiti vse, kar te muči in kar so ti naprtli po krivici. Vem, kakšen si, in Partija ima zaupanje vate,« mi je rekel, ko sva si ob slovesu stisnila roko.

Kljub temu sem mislil, da odhajam kot obsojenec. »Jemljejo mi možnost, da bi dokazal,« sem razmišljal spotoma.

V brigado sem prišel sredi deževne noči. Komisarju sem izročil Becićevo pismo. Vedel sem, da njegova vsebina pripoveduje o meni. Komisar me je potrepal po plečih in me odpeljal v bataljon.

»Mitraljezec naj bo,« je naročil komandir ene izmed čet. »Pazite nanj in skrbite, da mu ne bo težko, ker je mnogo pretrpel kot terenski illegalec.«

Prve dni sem čutil resnično pozornost in skrb vseh tovarišev v četi. Naravnost tekmovali so, kdo mi bo pomagal prej in bolje, kdo mi bo kar najbolj olajšal trdo življenje borca. Vendar to ni dolgo trajalo. Tovariši iz skupine, ki sem jo pripeljal v brigado, so prinesli tudi govorice o meni. Borci so želeli, naj jim povem, kako se je zgodilo in zakaj sem moral ustreliti »tista dva«. Niso ju poznali, zato so drugače mislili o vsem skupaj, zame pa je bilo to strašno. Tudi tu me je preganjala laž. Govorili so, da pobijam brez razmisleka. Še posebej me je prizadelo, ko je rekel četni komisar na sestanku komunistov:

»Iz upravičenih razlogov moram poudariti, da je prepovedano streljati ujetnike ali kakor koli ubijati izven boja. Stari borci to vedo, imamo pa tudi nove tovariše...«

GOZD ŽALUJE

22

Partizanka Jasna pa se je vsake stvari lotila nekoliko naravno in kot samo po sebi umevno. Ko sva se po slovesu spet srečala, ni prikrivala veselja. Vselej je našla kaj, o čemer se je bilo vredno pogovarjati. Pripovedovala mi je o svojem dijaškem življenju, dobro se je spominjala, kdaj in kje me je videla.

»Zal mi je bilo, ker si bil starejši in se nisi zmenil zame. Zelela sem si, da bi ti kdaj spodletelo, da bi ponavljal in bi te morda dohitela,« je govorila med smehom.

Ceprav so se temni oblaki čedalje pogostejše podili visoko nad gorami ter so plohe močile zemljo in utrjene borce, se je v meni naselila vedrina.

9

Bilo je v eni zadnjih novembrskih noči leta trinštiridesetega. Utrujen in zaspan sem stopal v bataljonski koloni in pazil, da ne bi Jasna zaostala. Šli smo proti Gostunu. Pod cesto je sumel Lim. Zavili smo v predor, na oni strani je začelo pršiti. Dvignil sem roko, da bi snel šotorsko krilo, ki sem ga po navadi zvil in ga nosil pošečno čez ramo in prsi — ni ga bilo, nekje sem ga pozabil. Spomnil sem se, da sem ga med zadnjim oddihom snel in si ga podložil, da nisem sedel na mokrem kamenju. Potem je prišel tolikokrat ponovljeni preprosti ukaz: Na pot! — Moje šotorsko platno, ki sem včasih govoril o njem kot o »žepni hišici« in kdaj drugič kot o »topli in edini postelji«, je ostalo na kamenju. Nihče ga ni opazil v temi.

Pršenje se je sprevrglo v dež, ki me je močil po vratu in kolenih; počasi je vlaga prodirala skozi obleko. Takrat je Jasna opazila, da nimam šotorskega platna. Povedal sem ji, kje sem ga pustil. Preprosto

je Jasna uredila vso reč: snela je svoje šotorsko platno in me prisilila, da sem si ga ogrnil, potem pa je še sama zlezla pod to streho in se me oprijela okoli pasu. Tako sva objeta nadaljevala pot po kotanjasti cesti.

Nenadni strel — prispeli smo pred Gostun, majhno muslimansko vas pod strmim pobočjem.

»Mašan, brž gor na vzpetino s strojnico!« je ukazal komandir Joveta.

Ob tem so splahneli vsi moji upi, da bom šel kam pod streho in se posušil. Tako zelo sem si želel toplega koticika in ognjišča, pa čeprav bi bil plamenček na njem še tako majhen.

»Jasna, ti ostaneš tu!« je ukazal vodnik.

Razveselil sem se: Jasna bo ostala v vasi, v eni izmed hiš s toplim ognjiščem. Le tako čudno mi je bilo, kakor da se samo na pol zavedam vsega. Ko sem lezel navkreber, sem stresal z glavo, kakor da hočem pregnati tisto polovično zavest, podobno dremavici, vmes pa široko odpiral oči in skušal prodreti kar najdlje v temo. Sredi strmine sem zagledal moško postavbo v belih hlačah, na svetlejšem nebu v ozadju sem zaznal njene temne obrise. Čudno se mi je zdelo, češ zakaj ta človek kleči in meri s puško vame, saj navsezadnje ve, da imam strojnico. Pritisnil sem na sprožilec.

Počilo je, svetloba, ki v temi spremlja strel iz puške, me je zaradi bližine skoraj oslepila.

»Norec, za las je manjkalo, pa bi te bil oni položil! Kar naprej spi!« je revsnil deseter, ki je stopal za menoj.

Na grebenu so se borci razdelili in zasedli položaje. Bil sem blizu vegaste kolibe, brzkone planinske staje za drobnico. Nalomil sem deščic in zakuril pod skalo. Nizki plamenčki so se izgubili v močnih žarometih, ki so obilnili vzpetino in nas na njej.

ham v vodi... Videl sem Jasno, bila je v vodi tik ob meni. V naročje sem jo vzel in jo stisnil k sebi, pa se mi je izmaknila, ne iz rok, temveč skozi moje prsi in hrbet. Vse je bilo kot voda... Potem sem položil Jasno tako, da je bila njena glava v moji in njeno telo v mojem telesu. Spet je izginila... Drvel sem skozi vrtince, da bi jo našel — ni je bilo...

Naslednji dan sem bil spet pri zavesti. Od nekdaj me bilo slišati strele. Brkač je pogledal skozi vrata.

»Tifusni bolniki, tovariši, na pot!« je rekel brkač.

Za njim je prišla bolničarka, ki nas je začela priganjati. Orožje nam je obešala na rame in nas tlačala k vratom.

»Obleko mi prinesli!« sem vpil.

»Nihče ne ve, kje so obleke, pa tudi časa ni. Nemci so razbili obroč, vsak trenutek utegnejo biti v mestu,« je govorila in me vlekla po hodniku.

Brkača sem videl zdaj tu, zdaj tam. Bil je nekakšen upravnik bolnišnice, kmet od Moraca, partizan. Po narečju sem spoznal, od kod je doma. Pripeljal je kmete s konjiči, tako mršavi, da so bili še najbolj podobni kozam. Pomagal nam je zlestiti na trda, razmajana tovarna sedla, vmes pa je vpil, objubljal, se napenjal, zmerjal, grozil in tekal; zdaj je bil tu, zdaj tam, potil se je, vendar so njegove noge migale, kakor da ne vedo, kaj je utrjenost. Morda je bil edini človek na svetu, ki mu je tako brž uspelo urediti splošno zmešnjavo in gnečo na dvorišču v kolono, namenjeno iz mesta. Skozi nalič so korakale kolone ljudi, ki so nosili ranjence in bolnike, vrste konj s spremljevalci v belih hlačah in ognjnjah iz kozje dlake, pa bolničarke in tisti bolniki, ki so lahko hodili.

Nad nami so žvižgale kroglice, nekatere na hribu so treskale granate, ob nas pa je tekal sem in tja tisti brkata upravnik, ki mu je uspelo napraviti red. Oziral se je po

GOZD ŽALUJE

24

nebu, kakor da prosi boga za lepše vreme, vendar je tudi on ugotavljal, da je med dežjem čedalje več snežink in da se obeta brozga, ki tudi na vzpetini le počasi teče in je podobna sesirjenemu mleku.

Nenehoma sem strmel v nosila pred seboj. Na njih je ležalo dekle z otroško majhno glavo. Priganjal sem konjčica, da bi mogel pogledati dekletu v obraz, toda mrha se ni zmenila niti za besedo niti za sibo. Oslovsko mirno in neprizadeto je suhi konjč stopal v vrsti, kakor da ga ne zanima nič drugega kot njegovo opravilo, počasi in enakomerno hoditi v vrsti.

Razmišljal sem, čemu za vraga me peljejo takšnega. Bil sem v sami strajci in spodnjih hlačah, perilo se je pod težo dežja in snežink lepilo na kosti pod sivo kožo. Vedel sem: razen tifusa bom dobil še pljučnico, ne bom dolgo vzdrlžal z vročino na snegu in dežju, pa v tem tankem perilu... Že so se mi snežinke tajale na kolenih.

Ko smo zavili v sotesko, skozi katero se pride od Lima k Tari, smo srečali našo četo.

»Ustavi bolnišnico! Hej, stojte!« je vpil komandir Joveta.

Ni mi bilo prav, da nas je ustavil, ker sem upal, da bom srečal Jasno. Gledal sem, kako se je četna vrsta zgrnila h koloni iz bolnišnice.

»Dajte, kdor ima kaj!« je zaklical komisar Djuza.

Ob meni je obstal Rade. Dobro sva se poznala, bil mi je za pomočnika pri strojnicah, ki sem jo opazil na njegovih plečih.

»Mašan, tovariš, ali bo šlo?« se mu je tresel glas.

»Kje je Jasna?« sem hotel vedeti.

Prodajni servis

LJUBLJANA, Cigaletova ulica

vam nudi bogato izbiro modnih novosti tekstila in konfekcije

Preden se odločite za nakup kuhinjskih stolov in miz, salonskih stolov, foteljev in ostalega kosovnega pohištva

zahtevajte katalog in cenik podjetja

LESNA INDUSTRIJA, PIVKA

LESNA INDUSTRIJA »JAVOR«, PIVKA proizvaja tudi kvalitetno priznane vezane in panel plošče

- plemenite in slepe furnirje
- lepljene sedeže in naslone
- lesno ambalažo
- žagan mehki in trdi les

Vse izdelke podjetja »JAVOR« lahko dobite v vseh prodajalnah podjetja »SLOVENIJA LES« in v poslovalnicah »JAVOR«, Pivka:

Ljubljana, Gosposvetska cesta 13

Zagreb, Braća Oreški 15

Beograd, Nebojšina 7

PREDSTAVNIŠTVO
PODJETJA »JAVOR« —
Split, Spiničeva 27

M-112 — Bukov stol —
tapediran — lužen na
oreh — naravno poli-
tiran

ARGO

JUHA VAM PRINAŠA SREČO
VELIKO NAGRADNO ŽREBANJE
KOMBINATA KONSERVNE INDUSTRIJE

Delamaris Izola

Sodelujte!
Sodelujte z več kuvertami!

Dobitki so:

- 3 televizorji
- 5 hladilnikov
- 5 električnih štedilnikov
- 1000 kolekcij proizvodov »Delamaris«

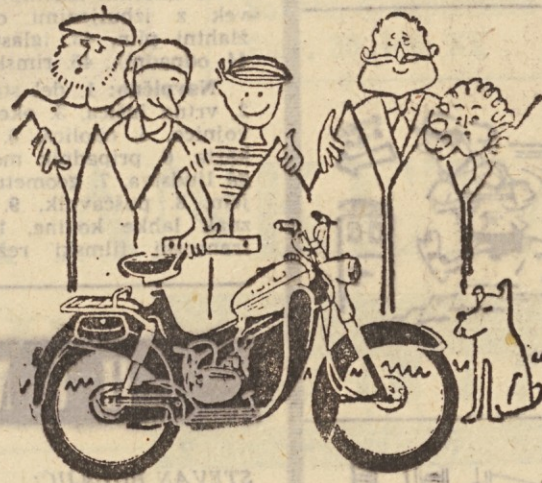
V nagradnem žrebanju lahko sodeluje vsak potrošnik, ki pošlje v kuverti 10 izrezkov zaščitnih znakov »ARGO JUHE« na naslov: »DELMARIS« nagradno žrebanje Izola. Ti znaki so tiskani na vsaki vrečki in škatli ARGO JUHE. Vsak potrošnik lahko pošlje več kuvert. Žrebanje bo v Izoli 15. avgusta 1962.

ISČETE SREČO? LAHKO JO DOBITE!

v nedeljo, 2. septembra 1962, ob 15. uri na veliki javni tomboli v TIVOLIJU V LJUBLJANI

Tombolo prireja terenska organizacija ZB NOV iz Rožne doline ob sodelovanju ostalih terenskih organizacij in občinskega odbora RDEČEGA KRIŽA. MED DOBITKI sta dva avtomobila, pet mopedom, petnajst dvokoles, kavč, dva tranzistorja, šivalni stroj, hladilnik itd., itd. ter nad 400 manjših lepih dobikov. Tombolske karte po 100 din dobite v vseh trafikah, kioskih in pri posebnih prodajalcih.

Tudi vi
lahko postanete
lastnik
COLIBRIJA!

Novi kreditni pogoji vam odslej nudijo možnost odplačevanja posojila v štirih letih. TOMOSOV COLIBRI si torej lahko nabavi vsak, ki ima vsaj 15.000 dinarjev mesečnih prejemkov. Vplačate samo polog v višini 10 odstotkov tovarniške cene, ki znaša brez davka za COLIBRI-12 165.000 dinarjev, in vozilo je vaše!

Izkoristite tudi vi to ugodno možnost nakupa! Vse podrobnejše informacije boste dobili pri TOMOSOVH področnih zastopstvih in trgovskih zastopnikih.

Dopolnjen del slovenske kemije in hkrati sestavni del razvoja jugoslovanske kemične industrije:

Štirje mejniki iz kronike

KEMIČNA INDUSTRIJA V HRASTNIKU bo bržkone v svoji tovarniški kroniki za vselej podrtala štiri mejnike, pomembne datume v razvoju:

MAJA 1960 je začela tovarna z rekonstrukcijo oddelka za elektrolizo; novi mehanizmi so začeli obratovati v JANUARJU 1962.

FEBRUARJA 1961 je tovarna vgradila temeljni kamen v izgradnjo obrata za proizvodnjo tripolifosfata; ta oddelek bo začel obratovati v OKTOBRU 1962! Rekonstrukciji, omejeni na čas dvakrat poldruga leta, sta globoko zaorali v našo slovensko kemijo, saj sta uvrstili proizvodnjo tovarne v Hrastniku med proizvodnjo zmogljivosti podobnih industrijskih gigantov na zapadu!

Hrastniška dolina je vijugava kača. Mestece se razteza vzdolž treh kilometrov ob majhni rečici. Z obeh strani ga stiskata dve veriigi strmih pobočij, ki mu ne dovolita razmaha v levo in v desno. Zato tudi je Hrastnik »dolgo« naselje, njegova širina malone ne presega dobrih sedemdeset metrov.

Prav v sredini je most. Utrujen veteran predstavlja mejo med gornjim, značilno rudarskim in spodnjim, dedovano steklarskim življenjem. Med obema pa se prepleta v Hrastniku nov poklic: kemični delavec!

No, kemična tovarna v Hrastniku je že stara in Hrastnik je upokojil že prenekatero generacijo kemičnih delavcev, vendar pa čas šele zadnja leta uvršča tovarno med vpadljivejše objekte Zasavja ter oblikuje iz domačinov — delavce zahtevnega ter odgovornega poklica.

Očrneli zidovi, prepojeni z vonjem po žveplu in kislinah, so zdaj že spomenik na minuli čas primitivne kemije, ko je delavec v tovarni sukal lopato in prevažal samokolnice. Tik ob teh zidovih, ki jih do kraja še niso utegnili porušiti, je namreč zrasla nova tovarna. S svetlimi okni, s sodobnimi mehanizmi...

Le gumb bo treba pritisniti! V oddelku elektrolize: snovanje v kotlih rešuje dosedanj problem pomanjkanja raznih

kemikalij (lužin in belil) za potrebe naše tekstilne in papirne industrije. Nova proizvodnja zadostnih količin zmanjšuje uvoz, hkrati pa uvršča svoje proizvode med iskana blaga na tujem tržišču.

V oddelku za proizvodnjo tripolifosfata: orjaški mehanizem je grajen na najsodobnejših principih. Prilagojen je različnim potrebam proizvodnje, saj lahko proizvaja tripolifosfat ali trinatrij. Osnova za njegovo gradnjo so surovine (fosfatil), ki jih uvažamo iz Maroka, Tunisa, Jordanije, Egipta...

Proizvod — tripolifosfat — je osnova za proizvodnjo različnih detergentov. Doslej smo to surovino uvažali; zdajšnja proizvodnja tripolifosfata v Hrastniku, ki bo stekla v letošnjem oktobru, pa bo v celoti krila potrebe jugoslovanske milne industrije (Zlatorog, Saponia, Albus, Riviera), dvajset odstotkov proizvodnje pa bo še zmerom na razpolago za izvoz.

V Hrastniku pravijo, da bi lahko več izvažali, saj je povpraševanje v svetu za velikimi količinami tripolifosfata neugna; toda Hrastnik bo najprej zalagal s to surovino domače proizvajalce.

Pomen proizvodnje tripolifosfata, kar sodi glede na proces med tako imenovano visokotemperaturno kemijo, zadeva ob široko poznano, Amerika in zapadna

Evropa sta že davno odkrili nepogrešljivost detergentov, vzhod še zmerom ostaja pri navadnih pralnih sredstvih, pri milu. Zapad ima že vpeljano tovrstno proizvodnjo, vzhod je nima. Tako je tovarna v Hrastniku zadnji objekt za proizvodnjo tripolifosfata na relaciji zapad-vzhod ter so ji potemtakem na široko odprta vrata na neizmeren trg tržišča v deželah Azije in Afrike.

Skorajšnja dejavnost kemične industrije v Hrastniku pa seveda zadeva zdajšnje potrebe potrošnikov. Klasična pralna sredstva se umikajo, so prepočasna in neekonomski. Na kvaliteto domaćega gospodinjstva prav gotovo vpliva detergent, ki drugače gospodari s časom kot milo, ki je primeren za različne uporabe: za pralni stroj, za pranje občutljivejših tkanin. Njegova odlika tiči v prirodnih sestavnih delih, ki jih je neprimerno več kot tehničnih masoč, brez katerih ni proizvodnje mila.

Potemtakem rešuje proizvodnja tripolifosfata dvojno: pomanjkanje tehničnih masoč in posodobila dandanašnje življenje!

Mehanizem za proizvodnjo tripolifosfata je eno samo elektronsko oko. Njegovo snovanje je pravzaprav skrivnostno. Vsaj za nevedneža! Na eni strani do naša transportni trak surovino v stroj, potlej potuje fosfat skozi peči, mešalce in drobilce pod nezmotljivo kontrolo elektronske, ob najmanjšem proizvodnem nesoglasju ustavi celotni mehanizem, do končne postaje, kjer spet tekoči trak prevzame že napolnjeno papirnato vrečo s prahom, s proizvodom tovarne ali s polproizvodom za nadaljnjo predelavo.

Odlika mehanizma je predvsem v njegovi prilagodljivosti; namesto 20 ton tripolifosfata v

določenem času lahko v istem času in z manj zahtevnim postopkom proizvede isti mehanizem 50 ton trinatrija. Pa mononatrija, dinatrija... To so razna mehčalna sredstva, ki jih potrebuje industrija kotlov, tudi tekstilna industrija, predvsem volnarska in ne naposled industrija finega papirja, na primer cigaretnega na Reki.

Ce zdaj to našo predstavo še dopolnimo z zanimivostmi iz oddelka za elektrolizo, ki le ni omejena samo na proizvodnjo lužin, pač pa tudi skladno s količinami proizvedenega hipoklorita in lužine, še na proizvodnjo klora (tekočega ali plinskega, v perspektivi trdnega) in solne kisline, potlej lahko zlahka uvrstimo kemično industrijo v Hrastniku kot bazično industrijo med vodilne tovrstne industrije v Jugoslaviji. S svojim obstojem dopolnjuje del slovenske kemije in je hkrati sestavni del jugoslovanske kemične industrije.

Tako zahtevna industrijska panoga, otrok dveh rekonstrukcij, pa je vsekakor zahtevala še tretjo rekonstrukcijo: rekonstrukcijo kadra, prekvalifikacijo delavcev.

Včasih je bil delavec v kemični industriji čisto navaden težak, ki je delal po nareku mojtra, priučenega izvedenca za določeno fazo proizvodnje v preprosti kemiji. Zdajšnja stopnja kemične industrije težakov ne potrebuje; delavec, in je vse eno, na katerem delovnem mestu dela, mora imeti določeno znanje, sicer je njegova strežba stroju nesmiselna.

Zato je Hrastnik v času štirih mejnikov hotel s prekvalifikacijo svojih ljudi; med zdaj zaposlenimi, 360 ali kaj, malone ni nikogar, ki nima za svoje delovno mesto opredeljenega znanja. Tovarna bo bržkone zaposlovala blizu 400 ljudi; dosti jih je še v solah, na univerzi. Kemiki, matematiki, pravniki, komercialisti, strojniki, gradbeniki

— to je nekaj poklicev, ki so že in še bodo sestavni del v razvoju kemične tovarne. Se več!

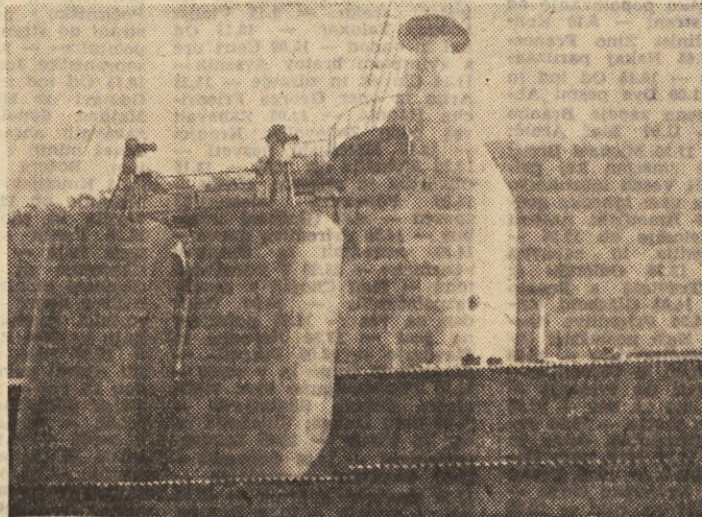
Rekonstrukciji sta zahtevali od tovarne, da je poslala lepo število svojih delavcev po magistrali svoje dejavnosti: v tujino, kjer takšne tovarne že dolgo časa proizvajajo, v domače tovarne mila in detergentov, kjer dobe kemični proizvodi dokončno obliko proizvoda. Delavci so tako morali spoznati ob procesu proizvodnje tudi namen in pomen tovarne v širokem krogu družbene in posameznikove potrebe.

V tesni dolini Hrastnika je rekonstruirana tovarna komaj našla svoj prostor. Vsaj dovolj prostora! Res, prejšnje peči za elektrolizo so se raztezale na dolgo in na široko, zdajšnja velikanka za elektrolizo se razteza samo v višino. Res je tudi, da moderen avtomatiziran transport zahteva manj prostora kot staro prekladanje blaga. Vendar pa je tu element, ki zahteva več in več prostora, zrak: svetloba! Vedno in vselej je delal kemični delavec v mrčnih, pogostokrat z umazanimi okni omejenih oddelkih; zdaj pa omejujejo strojne dvorane skoraj prozorne stene, kjer dominirata obok, stebel in steklo.

Nova podoba tovarne je vsklajena z okolico. Ze dolge mesece kopijejo bagri po cesti, delavci betonirajo strugo potoka, urejujejo hrastniško aorto. Hrastnik torej dobiva svoj obraz: vedrejši in čistejši! Pa ga zasluži, saj je v bližnji preteklosti malce zaostal za svojima sosedoma, za Zagorjem in za Trbovljami. Zdaj se jima približuje: tu so rudniški revirji, tu je Steklarna in tu je — Kemična industrija.

V oktobru 1962 bo začela Kemična industrija uredničevati sen, ki je prepleta štiri mejnike v času rekonstrukcije; Zasavje bo za las drugačno.

Nekoč, morda prav kmalu, bo do tja speljana cesta. Asfaltni trak! Takrat nam bo kraj že bližji, takrat bodo naši obiski v Hrastniku še pogostejši.

Nov element Kemične industrije v Hrastniku: del mehanizma za proizvodnjo na osnovi avtomacije in elektronske kontrole

DELAVSKA ENOTNOST

LJUTOMER — Po sestanku poverjenikov, ki ga je vodil tov. Stane Feuš — o tem smo poročali v prejšnji številki — naglo narašča število naročnikov Delavske enotnosti v Ljutomeri občini. V zadnjem času nam je tovariš Feuš poslal 54 novih naročilnic, tovariš Alojz Husjak, poverjenik Delavske enotnosti v »Agrotehniko-servisu« pa 52 naročilnic. Te dni pa je tov. Vika Dojčar, poverjenik v KZ Kmetovalec Ljutomer, poslal 10 novih naročilnic, tovariša Slavica Novak iz podjetja Mlekopromet pa 7. Omeniti moramo tudi primer rudnika Presika, kjer so naročeni na DE vsi člani kolektiva (72), razen tega pa še uprava na 3 izvode, tako da pošiljamo v rudnik Presika vsak teden 75 izvodov DE.

Občinski sindikalni svet Ljutomer je izvolil za centralnega poverjenika Delavske enotnosti tov. Feuš, ki stalno spremlja gibanje števila naročnikov v Ljutomeri občini, sam zbira nove naročnike, svetuje ter pomaga poverjenikom v posameznih podjetjih. Sodimo, da bi kazalo tak način dela uvesti pri vseh sindikalnih svetih vsaj toliko časa, dokler ne bi ušli poverjeniki tudi kolektivi iz območij občine Gornja Radgona, kjer je 13 % članov sindikata naročenih na Delavsko enotnost in kot rečeno, občine Ljutomer, kjer je več kot 10 % članov sindikata naročnikov Delavske enotnosti. V drugih občinah tega okraja je stanje takšno: Beltinci 5,6 %, Lendava 5,7 %, Murska Sobota 6,6 % in Petrovci — Šalovci 2 % članov sindikata — naročnikov Delavske enotnosti.

DOMŽALE — Tovarna sanitetnega materiala je prevzela vodilno mesto med vsemi kolektivi v tej občini — lahko rečemo v vsem kamniškem predelu — glede na število naročnikov Delavske enotnosti. Zato imata zaslugu predvsem tov. Mirko Požek in poverjenica Vida Kovič, ki sta v kratkem času zbrala 163 novih naročnikov.

MUTA — Tovarna poljedelskega orodja in livarna. Poleg dosedanjih dveh poverjenikov nam je prišel pošiljati naročilnice za Delavsko enotnost tudi nov poverjenik v Kovarici na Muti tov. Maks Andrič, ki je te dni poslal 24 naslovov novih naročnikov. V štirinajstih dnevih je tako tu naraslo število naročnikov na 66. V tem kraju imamo še odličnega poverjenika v gozdnem obratu Radlje ob Dravi tov. Simona Struca, ki je s 6 novimi naročniki dvignil število naročnikov skupaj na 99.

KRANJ — Tekstilni kemični šolski center. Poverjenica Marica Pintar nam je poslala 15 novih naročilnic.

PTUJ — Kmetijski kombinat, pododbor podružnice v Turnišču. Poverjenica tovariša Matilda Horvat je zbrala 13 novih naročnikov.

JESENICE — SLOV. JAVORNIK — Tovariš Štefan Jeren nam je poslal 5 naslovov novih naročnikov.

ŠTÖRE — ZELEDARNA — O delu našega poverjenika tov. Jožeta Mastnaka v Zelezarni Štore bi morali poročati v vsaki številki, saj iz tedna v teden raste število naročnikov DE v tem podjetju. Od zadnje objave o rasti števila naročnikov nam je spet poslal seznam za 86 novih naročnikov.

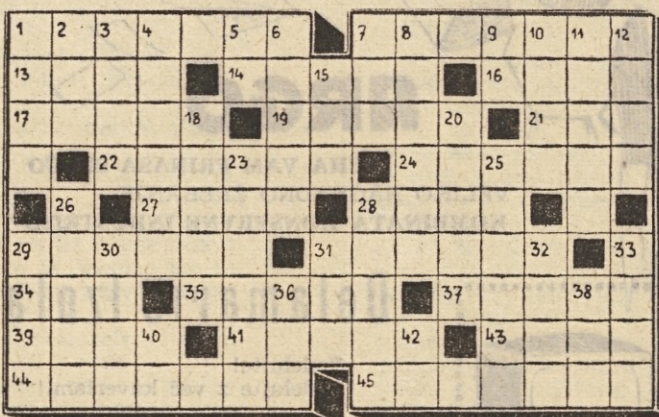

Letos so v več krajih naše republike priredili razstave tiska, ki so povsod vzbudile veliko zanimanje. Na vseh razstavah je sodelovala tudi Delavska enotnost. Na sliki: prizor z razstave v Črnomlju.

KRIZANKA

Vodoravno: 1. nadomestek, 7. roženina, 13. kopno sredi morja, 14. hrvaška ljudska skupščina, 16. zaščitne prevleke, 17. zrakov, 19. indijansko plemensko znamenje, 21. tul za pušice, 22. lepo vzgojen, 24. vrsta gozdnih sadežev, 27. bajeslovni letalec, 28. železniške proge, 29. omagam, 31. starodavni narod v Mali Aziji, 34. plesna prireditev, 35. polica za knjige, 37. izdelovalec vrste mlečnih izdelkov, 39. človek z izbuljenimi očmi, 41. zlahni plin, 43. iglasto drevo, 44. odpadnik, 45. rimski pesnik.

Navpično: 1. del stanovanja, 2. vrtna hišica, 3. okenske navojnice, 4. okolica, 5. najvišja karta, 6. pripadnik mongolskega ljudstva, 7. geometrijski pojem, 8. puščavnik, 9. kemični znak lahke kovine, 10. znani francoski filmski režiser, 11.

pravoslavna sveta slika, 12. grška boginja zmage, 15. denarno nakazilo, 18. nikalnica, 20. kratka skupnost industrijskih podjetij mariborskega okraja, 23. fotografski aparat, 25. trg ob Savi blizu Ljubljane, 26. naka-

ze, 28. spomladanska cvetica, 29. staja za živino, 30. delovni polet, 31. podzemlje starih Grkov, 32. prebivalec evropske otoške republike, 33. naselje, 36. jez, 38. ločilni veznik, 40. pogojni veznik, 42. medmet.

HUMORESKA

STEVAN BULAJIČ:

Rana na želodcu

Ne pritožujem se, niti nikogar ne obtožujem, rad bi vam samo pripovedoval o tem, kako je zdravje največje bogastvo. Tega si nisem sam izmislil — to je star pregovor, ki ga tudi sam potrjujem, ker sem potomec ljudstva, ki zna v dveh besedah povedati največje življenske modrosti.

Verjeli mi boste, da sem bil nekoč zdrav človek. Imel sem apetit kot volk, puloverja nisem nosil niti v najhujšem mrazu, na zabaviščih sem na napravi »Vaša moč« pritisnil do 95 stopinj in postal predmet občudovanja raznih zakrnelih malomeščanov. Tudi žganje, tisto, ki ima nad 40 stopinj, sem goltal, ne samo goltal, ampak olival vase kot vodo in kolena se mi niso zatresla.

Nekoč sem na delovni akciji posekal vse minerske norme. Ob drugi priliki sem v nekem pretepu zlomil noge težke hrastove mize.

Nato sem se pričel ukvarjati s pisanjem.

Pisal sem in pisal dve ali tri leta. Četrtega lepa pa me je začelo zvijati v trebuhu. Hudi krči in bolečine. Navaravo, pomislil sem, da je to pač malenkost, toda ko so me pregledali in ko sem požrl skodelico krede, so rekli zdravniki: »Čir! Lepo razvita rana na želodcu. Predpisali so mi dieto, tablete, zdravljenje, psihični počitek in sprehodi po svežem zraku.

Na kratko povedano — bolezen me je vrgla s stroja. Niti pisati nisem mogel, niti jesti nisem smel, še manj piti žganje, prav ničesar... tudi tobak so rekli, da škoduje. Po dveh letih takega režima bi lahko šel v samostan ali pa se proglasil za svetnika.

V redu! Pojdimo med svetnike! — sem rekel sam pri sebi. — Zdravnike je treba poslušati, če hočeš še nekaj časa živeti na svetu.

Ležal sem v bolnici. Tam v bolnici, kjer je vse belo, stene, pohištvo, osebe, celo tišina je nekako bela, sem se prvič spomnil dobrega starega pregovora. Ležal sem že deset dni, a nikogar ni bilo, da bi me pogledal. Ni bilo mojih starih dobrih tovarišev in prijateljev. In sem pomislil — prišli bodo. Če ne bodo prišli še za življenje, bodo pač prišli na pogreb. Govore bodo držali. Nič ni lepšega kot držati govore umrlemu prijatelju pred jokajočo skupino. Postaviš se pred jama po trobiš pokojniku vse mogoče, ker se pač zavedaš, da je predmet tvojega govora mrtev in da se ne bo protivil...

Enajsti dan je prišel nek znavec, literat z brčicami. Vprašal me je, kako mi je in kaj je z njegovo zgodbo, ki jo je poslal časopisu, kjer sem nekakšen urednik.

— Ne vem! — sem mu rekel. — Bolan sem in časopisa ne urejam več. Vprašaj mojega namestnika.

Mladenič z brčicami je odšel in — nikoli več! Ni ga bilo, da bi vprašal po zdravju. Ležal sem in delal v glavi seznam tistih, ki bi morali na vsak način priti, ker smo prijatelji — tovariši, delimo si slabo in dobro, mnogo veselja smo skupno užili, veselili se in ljubili.

— Aco! — sem mislil — ta bo prišel. Nekoč sem mu popravil neko pesem v rokopisu. Toda, Aca ni bilo.

— Pero — sem zopet pomislil. — Ta me prav gotovo ni pozabil. Čestokrat sem mu posojal denar, plačeval sem mu sendviče v restavraciji, ker ima pač samo štipendijo.

Tudi Pero ni prišel.

— Vaso! — sem se spomnil. — Vaso, dobri, pošteni Vaso! Tihi, ljubeznivi Vaso. Vaso bo prišel!

Tudi Vaso ni prišel. Morda mu je nerodno, ker sem ne-

koč, kot njegov porok, moral poravnati njegovo dolgove.

— Sveto! Kak sem mogel pozabiti nanj? Sveto sem bil priča pri poroki. Poskrbel sem mu avto za svate, kupil rože, govoril zdravice na svatbi. Ta bo prišel.

Toda, tudi njega ni bilo.

— Morda vsi ti ljudje mislijo, da bom umrl — mi je šinilo v glavo in me nočejo vznemirjati pred smrtjo. Puščajo me v miru in mi tako dajejo možnost, da svoje življenjsko potovanje v miru, tišini in samoti pregledam in zaključim. Ko bom umrl — bodo držali govore! Hvalili me bodo! V zvezde bodo vkovali moj, tako zgodaj ugasli, talent in bodo preklinjali neizprosno usodo, »ki nam ga je v najlepših letih življenja iztrgala...«

Zgodilo se je, da nisem umrl, o čemer pričča tudi ta mala zgodba.

Zgodilo se je, da sem ozdravel. Resnica, da nisem tak kot prej in da ne bi več pritisnil na zabavišču do 95 stopinj. Začel sem zopet delati, zopet sem nekakšen urednik, zopet sem lahko pričal ali porok tistemu, ki to želi. Z eno besedo — nisem več mrtva črka, niti kandidat za žalni venec.

Sedaj sem zdrav in — obkrožen s starimi, dobri prijatelji. Aco mi nosi pesmice, Pero, kot nekoč, si izposoja denar in je sendviče na moj račun. Tihi, ljubeznivi Vaso me oblega zaradi najnovejših pesmice.

Vsi se zanimajo za moje zdravje, skrbijo za moje zdravje, priporočajo mi razne medicinske in ljudske recepte in izražajo trdno vero, da bom popolnoma ozdravel.

Tu in tam me povabijo na kosilo. Ko jim razložim, da imam dietno hrano in da nisem primeren za svečana kosila, razočarano vzklikajo, delajo žalostne obraze, me trepljajo po ramenih in tolažijo:

— Nič, nič za to. Ti le pazi nase, za svečanost bo še dovolj časa. Ne smeš me pozabiti! — Dokler si zdrav, ti je še voda sladka.

— Čuvaj zdravje, naš stari prijatelj!...

Čuvam ga. Zelo sem hvaležen vsem za te prijateljske besede.

Spored RTV Ljubljana za teden od 3. do 9. septembra 1962

PONEDELJEK

3. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Dalmatinske narodne — 8.20 Dva velika orkestra — dva stila — 8.35 Trije odlomki iz Delibesove opere Lakmé — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Plesna orkestra Billy Vaughn in Lawrence Welk — 9.40 Deodad de Séverac: Na počitnicah — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Na obisku pri skladatelju Borisu Papandopolu — 11.30 Pol ure pred dvajseto — 12.05 Ansambel Boruta Lesjaka — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Češki umetniki igrajo Josefa Suka — 14.05 Glasbeni omni-bus — 14.39 Prireditve dneva — 14.35 Pesmi in plesni jugoslovanskih narodov — 15.20 Dvajset minut ob glasbenem avtomatu — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Artilja skozi stoletja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Portreti jugoslovanskih skladateljev zabavne glasbe — 18.45 Novo v znanosti — 19.00 Obvestila — 19.30 Radijske razglednice — 20.00 Iz doline dnevnika — 20.45 Kulturna kronika — 20.45 Razgled po sodobni glasbi vam Sarah Vaughn in Billie Holiday — 22.50 Literarni nokturno — 23.05 Zadnji ples pred polnočjo — 23.50 Melodije za lahko noč — 24.00

TOREK

4. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Soplek slovenskih zborov — 8.25 Zabavni kaleidoskop — 8.35 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Koncertna violinist Zino Francescatti — 9.45 Nekaj partizan-skih pesmi — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Dve pesmi Artilje Sonnine zapoje Branko Pivnički — 11.07 Blaž Arnič: Zivahno — 11.30 Michael Brett: Georgeu se zmerom kaj primeri — 11.54 Veseli intermezzo — 12.05 Igra vam kmečka godba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Verdijeve Traviate za Renato Tebaldi — 14.05 Glasbeni omni-bus — 14.39 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci — 15.20 Narodne pesmi iz Vojvodine — 15.30 V torku na svidenje — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Po planin do morja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Mali klub ljubiteljev popevk — 18.30 Pesmi in plesni iz Sovjetske zveze — 18.45 S knjižnice trga — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zavrtno našo zabavno ruleto — 20.30 Radijska igra — 21.17 Jaroslav Ridič: Nocturno iz Serenade za godala — 21.27 Mala prodajal-na plošč — 22.15 Večer romanske ansambelske glasbe — 22.45

SREDA

5. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Uvertura, rondo in suita — 8.35 Pisani svet pravljic in zgodbe — 9.25 Melodije na tekočem traku — 9.45 Violist Srečko Založar — 10.15 Od strani do strani — 11.00 Četrto ure s kvintetom bratov Avenis — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Artilje iz oper Georga Friedricha Händla — 12.05 Zabavni vas bodo Zadovoljni Kranjci — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Popularni orkestralni spored — 14.05 Glasbeni omni-bus — 14.39 Prireditve dneva — 14.35 Ansambli iz Bizetove »Carmen« — 15.20 V narodnem tonu — 15.40 Chopin v raznih razpoloženjih — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Soferjem na poti — 17.50 Narodne iz Slavonije — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Predstavljamo vam violinistko Sabino Skalarjevo — 18.36 Paul Dukas: Villanella za rog in klavir — 18.45 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Pojoči mozaik — 21.00 Kvartet Page Cavanaugh in Kvintet Art van Damme — 21.25—22.45 Zoltan Kodály: Pri Siculskih predicah — 22.45 Glasbena medigra — 22.50 Literarni nokturno (Zagario) — 23.05 Za romantično razpoloženje — 23.30 Zapozneli plesalci

ČETRTEK

6. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Sasa Santel: Sonata za violončelo in klavir — 8.35 Nekaj priljubljenih popevk — 8.55 Poljubniško popotovanje od strani do strani — 9.10 »Vesela počitnice« — 9.25 Mali koncert sopranistke Joan Hammond — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Odmevi iz Meksika — 11.30 Majhen dopoldanski koncert zabavnih ansamblov — 12.05 Deset minut z Vaskim kvintetom, Božom in Miškom — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pesmi okrog osvobodilne boja — 13.57 Haendlova Chaconne za harfo — 14.05 Glasbeni omni-bus — 14.39 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci — 15.20 Narodne pesmi — 15.30 Zabavna medigra — 15.45 Znameniti hrvaški operni pevci — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Koncert po željah poslušalcev — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 50 minut turizma in melodij — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Cetrtkov večer domaćih pesmi in napevov — 20.45 Zabavni orkester RTV Beograd — 21.00 Večer umetniške besede — 21.40 Mladen Stahuljak: Improvisacija, Pasacaglia in Fuga — 22.15 Zvočni slike raznih dežel — 22.45 Operetni napisi v ritmu — 23.05 Romantičnim plesalcem

PETEK

7. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Prizori iz Smetanove opere »Dalibor« — 8.35 Ritmi Latinske Amerike — 8.55 Pionirski kvintet — 9.25 Dve domači partituri — 10.15 Od tod in onod — 11.00 A. Cassado: Klavirski trio — 11.19 Michael Brett: Georgeu se zmerom kaj primeri — 12.05 Kar po domače z Veselimi planšarji — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Odlomki iz jugoslovanskih oper — 14.05 Glasbeni omni-bus — 14.39 Prireditve dneva — 14.35 Siptarske narodne pesmi — 14.45 V tritetrtnskem taktu — 15.20 Napotki za turiste — 15.25 Vedra medigra — 15.30 Srečanje s skladateljem Cesarjem Francom — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Solist tega tedna — 17.40 Portret v miniaturo — 17.50 Trio Rudija Bardorferja — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Camille Saint-Saens in »Samson in Dalila« — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Antonio Vivaldi: Preizkušnja harmonije in invencije — 20.15 Tedenski znanstvenopolični pregled — 20.30 Zbori prvih slovenskih velikih romantičkov — 21.00 Zabavni orkester Helmuta Zacharia in Ansambel Willy Fantel — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 23.05 Romantičnim plesalcem

SOBOTA

8. septembra

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisani glasbeni spored) — 8.05 Po starček v mladinski glasbeni redakciji — 8.35 Kruno Ciodi: Miniature za pihalni kvintet — 8.45 Bedrich Smetana: Presto — 8.55 Počitniško popotovanje od strani do strani — 9.10 Zabavni kaleidoskop — 9.45 Pesmi in plesni iz Romunije — 10.15 Od tod in onod — 11.00 Iz zgodbe od dr. Fausta — 11.30 Majhna prodajalna plošč — 12.05 Slovenske narodne — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije ob 12.25 — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Antonin Dvořák: Slovanski plesi — 14.05 Glasbeni omni-bus — 14.39 Prireditve dneva — 14.35 Naši poslušalci — 15.20 Glasbena medigra — 15.24 Iz »Fantazijskih skladb« Sergeja Rahmaninova — Igra Magda Rusy — 15.40 Iz zborov Antona Hajdriha in Gajmira Kreka — 16.00 Vsak dan za vas — 17.05 Gremo v kino — 17.30 Zabavni intermezzo — 18.00 Poročila — aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Benjamin Ipavec-Bogo Leskovic: Serenada za godalni orkester — 18.30 Pet popevk za pet pevcev — 18.45 Naši popotniki na tujem — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.20 Radijski dnevnik — 20.00 Za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Zelimo vas razvedriti in zabavati — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje

NEDELJA

9. septembra

6.00—8.00 Vedri zvoki za nedeljsko jutro — 6.30—6.35 Napotki za turiste — 7.30—7.35 Radijski koledar in prireditve dneva — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 »Mali pianist« — 8.55 Glasbena medigra — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.45 Trije mladisti glasbeni avtorji — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Opera matineja — 11.30 Milenko Sober: Od Liburne do Bulckarierja — 11.50 Orkester Norrie Ramon — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I. — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 14.00 Petnajst minut narodnih z orkestrom — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 15.15 Trikrat pet — 15.30 Odmevi z Balkana — 16.00 Morska tega tedna — 16.20 Vedri zvoki za nedeljsko popoldne — 17.05 Sportna nedelja — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Vasa pesem — vaša melodija — 20.50 Sportna poročila — 21.00 Ura klavirske lirike s pianistom Claudiom Arrauom — 22.15 Ansambli in solisti RTV Ljubljana — 23.05 Plesna glasba — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje